

Засновники: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Національна юридична бібліотека.

Заснований у 2011 році. Видається раз на два тижні.

Головний редактор О. Онищенко, академік НАН України. *Редакційна колегія:* В. Горовий (заступник головного редактора), Т. Горенко, Н. Іванова, Ю. Половинчак

Адреса редакції: НБУВ, просп. 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна

ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ нові орієнтири і ризики

/Бюлетень оперативних матеріалів на базі аналізу
електронної інформації/

**№ 2
(лютий 2013 р.)**

КИЇВ 2013

ЗМІСТ

МОНІТОРИНГ ЗАКОНОДАВСТВА	4
Головні зміни	4
Податки і збори.....	5
Податок на додану вартість	5
Податок на прибуток.....	6
Податок на доходи фізичних осіб	9
Інші податки та податкові платежі.....	10
Державна допомога. Єдиний соціальний внесок	11
Державне регулювання.....	12
Перевірки, Контроль. Штрафи.	12
Облік та звітність.....	12
Ліквідація та банкрутство.....	12
Грошові розрахунки, РРО	15
Галузі і сфери діяльності.....	16
Транспортні та експедиторські послуги	16
Фінансові послуги	17
Будівництво.....	18
ІТ та Телекомунікації.....	18
Об'єкти правовідносин	19
Земля	19
Нерухомість.....	21
Податкова консультація.....	22
Про додаткову форму виявлення податків	22
ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ АВТОПІДПРИЄМСТВА	25
Реєстрація транспортних засобів підприємства Відповіді на питання, пов'язані з реєстрацією транспортних засобів юридичними особами.	25
Кадрові рішення організації автопарку.....	30
Огляд валютного ринку в Україні за лютий 2013 р.	32
ФІНАНСИ	36
Електронні гроші	36

ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА	54
Сланцевий газ.....	54
Аналітичний ракурс	54
Перспективи добычи сланцевого газу в Україні в коментаріях експертів	54
Інформація ЗМІ.....	60
Російський погляд.....	91

МОНІТОРИНГ ЗАКОНОДАВСТВА

Головні зміни

Прес-центр Міністерства доходів та зборів України

У зв'язку з відкриттям нових рахунків для сплати податку на прибуток, Державна податкова служба України (ДПСУ) повідомила, що платники податків, які сплатили авансові внески з податку на прибуток у січні 2013 р. на старі рахунки, можуть виправити ситуацію та уникнути заборгованості перед бюджетом.

Для цього необхідно подати до податкового органу заяву про переведення сплаченої суми на нові коди Класифікації доходів бюджету, призначені для сплати авансових внесків з податку на прибуток.

Зміни в Класифікації доходів бюджету були затверджені наказом Мінфіну від 17.01.2013 р. № 19. Зокрема, для авансових внесків з податку на прибуток приватних підприємств передбачено код 11024000.

Реквізити бюджетних рахунків для сплати авансових внесків з податку на прибуток розміщені на сайтах регіональних ДПС, а також у центрах обслуговування платників.

Лист ДПСУ від 25.01.2013 р.

ДПС у м. Києві надала реквізити рахунків для зарахування авансових внесків з податку на прибуток до бюджету в 2013 р. у розрізі районів м. Києва.

Проект закону України від 17.01.2013 р. № 2034

Розроблено законопроект про усунення ряду суперечностей у ПКУ, яким передбачено, зокрема, таке:

– скасування обов'язку ведення обліку податкових різниць, оскільки вони не беруть участь в обчисленні податків;

– удосконалення порядку сплати авансових внесків з податку на прибуток з метою виключення неоднозначностей, якими ДПСУ зловживає для примусу платників до збільшення податкових зобов'язань. Один з таких спірних моментів стосується бази обчислення авансових внесків, в яку, на думку податкового відомства, включаються авансові внески з дивідендів. Інша колізія пов'язана з протестом ДПСУ проти можливості погашення авансових внесків шляхом використання переплати з податку на прибуток;

– встановлення фінансової відповідальності для продавця, який не виконав свої зобов'язання з реєстрації податкової накладної в ЕРНН, унаслідок чого покупець втрачає право на податковий кредит і ризикує зазнати позапланової перевірки;

– зміна порядку оподаткування ПДФО операцій з інвестиційними активами, згідно з яким податковий агент має можливість розрахувати прибуток тільки за інвестактивами, якими він оперує, тоді як ПКУ вимагає оподатковувати фінансовий результат за операціями з усіма інвестактивами в цілому;

– виключення інституту «балансової вартості валюти» і спрощення процедури обліку операцій з купівлі-продажу іноземної валюти;

- звільнення від оподаткування податком на прибуток операцій з передачі між платником податку та його відокремленими структурними підрозділами не тільки безповоротної фінансової допомоги, а й будь-яких товарів, робіт, послуг;
- виключення посилення на порядок гарантійного ремонту технічно складних побутових приладів з метою зняття обмеження щодо витрат підприємства на виконання гарантійних зобов'язань;
- скасування 10-річного строку корисного використання права на нематеріальний актив у разі відсутності такого строку в правовстановлюючих документах;
- уточнення деяких нюансів проведення податковими органами перевірок. Наприклад, надання податковому агенту можливості надати пояснення, перш ніж його перевіряти на підставі заяви про ухилення від оподаткування зарплати працівників, усунення можливості ненадання платником оригіналів документів, пов'язаних із предметом перевірки;
- скасування 75-відсоткового штрафу з податкових агентів за неутримання податку при виплаті платникам податків доходу.

Податки і збори

Податок на додану вартість

Лист ДПСУ від 11.12.2012 р. № 6891/0/61-12/15-3115

Операції з надання експлуатаційних послуг не належать до послуг з утримання наданого в оренду майна та комунальних послуг, а тому оподатковуються ПДВ на загальних підставах.

Крім того, ДПСУ в листі зазначила, що у тому випадку, коли суми ПДВ за придбаними послугами з утримання нерухомого майна, наданого в оренду бюджетною установою – орендодавцем, комунальними послугами і енергоносіями сплачуються за рахунок коштів орендаря, а не власних коштів орендодавця, право на податковий кредит при отриманні таких послуг у орендодавця – бюджетної установи відсутнє.

Лист ДПСУ від 11.04.2012 р. № 6434/6/15-1415

Платники включають до складу витрат, що враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування податком на прибуток, ПДВ, сплачений у складі витрат на придбання товарів та не включений до податкового кредиту для використання таких товарів в операціях, що звільнені від оподаткування або не є об'єктом оподаткування ПДВ.

Лист ДПСУ від 20.12.2012 р. № 1029/0/71-12/15-3417-17

У цьому листі ДПСУ роз'яснила, що спеціальний режим оподаткування сільгоспвиробників, встановлений ст. 209 ПКУ, поширюється на підприємства, які здійснюють виробництво цукру за кодом КВЕД 15.83, якщо зазначений код КВЕД міститься в переліку видів діяльності такого сільськогосподарського підприємства у свідоцтві про реєстрацію сільськогосподарського підприємства як суб'єкта спеціального режиму оподаткування. Якщо ж у свідоцтві про реєстрацію платником ПДВ спеціального режиму оподаткування

сільськогосподарського підприємства відсутній КВЕД «Виробництво цукру», таке підприємство зобов'язане нараховувати податкові зобов'язання з ПДВ у податковій декларації з ПДВ, за якою здійснюються розрахунки з бюджетом.

Наказ Мінфіну від 06.11.2012 р. № 1144

18.01.2013 р. набрав чинності наказ Мінфіну № 1144, яким внесено зміни до Положення про реєстрацію платників ПДВ. Серед змін можна виділити такі:

– особи, які включені до системи подання податкових документів в електронному вигляді, можуть подавати реєстраційні заяви засобами електронного зв'язку в електронній формі;

– платники ПДВ, які до податкових органів подають податкові декларації та іншу звітність в електронній формі, можуть направити до Реєстру запит щодо підтвердження достовірності індивідуальних податкових номерів та номерів Свідоцтв своїх продавців або покупців, надавши їх список та вказавши дані щодо кожного контрагента;

– змінився порядок перереєстрації платників ПДВ.

Наказ Мінфіну від 17.12.2012 р. № 1342

Цим наказом Мінфін виклав у новій редакції форми звітності з ПДВ. Згідно зі змінами передбачено форми декларації для:

- простого платника ПДВ;
- спецрежиму у сфері сільського господарства;
- спецрежиму у сфері лісового господарства;
- спецрежиму у сфері риболовства;
- сільськогосподарських підприємств, що не обрали спецрежими;
- спецрежиму переробного підприємства.

Нові форми наберуть чинності з дня їх офіційного опублікування

Лист ВГСУ від 22.01.2013 р. № 01-06/86/2013

ВГСУ в цьому листі зазначив, що у разі надання послуг, пов'язаних із транзитним перевезенням вантажів, підставою застосування п. 197.8 ст. 197 ПК України (тобто, підставою для звільнення таких операцій від оподаткування ПДВ) є підтвердження того, що однією зі сторін договору, на підставі якого надаються такі послуги, є вантажовласник (отримувач транзитних послуг).

Податок на прибуток

Лист ДПСУ від 21.06.2012 р. № 10601/6/15-1415

ДПСУ зазначила, що Законом про рекламу не встановлено обмежень щодо способів проведення реклами, тому будь-яка інформація (усна, письмова), яка включає в себе дані про товар або виробника, є рекламою. Отже, безоплатна роздача товарів (робіт, послуг) має цільовий характер і пов'язана із здійсненням господарської діяльності (згідно з попередньо розробленою рекламною стратегією), що супроводжується вищезазначеною інформацією, а тому вона відповідає визначенню реклами.

Витрати на оплату послуг сторонньої організації з роздачі рекламної сувенірної продукції, яка містить інформацію про товар або його виробника,

замовленої таким виробником, враховуються у складі його витрат на збут, з урахуванням обмежень ст. 139 ПКУ.

Лист ДПСУ від 25.06.2012 р. № 11180/6/15-1415

При зменшенні зареєстрованого статутного капіталу не виникає ані бухгалтерський, ані податковий дохід

Лист ДПСУ від 06.07.2012 р. № 12288/6/15-1415

ДПСУ зазначила, що відсотки, сплачені (нараховані) позичальником за договором позики з компанією з управління активами на користь венчурного інвестиційного фонду, активами якої вона керує, є фінансовими витратами позичальника і включаються до складу інших витрат.

При цьому витрати платника податку, понесені у вигляді сплати відсотків за позиками з пов'язаними особами, визначаються відповідно до ставок, визначених у договорі, але не вищих за звичайну процентну ставку за депозитами, кредитами (позиками) на дату укладення відповідних договорів (пп. 153.2.4 п. 153.2 ст. 153 ПКУ).

Листи ДПСУ від 06.07.2012 р. № 12289/6/15-1415, від 25.07.2012 р.

№ 13314/6/15-1415 та від 25.07.2012 р. № 13316/6/15-1415

ДПСУ, розглянувши питання щодо витрат з податку на прибуток, зазначила таке:

– у разі продажу товарів, оформлених з дотриманням митних формальностей і випущених для вільного обігу митним органом, платник податків має право включати у витрати собівартість таких товарів в періоді визнання доходів від їх продажу (лист від 06.07.2012 р. № 12289/6/15-1415);

– платник повинен зменшити витрати на вартість заборгованості, визнаної Міжнародним комерційним арбітражним судом при Торгово-промисловій палаті України, у податковому періоді, на який припадає день набрання чинності судовим рішенням (лист від 25.07.2012 р. № 13314/6/15-1415);

– платіжні доручення, платіжні вимоги-доручення, платіжні вимоги, розрахункові чеки та інші платіжні документи відносяться до первинних документів, на підставі яких визнаються податкові витрати (лист від 25.07.2012 р. № 13316/6/15-1415).

Лист ДПСУ від 20.03.2011 р. № 5094/6/15-1415

ДПСУ зазначила, що при визначенні об'єкта оподаткування враховуються будь-які витрати на гарантійний ремонт (обслуговування) або гарантійні заміни товарів, проданих платником податку, вартість яких не компенсується за рахунок покупців, у розмірі, що відповідає рівню гарантійних замін, прийнятих/оприлюднених платником податку.

У разі здійснення гарантійних замін товарів платник податку зобов'язаний у належному порядку вести облік покупців, що отримали заміну товарів або послуг з ремонту.

Заміна товару без зворотного отримання бракованого товару або без належного ведення зазначеного обліку не дає права на збільшення витрат продавця такого товару на вартість заміни.

Термін «оприлюднення» означає розповсюджене в рекламі, технічній документації, договорі або іншому документі зобов'язання продавця щодо умов та строків гарантійного обслуговування.

Лист ДПСУ від 30.10.2012 р. № 4465/0/61-12/15-1415

ДПСУ зазначила, що після набрання чинності Закону № 4834 балансова вартість іноземної валюти означає вартість іноземної валюти, визначену за офіційним курсом на дату звітного балансу або на дату здійснення операції залежно від того, яка дата настала пізніше.

Таким чином, якщо платник податку купував іноземну валюту і до кінця кварталу (до дати звітного балансу) така валюта обліковується на його рахунках, то до складу його доходів або витрат включається позитивна або від'ємна різниця між:

- курсом придбання і офіційним курсом на дату придбання;
- офіційним курсом на дату придбання та курсом на дату звітного балансу.

У разі продажу валюти до складу доходів або витрат платника податку включається позитивна або від'ємна різниця між курсом продажу і офіційним курсом на дату продажу.

Лист ДПСУ від 21.01.2013 р. № 1269/7/15-1317

ДПСУ зазначила, що платники податку на прибуток підприємств, які, починаючи з 2013 р. подають річну декларацію, сплачують у січні – лютому 2013 р. авансовий внесок з цього податку у розмірі 1/9 податку, нарахованого у звітності за дев'ять місяців 2012 р., протягом 20 календарних днів.

Таким чином, 1/9 податку на прибуток, нарахованого у звітності за дев'ять місяців 2012 р., є узгодженою сумою податкового зобов'язання, оскільки податок самостійно задекларовано платником.

Лист ДПСУ від 14.01.2013 р. № 536/7/12-10-17

Надала перелік чинних міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування станом на 01.01.2013 р.

Лист ДПСУ від 31.12.2012 р. № 12917/0/71-12/15-1317

ДПСУ нагадала, що з 01.01.2013 р. набрали чинності такі зміни з податку на прибуток.

1. Застосовується новий порядок сплати податку та подання звітності. Зокрема, платники (крім ново зареєстрованих, аграріїв, неприбуткових установ і платників з річним оподатковуваним доходом не більше 10 млн грн.) сплачують щомісячні авансові внески у розмірі 1/12 суми минулорічного податку без подання квартальних декларацій.

У зв'язку з тим, що декларація не була вчасно приведена в порядок, податківці рекомендували використовувати форму з ще недіючого наказу!?!?!?

2. До 01.01.2023 р. суб'єкти індустрії програмної продукції застосовують ставку 5 %.

У зв'язку з тим, що необхідна форма заяви для застосування такого режиму не була вчасно затверджена, податківці рекомендували використовувати проект форми.

3. Суб'єкти господарювання, які реалізують інвестиційні проекти в пріоритетних галузях економіки, оподатковуються за ставкою:

- до 31.12.2017 р. – 0 %;
- з 01.01.2018 р. до 31.12.2022 р. – 8 %.

Проект необхідного порядку контролю за суб'єктами, які реалізують інвестиційні проекти в пріоритетних галузях економіки, ще не затверджений.

4. Звичайні ціни визначаються за новими правилами, які, зокрема, передбачають конкретні методи їх визначення (порівняльної неконтрольованої ціни, перепродажу, витрати плюс, розподіл прибутку, чистого прибутку), встановлення переліку офіційних джерел інформації.

Податок на доходи фізичних осіб

Лист ДПСУ від 19.06.2012 р. № 10297/6/15-1415

ДПСУ вважає, що сума боргу платника, анульованого за самостійним рішенням кредитора до закінчення строку позовної давності (у т. ч. списана за рахунок коштів сформованого банком резерву), є об'єктом оподаткування ПДФО та оподатковується за ставками 15 % та/або 17 %.

Отже, банк як податковий агент повинен нарахувати, утримати та перерахувати до бюджету податок із суми анульованого (списаного) боргу та відобразити суму такого доходу у формі № 1ДФ у періоді анулювання (списання).

Лист ДПСУ від 11.12.2012 р. № 6888/0/61-12/17-1115

ДПСУ зазначила, що ПДФО з найманих працівників підрозділів (підстанцій, цехів, виробничих баз), які не уповноважені нараховувати (сплачувати) податок, повинен бути перерахований підприємством до бюджету за місцем знаходження цих підрозділів.

Наказ Мінфіну від 21.12.2012 р. № 1401

Затверджено нову форму довідки про сплату податку на доходи фізичних осіб платником податку-резидентом, який виїжджає за кордон на постійне місце проживання, та про відсутність податкових зобов'язань із цього податку.

Єдиний податок. Спрощена та спеціальна система оподаткування

Лист ДПСУ від 10.01.2013 р. № 246/7/17-1217

ДПСУ роз'яснила ключові положення наказу Мінфіну від 07.11.2012 р. № 1159, яким внесено зміни у форму декларації фізичної особи-підприємця – платника єдиного податку:

1. фізичні особи-підприємці – платники єдиного податку всіх груп звітують з IV кв. 2012 р. за формою декларації, затвердженою наказом Мінфіну від 21.12.2011 р. № 1688;

2. фізичним особам-підприємцям – платникам єдиного податку 5-ї групи додатково рекомендується подавати доповнення до декларації у довільній формі, яке повинно містити мотиви його подання, а також:

– суму доходу за звітний період, що оподатковується за ставкою 7 % або 10 %;

– суму доходу, що перевищує обсяги, встановлені пп. 5 п. 291.4 ст. 291 глави 1 розділу XIV ПКУ, у звітному (податковому) періоді;

– суму доходу, отриманого при застосуванні іншого способу розрахунків, ніж передбачено п. 291.6 ст. 291 глави 1 розділу XIV ПКУ, у звітному (податковому) періоді;

– суму доходу, отриманого від здійснення видів діяльності, які не дають права на застосування спрощеної системи оподаткування, у звітному (податковому) періоді.

Господарюючим суб'єктам необхідно при заповненні податкової декларації вказувати ті види економічної діяльності (номер та назву відповідно до КВЕД), які відповідають видам діяльності в облікових даних на момент подання податкової декларації.

Інші податки та податкові платежі

Лист ДПСУ від 24.12.2012 р. № 12223/0/71-12/15-2117

Під час виконання договорів про спільну діяльність без утворення юридичної особи платником плати за користування надрами для видобування корисних копалин є учасник такого договору, уповноважений адмініструвати податки (за умови, що він має відповідний спеціальний дозвіл).

Для окремих груп корисних копалин введено граничний розмір ставки.

Викладено в новій редакції порядки подання податкових розрахунків та сплати податкових зобов'язань.

Форму Податкового розрахунку з плати за користування надрами, яка затверджена наказом Мінфіну від 17.09.2012 р. № 1000, слід застосовувати для складання звітності за I квартал 2013 р. Звітність за IV квартал 2012 р. складається за формою, затвердженою наказом ДПАУ від 24.12.2010 р. № 1013.

Лист ДПСУ від 03.12.12 р. № 10389/0/71-12/15-2117

Починаючи з 01.07.2012 р., у суб'єктів господарювання, які отримують спецдозволи на користування надрами на відповідні об'єкти надр або отримали їх раніше, але не відзвітувалися до податкових органів з причини нездійснення діяльності на визначеному в спецдозволі об'єкті надр, виникає обов'язок з подання податкових розрахунків з рентної плати та/або плати за користування надрами до податкових органів:

– за місцезнаходженням ділянки надр, межі якої визначено в отриманому спецдозволі на користування надрами в межах території України;

– за місцем перебування на обліку як платника податків у разі розміщення ділянки надр, межі якої визначено в отриманому платником спецдозволі на користування надрами в межах континентального шельфу та/або виключної (морської) економічної зони України.

З 01.01.2013 р. плата за користування надрами для видобування нафти, природного газу і газового конденсату включається у розмірі 100 % до доходів Держбюджету України.

Державна допомога. Єдиний соціальний внесок

Постанова КМУ від 16.01.2013 р. № 17

Постановою внесено зміни до Порядку сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій. Змінами, зокрема, передбачено:

– документом, що підтверджує продаж ювелірного виробу із золота, платини і дорогоцінного каміння, є будь-який документ, що підтверджує вартість реалізованих ювелірних виробів;

– платниками збору з операцій з відчуження легкових автомобілів є особи, які набувають право власності на легкові автомобілі, що підлягають першій державній реєстрації в Україні в підрозділах Державтоінспекції МВС;

– розмір збору з відчуження легкових автомобілів становить:

3 % – якщо вартість не перевищує 165 розмірів прожиткового мінімуму (ПМ) для працездатних осіб, встановленого законом на 1 січня звітного року (на 2013 р. – менше 189 255 грн);

4 % – якщо вартість становить 165 – 290 ПМ (на 2013 р. – від 189 255 до 332 630 грн);

5 % – якщо вартість перевищує 290 ПМ (на 2013 р. – більше 332 630 грн);

– вилучено норму, згідно з якою збір з операцій купівлі нерухомого майна не сплачується, якщо покупцем нерухомого майна є сільгоспвиробник, який сплачує фіксований сільгоспподаток.

Постанова ФСС від НВ від 25.12.12 р. № 40

Постановою передбачено, що санаторно-курортне лікування потерпілих здійснюється за пред'явленням путівки і карти форми № 0-72/о. Фінансування витрат здійснюється в межах передбачених коштів на ці цілі шляхом безготівкового перерахування коштів санаторно-курортним закладам, з якими укладено договори. Не відшкодовуються потерпілому витрати на додаткове харчування, призначене за рішенням МСЕК, на період його перебування в санаторно-курортному закладі, якщо надання цих послуг передбачено умовами договору з санаторієм.

Потерпілі, які стали інвалідами, забезпечуються лікуванням періодично:

– інваліди II групи один раз на два роки або щорічно на підставі індивідуальної програми реабілітації;

– інваліди III групи один раз на три роки, один раз на два роки або щорічно на підставі індивідуальної програми реабілітації.

Державне регулювання

Перевірки, Контроль. Штрафи.

Постанова КМУ від 30.01.2013 р. № 60

КМУ привів у відповідність з діючою редакцією Закону про захист персональних даних Положення про Держреєстр баз персональних даних та порядок його ведення.

Зокрема, встановлено, що власник персональних даних звільняється від обов'язку реєстрації баз персональних даних, пов'язаних із забезпеченням та реалізацією трудових відносин.

Облік та звітність

Лист Мінфіну від 24.01.2013 р. № 31-08410-06-52297

Авансові внески з податку на прибуток відображаються за кредитом рахунка 31 «Рахунки в банках» і дебетом аналітичного рахунку з податку на прибуток рахунка 64 «Розрахунки по податках і платежах». Протягом року дебетове сальдо аналітичного рахунку з податку на прибуток відображається в балансі підприємства в статті «Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом».

У кінці року зобов'язання з податку на прибуток відображаються за кредитом аналітичного рахунку з податку на прибуток рахунку 64 «Розрахунки по податках і платежах» і дебетом рахунка 98 «Податок на прибуток». Кредитове сальдо на відповідному аналітичному рахунку підлягає перерахуванню до бюджету.

Ліквідація та банкрутство

Закон України від 22.12.2011 р. № 4212-VI

19.01.2013 р. набрав чинності Закон України № 4212-VI, яким у новій редакції викладено Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Ключові нововведення такі:

- вводиться процедура розгляду заяви про порушення провадження у справі про банкрутство;
- порушення провадження у справі відбувається не відразу з прийняттям заяви, а переноситься на підготовче засідання суду;
- встановлено строк процедури розпорядження майном – 115 днів (із можливістю його продовження не більше як на два місяці);
- уточнено наслідки введення мораторію на задоволення вимог кредиторів;
- конкурсні кредитори, які не встигли заявити свої грошові вимоги до боржника у місячний строк з дня оприлюднення інформації про банкрутство, не втрачають всі шанси на задоволення цих вимог у майбутньому.

Наказ Мін'юсту від 27.12.2012 р. № 1973/5

«Про внесення змін до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», закріплено:

1. Порядок навчання осіб, які мають намір здійснювати діяльність арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора);

2. Порядок стажування осіб, які мають намір здійснювати діяльність арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора);

3. Порядок перепідготовки осіб, які мають намір здійснювати діяльність арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), та арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів);

4. Порядок підвищення кваліфікації арбітражними керуючими (розпорядниками майна, керуючими санацією, ліквідаторами).

Постанова КМУ від 23.01.2013 р. № 27

Кабмін встановив, що Міністерство юстиції як державний орган з питань банкрутства залучає до забезпечення здійснення ним своїх повноважень у сфері банкрутства організації та спеціалістів у порядку і на умовах, установлених Законом України «Про здійснення державних закупівель».

Наказ Мін'юсту від 14.01.2013 р. № 93/5

У зазначеному наказі, який набрав чинності 29.01.2013 р., зокрема, визначені такі обов'язкові критерії для осіб, які мають намір отримати свідоцтво арбітражного керуючого:

- громадянин України;
- дієздатний;
- має вищу юридичну або економічну освіту;
- не має судимості за вчинення корисливих злочинів;
- здатна виконувати обов'язки арбітражного керуючого за станом здоров'я;
- не має заборони обіймати керівні посади;
- має стаж роботи за фахом не менше трьох років або одного року на керівних посадах після отримання повної вищої освіти;
- пройшла навчання відповідно до законодавства;
- пройшла стажування відповідно до законодавства;
- вільно володіє державною мовою.

Наказ Мін'юсту від 15.01.2013 р. № 113/5

Наказом, який набрав чинності 01.02.2013 р., встановлено перевірки арбітражних керуючих Мін'юстом, строк яких не може перевищувати:

- планової – восьми робочих днів;
- позапланової – трьох робочих днів

Планова перевірка діяльності арбітражного керуючого здійснюється за календарний рік, що передує перевірці, та не частіше одного разу на два роки. Планові перевірки проводяться відповідно до квартальних планів, які затверджуються наказом Мін'юсту до 25 числа останнього місяця кварталу, що передує плановому.

Підставами для проведення позапланової перевірки є:

- подання арбітражним керуючим письмової заяви до органу контролю про проведення перевірки за його бажанням;
- звернення (скарги) фізичних та юридичних осіб щодо дій арбітражного керуючого з викладенням обставин невиконання або неналежного виконання ним покладених на нього повноважень, з яких вбачається необхідність проведення додаткового контролю;
- виявлення недостовірності даних, заявлених у документах, поданих арбітражним керуючим для отримання свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого, або у документах обов'язкової звітності, поданих арбітражним керуючим;
- неподання у встановлений строк арбітражним керуючим документів обов'язкової звітності;
- перевірка виконання арбітражним керуючим розпоряджень, виданих за результатами проведення планових чи позапланових перевірок органом контролю.

Наказ Мін'юсту від 18.01.2013 р. № 128/5

Наказом затверджено перелік питань для осіб, які мають намір отримати свідоцтво арбітражного керуючого, які сформовані в 10 блоків: Банкрутство, Економіка, Цивільне законодавство та договірні відносини, Господарське законодавство, Господарський процес, Трудове та пенсійне законодавство, Виконавче провадження, Приватизація та оцінка майна, Державна реєстрація речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, Контроль за господарською діяльністю суб'єктів господарювання та відповідальність за порушення законодавства у сфері банкрутства.

Наказ Мін'юсту від 18.01.2013 р. № 130/5

Наказом, який набрав чинності 01.02.2013 р., затверджено форми звітності, обов'язкові для подання арбітражними керуючими до Мін'юсту:

1. Форма № 1 «Повідомлення про порушення провадження у справі про банкрутство».
2. Форма № 1.1 «Повідомлення про призначення арбітражного керуючого у справі про банкрутство».
3. Форма № 2 «Повідомлення про стан провадження у справі про банкрутство юридичної особи – боржника».
4. Форма № 3 «Повідомлення про погашення заборгованості із заробітної плати».
5. Форма № 4 «Повідомлення про розмір вимог кредиторів та стан розрахунку з ними».
6. Форма № 5 «Фінансово-економічні показники діяльності боржника – актив балансу».
7. Форма № 5.1 «Фінансово-економічні показники діяльності боржника – пасив балансу».
8. Форма № 5.2 «Фінансові результати діяльності боржника».
9. Форма № 6 «Повідомлення про припинення провадження у справі про банкрутство».

10. Форма № 7 «Повідомлення про стан провадження у справі про банкрутство фізичної особи – підприємця».

11. Форма № 8 «Повідомлення про арбітражного керуючого».

Наказ Мін'юсту від 18.01.2013 р. № 131/5

Наказом, який набрав чинності 01.02.2013 р., затверджено внесення наступної інформації щодо підприємств, щодо яких порушено справу про банкрутство:

– найменування, код згідно з ЄДРПОУ (для юридичних осіб); прізвище, ім'я та по батькові, номер та дата запису в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців про проведення державної реєстрації (для фізичних осіб – підприємців); місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проведення державної реєстрації (для фізичних осіб – підприємців); основний вид діяльності відповідно до КВЕД; форма власності; частка держави у статутному капіталі);

– стан провадження у справі про банкрутство (у тому числі дата порушення провадження у справі про банкрутство та судова процедура, у якій перебуває боржник);

– фінансово-економічні показники діяльності боржника, у тому числі щодо погашення заборгованості із заробітної плати;

– реєстр вимог кредиторів, склад комітету кредиторів та стан розрахунку з ними;

– арбітражних керуючих, які здійснюють повноваження розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів щодо боржника;

– іншу інформацію щодо провадження у справі про банкрутство боржника, отриману із судових (рішень), а також інших документів.

Наказ Мін'юсту від 22.01.2013 р. № 145/5

Наказом, який набрав чинності 01.02.2013 р., затверджено п'ять рівнів кваліфікації арбітражних керуючих.

Ці рівні впливатимуть на принцип автоматизованої системи відбору арбітражних керуючих.

Грошові розрахунки, РРО

Постанова НБУ від 28.12.2012 р. № 590

НБУ внесено зміни до:

– Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті;

– Положення про порядок виконання банками документів на переказ, примусове списання і арешт коштів в іноземних валютах та банківських металів.

Нововведеннями в Інструкції, зокрема, передбачено, що:

– у випадку призупинення банком видаткових операцій за рахунком клієнта в разі накладення на кошти арешту, поновлення видаткових операцій за рахунком клієнта банком здійснюється на підставі рішення податкового керуючого або суду;

– якщо податковий агент перераховує на банківські рахунки працівників підприємства дохід, з якого не утримується ПДФО, то в реквізиті «Призначення платежу» розрахункового документа повинно бути вказано, що дохід не підлягає оподаткуванню.

У Положенні, зокрема, додано порядок списання уповноваженим банком коштів в іноземних валютах з рахунків клієнтів-боржників та з кореспондентських рахунків банків-боржників на підставі інкасового доручення (розпорядження), оформленого податковим органом.

Державні закупівлі

Роз'яснення Держстату від 30.11.2012 р. № 18/1-12/19

Форма № 1-торги відображає дані про закупівлі, які відбулися у звітному періоді (у випадку укладення договору про закупівлю у звітному періоді), та про торги, які скасовані або визнані такими, що не відбулися, та складається щоквартально наростаючим підсумком з початку року у цілих числах.

Галузі і сфери діяльності

Транспортні та експедиторські послуги

Лист ДМСУ від 04.01.2013 р. № 12/2-12.1/75-ЕП

На думку ДМСУ, до законодавчого визначення порядку здійснення посадовими особами митних органів України документального контролю за дотриманням автомобільними перевізниками законодавства України щодо міжнародних автомобільних перевезень слід дотримуватись такого порядку щодо здійснення зазначеного контролю:

- контроль наявності у перевізників дозвільних документів на виконання перевезень;
- габаритно-ваговий контроль транспортних засобів;
- контроль за дотриманням перевізниками правил перевезення небезпечних вантажів;
- контроль внесення (нарахування) перевізниками-нерезидентами платежів за проїзд автомобільними дорогами України;
- контроль сплати перевізниками штрафів чи виконання приписів органів контролю;
- ведення обліку автомобільних транспортних засобів, що здійснюють міжнародні перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом.

Наказ МІУ від 30.11.2012 р. № 735

Нові Правила застосовуються до будь-якого міжнародного і внутрішнього перевезення пасажирів або багажу, яке здійснюється повітряним судном за плату або по найму, а також до перевезень повітряним транспортом, що здійснюються перевізником безкоштовно, до/з аеропортів, розташованих на території України.

У правилах роз'яснено, що повітряне перевезення – перевезення пасажирів, багажу, вантажів або пошти, яке здійснюється повітряним судном на підставі відповідного договору повітряного перевезення. Перевезення може

бути міжнародним та внутрішнім. Міжнародне перевезення – перевезення, в якому пункт відправлення і пункт призначення, незалежно від того, була чи ні зупинка в перевезенні або перевантаження, розміщені або на території двох різних країн, або на території однієї країни, якщо узгоджена зупинка передбачена на території іншої країни. Внутрішнє перевезення – транспортування пасажирів і/або багажу на повітряних суднах між пунктами, які розміщені на території України.

Фінансові послуги

Рішення НКЦПФР від 25.10.2012 р. № 1519

Рішення про внесення до Реєстру, виключення з Реєстру, внесення змін до Реєстру, видачі дубліката Свідоцтва приймається НКЦПФР і є підставою для внесення до Реєстру, виключення з Реєстру, внесення змін до Реєстру, видачі дубліката Свідоцтва відповідним уповноваженим структурним підрозділом центрального апарату НКЦПФР, що дає можливість такій аудиторській фірмі проводити аудиторські перевірки профучасників ринку ЦП.

Реєстр ведеться НКЦПФР в електронній формі. Інформація, розміщена в Реєстрі, є відкритою для користувачів.

Аудиторська фірма може проводити аудиторські перевірки профучасників ринку ЦП виключно за наявності чинного свідоцтва і після внесення його до Реєстру. Визначено перелік документів, необхідних для внесення до Реєстру, внесення змін до Реєстру, видачі дубліката Свідоцтва. Встановлено вимоги для внесення аудиторської фірми до Реєстру.

Річна фінзвітність профучасників ринку ЦП за 2012 повинна бути підтверджена аудиторським висновком (звітом), складеним аудитором або аудиторською фірмою, що включені до реєстру аудиторів та аудиторських фірм, які можуть проводити аудиторські перевірки фінустанов, що здійснюють діяльність на ринку ЦП.

Постанова Правління НБУ від 03.12.2012 р. № 500

Змінами до Положення про порядок надання небанківським фінустановам, «Укрпошти» генеральних ліцензій на здійснення валютних операцій (постанова НБУ від 09.08.2002 р. № 297):

– вилучена вимога про необхідність отримання НБУ від ГУБОЗ МВС та ГУ по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю СБУ (спеціальні органи по боротьбі з організованою злочинністю) висновків щодо надання генеральної ліцензії небанківській фінустанові, «Укрпошти»;

– скасовано обмеження загального строку розгляду НБУ документів заявника для отримання генеральної ліцензії.

Будівництво

Наказ Мінбуду від 28.12.2012 р. № 658

Внесено зміни до Інструкції про порядок проведення технічної інвентаризації об'єктів нерухомого майна, затвердженої наказом Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України від 24.05.2001 р. № 127.

Уточнено, що технічна інвентаризація проводиться у таких випадках:

- перед прийняттям в експлуатацію завершених будівництвом об'єктів, у тому числі після проведення реконструкції та капітального ремонту;
- перед проведенням державної реєстрації права власності на об'єкт незавершеного будівництва;
- перед проведенням державної реєстрації права власності на об'єкт нерухомого майна, що утворився в результаті поділу, об'єднання об'єкта нерухомого майна або виділення частки з об'єкта нерухомого майна, крім випадків, коли в результаті такого поділу, об'єднання або виділення частки завершений будівництвом об'єкт приймався в експлуатацію.

В інших випадках (у тому числі при купівлі-продажу нерухомого майна) технічна інвентаризація проводиться за бажанням замовника.

Строк виконання робіт з технічної інвентаризації встановлюється договором.

Держархбудінспекція України вважає, що рішення суду про визнання права власності на об'єкт нерухомості не може вважатися документом, що дає право виконувати будівельні роботи. Крім того, до декларації про готовність об'єкта до експлуатації вносяться тільки ті записи, які визначені у додатку 1 до Порядку прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів, затвердженого постановою КМУ від 14.03.2011 № 461.

Таким чином, при визнанні права власності на самочинно збудоване нерухоме майно за рішенням суду забудовник не звільняється від обов'язку прийняття об'єкта в експлуатацію.

ІТ та Телекомунікації

Рішення НКРЗІ від 13.12.2012 р. № 649

Цим Рішенням НКРЗІ затвердила Порядок здійснення державного нагляду за ринком телекомунікацій. Порядком передбачено, що державний нагляд за ринком телекомунікацій здійснюється шляхом проведення НКРЗІ планових і позапланових перевірок, інших заходів відповідно до законодавства.

Планові перевірки суб'єктів ринку телекомунікацій, їх відокремлених підрозділів здійснюються не частіше ніж один раз на три роки відповідно до плану перевірок суб'єктів ринку телекомунікацій, який затверджується рішенням НКРЗІ щокварталу до 20 числа останнього місяця кварталу, що передує плановому, та на підставі наказу голови НКРЗІ про проведення планової перевірки.

Позапланові перевірки суб'єктів ринку телекомунікацій, їх відокремлених підрозділів проводяться за рішенням НКРЗІ щодо питань, зазначених у цих рішеннях.

Строк проведення планової перевірки суб'єктів ринку телекомунікацій не повинен перевищувати 25 робочих днів, а позапланової – 10 робочих днів.

Об'єкти правовідносин

Земля

Лист Держземагентства України від 10.01.2013 р. № 326/22/7-13

Держземагентством роз'яснено, що нормативну грошову оцінку земель станом на 01.01.2013 р. за 2012 р. необхідно індексувати на коефіцієнт індексації 1,0, який згідно з п. 289.2 ст. 289 ПКУ розраховано виходячи з індексу споживчих цін за 2012 р. – 99,8 %.

При цьому в аналізованому листі наведено коефіцієнти індексації нормативної грошової оцінки окремих категорій земель станом на 01.01.2013 р.

Лист Держземагентства України від 26.10.2012 р. № 17616/27/К3313-12

Держземагентство нагадало, що закріплення межовими знаками меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) може здійснюватися за відсутності власників (користувачів) суміжних земельних ділянок у випадку їх нез'явлення, якщо вони були належним чином повідомлені про час проведення вищезазначених робіт, про що зазначається в акті прийому-передачі межових знаків на зберігання.

У разі відмови суміжного землекористувача підписати акт прийомки-передачі межових знаків на зберігання (погодити межі земельної ділянки) спір вирішується органом місцевого самоврядування за місцем знаходження земельної ділянки.

Інформаційний лист ВГСУ від 12.12.2012 р. № 01-06/1821/2012

ВГСУ доповнив свого інформаційного листа від 15.03.2011 р. № 01-06/249 правовими позиціями ВСУ, що викладені в постановках, які були прийняті за результатами перегляду судових рішень господарських судів у порядку, передбаченому розділом XII2 ГПК України. У сфері земельних відносин такі правові позиції ВСУ:

– у разі, якщо особа звернулася до органу місцевого самоврядування із заявою про передачу їй в оренду земельної ділянки та радою прийнято відповідне рішення про укладення договору оренди земельної ділянки, однак у подальшому ця особа ухиляється від укладення такого договору, зазначене свідчить про те, що між сторонами виник переддоговірний спір, який згідно з ч. 1 ст. 187 ГК України може бути предметом розгляду в суді, оскільки виник при укладенні господарських договорів, укладення яких є обов'язковим на підставі закону;

– якщо чинним на момент виникнення спірних правовідносин законодавством не передбачено автоматичного поновлення договорів оренди

землі, реалізація переважного права на поновлення договору оренди земельної ділянки в разі відсутності заперечень з боку сторін можлива лише за наявності рішення відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування. За відсутності такого рішення неможливо зобов'язати цей орган в судовому порядку укласти такий договір або поновити його, адже таке зобов'язання суперечитиме вимогам законодавства;

– недотримання вимог ч. 2 ст. 188 ГК України щодо обов'язку надсилання іншій стороні пропозицій про зміну умов договору оренди землі не позбавляє особу права звернутися до суду з позовом про зміну умов договору за наявності спору, тобто відсутності згоди на зміну його умов.

Інформаційний лист ВССУ від 16.01.2013 р. № 10-71/0/4-13

ВССУ в аналізованому листі розглянув питання про примусове відчуження успадкованої іноземним громадянином земельної ділянки сільськогосподарського призначення та зробив, зокрема, такі висновки:

– обчислення річного строку на «добровільне» відчуження такої землі слід починати від часу одержання іноземцем державного акта на право приватної власності на неї;

– за відсутності факту «добровільного» відчуження іноземним громадянином такої земельної ділянки вона підлягає примусовому відчуженню;

– п. 15 розділу IX ЗКУ, яким встановлено заборону купівлі-продажу або іншим способом відчуження земельних ділянок сільськогосподарського призначення, не поширюється на ці правовідносини, оскільки положення ч. 4 ст. 81 ЗКУ є імперативним;

– примусове відчуження здійснюється виключно на підставі відповідного судового рішення. При цьому позивачем у таких справах можуть бути відповідні органи прокуратури в межах повноважень, визначених законодавством України.

Наказ Мінагропроду від 27.12.2012 р. № 836

Наказом визначено зміст та загальні вимоги до адміністрування Державного земельного кадастру – здійснення заходів щодо створення та супроводження програмного забезпечення ДЗК, його технічного й технологічного забезпечення, збереження та захисту його відомостей.

Адміністрування ДЗК здійснює адміністратор на підставі договорів, укладених з:

– Держземагентством на виконання робіт (надання послуг) щодо адміністрування ДЗК;

– користувачами на виконання робіт (надання послуг) щодо забезпечення надання доступу до ДЗК, інформаційної взаємодії між кадастрами, реєстрами та інформсистемами.

Лист ВССУ від 28.01.2013 р. № 24-150/0/4-13

Листом Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ довів до відома узагальнення судової практики розгляду цивільних справ про захист права власності та інших речових прав.

У сфері земельних відносин ВССУ зазначив:

- які питання мають з'ясувати суди при встановленні земельного сервітуту;
- правові конструкції емфітевзис та суперфіцій стосуються земельних відносин, але вони містяться в ЦКУ, тому ці правові конструкції можуть застосовуватись лише в частині, що не суперечать положенням ЗКУ та Закону України «Про оренду землі»;
- особливості набуття права власності на земельну ділянку за набувальною давністю.

Лист ДПСУ від 21.01.2013 р. № 7/7/15-2217з

ДПСУ повідомила, що інформація щодо індексації нормативної грошової оцінки земель у 2013 р. міститься в листі Держземагентства від 10.01.2013 р. № 328/22/7-13.

При цьому ДПСУ нагадала, що Законом України від 20.11.2012 р. № 5503-VI змінено ставки земельного податку за земельні ділянки в межах населених пунктів, нормативну грошову оцінку яких не проведено.

Лист Державної реєстраційної служби України від 14.01.2012 р. № 07-06-15-13

Державна реєстраційна служба роз'яснила, що оформлені до 01.01.13 р. документи щодо переходу права власності на нерухоме майно, держреєстрація прав за якими не завершена до 01.01.13 р., є підставою для державної реєстрації прав у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

Стосовно землі такими документами є:

- державний акт про право власності на земельну ділянку з відміткою про перехід права власності на земельну ділянку, зробленою нотаріусом, та цивільно-правовий договір або свідоцтво про право на спадщину;
- договір купівлі-продажу земельної ділянки державної та комунальної власності, укладений відповідно до ст. 128 ЗКУ;
- договір оренди земельної ділянки, укладений відповідно до ст. 14 Закону України «Про оренду землі».

Нерухомість

Наказ Мін'юсту від 26.12.2012 р. № 1964/5

Затверджений Порядок визначає умови та підстави для доступу державних виконавців до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно під час примусового виконання рішень відповідно до закону.

Доступ користувача до Державного реєстру прав надається (припиняється) на підставі договору, укладеного між Державною виконавчою службою України, головними управліннями юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, в областях, містах Києві та Севастополі та адміністратором Державного реєстру прав.

Перед здійсненням пошуку відомостей про зареєстровані речові права на нерухоме майно, об'єкт незавершеного будівництва та обтяження таких прав

користувач вносить до Державного реєстру прав відомості про підставу для користування інформацією з Державного реєстру прав з обов'язковим зазначенням реєстраційного номера відкритого виконавчого провадження в Єдиному державному реєстрі виконавчих проваджень.

За результатом пошуку користувач формує інформаційну довідку з Державного реєстру прав, яка залишається у виконавчому провадженні.

Забороняється надавати іншим особам за їх зверненням інформацію, отриману відповідно до цього Порядку, крім випадків, встановлених законодавством.

Наказ Мініфіну від 25.12.2012 р. № 1408

Наказом Міністерства фінансів України відповідно до п. 46.5 ст. 46 розділу II та підпункту 265.7.5 п. 265.7 ст. 265 розділу XII Податкового кодексу України затверджено форму Податкової декларації з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

Лист Держреєстру від 14.01.2013 р. № 08-06-15-13

Державна реєстраційна служба роз'яснила, що у разі приватизації об'єктів державного та комунального житлового фонду документом, що підтверджує виникнення прав на такі об'єкти, є свідоцтво про право власності, видане відповідно до Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду», яке і є підставою для проведення державної реєстрації права власності на приватизований об'єкт нерухомого майна в органах державної реєстрації прав за заявою власника чи уповноваженої особи.

Підготовлено компанією «ЄФІМОВ ТА ПАРТНЕРИ адвокати аудитори податкові консультанти»

Податкова консультація

Про додаткову форму виявлення податків

Ви вирішили придбати комплектуючі, а на підприємницькому рахунку не вистачає коштів. Припустимо, що у вас є ще один поточний рахунок як у фізичних усіх осіб. Виникає бажання перекласти гроші з поточного рахунку відсутню суму, адже в принципі це гроші з іншої, але своєї ж кишені.

Внесення власних коштів фізичною особою – платником єдиного податку на свій підприємницький рахунок дійсно тягне збільшення його так званого «капіталу» (мова йде, звичайно ж, не про бухгалтерську категорію), призначеного для здійснення підприємницької діяльності. Зазвичай підприємці це роблять тоді, коли їм потрібно щось оплатити в безготівковій формі або просто потрібні безготівкові кошти. Наприклад, заплатити єдиний податок. І ось тут будьте пильні – ГПУ називає це доходом.

А відповідно у фізичної особи-підприємця з'являється оподатковуваний дохід, який доведеться відобразити в книзі обліку доходів. Так стверджує своїм листом ДПСУ від 23.08.2012 р. (без номера). А саме: «... всі кошти, що надійшли на розрахунковий рахунок, відкритий фізичною особою для здійснення підприємницької діяльності, включаються до валового доходу

фізичної особи – підприємця – платника єдиного податку», у тому числі й власні.

Справедливості заради слід зазначити, що наслідки у вигляді збільшення суми єдиного податку стосуються тільки груп платників, що сплачують єдиний податок у відсотках від суми доходу, і не стосується платників єдиного податку першої і другої груп. Для них вищевказаний фіскальний підхід має наслідки лише в частині перевищення максимально допустимої суми доходів (150 тис. грн – для платників першої групи, і 1 000 тис. грн – для платників другої групи).

Отже, не знаючи про наслідки, фізична особа-підприємець таки купила комплектуючі. Під час прийняття звітності податкова визнає дохід та нараховує додаткову суму.

Як вчинити в такій ситуації і якими аргументами скористатися, щоб не платити зайвий податок.

Отже, що таке «дохід»? Податковий кодекс не дає формулювання терміна «дохід». У ньому роз'яснено як він формується. Це, перш за все дохід, отриманий протягом податкового (звітного) періоду в грошовій формі (готівковій та / або безготівковій) матеріальній або нематеріальній формі. Вносячи власні кошти на власний підприємницький рахунок, підприємець один свій актив (зобов'язання НБУ у вигляді паперових грошей) замінює іншим активом (зобов'язанням банку у вигляді запису на банківському рахунку).

Не відбувається при такому внесенні коштів і збільшення власного капіталу. Це перший аргумент.

Другий аргумент на захист того, що внесені кошти не є доходом лежить у площині банківських інструкцій, де написано, що метою відкриття поточного рахунку є зберігання грошей і здійснення розрахунково-касових операцій за допомогою платіжних інструментів. Згідно з пп. 7.1.5 ст. 7 Закону про платіжні системи (від 05.04.2001 р. № 2346-III) зарахування коштів на рахунок клієнта здійснюється як шляхом внесення їх у готівковій формі, так і шляхом переказу коштів у безготівковій формі з інших рахунків.

Отже, чинне законодавство передбачає внесення власних коштів на власний рахунок власником цього рахунку. І ніде не говориться про те, що зарахування коштів на банківський рахунок тягне виникнення доходу, а власний рахунок може мати банальну мету їх зберігання. Тобто концептуально власні кошти, внесені фізичною особою – платником єдиного податку на власний поточний рахунок, не є доходом від його діяльності і в Книзі обліку відобразатися не повинні, тому що вони не є доходами ВЗАГАЛІ!

Але, не забудьте про докази джерел готівки. Слід бути готовим до того, щоб довести, що кошти, внесені на свій рахунок, є власними коштами, а не прихованим від оподаткування доходом. На думку юристів, саме на цьому і наполягати податківці в суді, якщо справа туди потрапить. А тому не зайвим буде мати і власну доказову базу: касові ордери, квитанції банкоматів та інші банківські документи, що свідчать, що суми коштів, аналогічні, а може і більше внесені на свій рахунок, були раніше зняті з цього або іншого (свого ж) банківського рахунку. Також доказом можуть бути суми доходів, вже відображені раніше в Книзі обліку. Можна ще принести в суд договір позики,

за яким, наприклад, дружина зайняла чоловікові, який є платником єдиного податку, відповідну суму і цим пояснити джерело внесеної на рахунок готівки.

Обґрунтувати власний характер внесених на рахунок коштів не важко. Головне про це не забути. І ще: в рядку «Призначення» банківського документа на внесення готівки треба вказати «власні кошти, не є виручкою або прибутком». Бо в іншому разі доведеться ще й з цього приводу сперечатися. Банкіри часто вимагають вказувати «поповнення обігових коштів», що робити не варто, оскільки такого призначення не можна зробити однозначний висновок про власному характері походження цих сум.

Є й інший підхід до вирішення проблеми: використовуючи надані податковим законодавством можливості уникнути конфлікту. Принаймні, доти, поки не складеться судова практика на користь фізичних осіб – платників єдиного податку. Для цього треба уважно вичитати ПКУ і знайти шляхи потрапляння готівки на поточні рахунки фізичних осіб – платників єдиного податку без включення цих сум до доходів.

Наприклад, згідно з пп. 3 п. 292.11 ст. 292 ПКУ суми фінансової допомоги, наданої на поворотній основі, отриманої та поверненої протягом 12 календарних місяців з дня її отримання, та суми кредитів не включаються до доходів фізичної особи – платника єдиного податку. Тобто, якщо дружина платника єдиного податку внесе свої власні кошти на рахунок свого чоловіка згідно з договором про надання поворотної фінансової допомоги, то ці кошти згідно з зазначеною в попередньому реченні нормою не включатиметься до доходу такого платника. А якщо у дружини є свій банківський рахунок, на якому є відповідна сума коштів, то перерахування цих коштів на рахунок як тієї ж поворотної фінансової допомоги також стане прикладом практичного усунення конфлікту з податківцями.

Важливо – не забути цю допомогу повернути протягом 12 календарних місяців з дня її отримання. Є й інші варіанти:

- взяти кредит у банку під забезпечення порукою друга, партнера, знову ж члена сім'ї. Якщо суму кредиту банк зарахує на рахунок фізичної особи – платника єдиного податку, а поверне цей кредит його друг (партнер, член сім'ї), то залишиться лише передати цьому одному (партнеру, члену сім'ї) відповідну суму готівкою;
- отримати у юридичної особи безготівковим переказом поворотну фінансову допомогу на пару місяців, надавши останньому «у користування» аналогічну суму готівки. А потім через пару місяців повернути позику і отримати назад свою готівку.

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ АВТОПІДПРИЄМСТВА

І. Шевчук, юрист

Реєстрація транспортних засобів підприємства Відповіді на питання, пов'язані з реєстрацією транспортних засобів юридичними особами.

Важко уявити собі велике підприємство, що не має транспортних засобів (далі – ТЗ) для задоволення власних потреб. Де реєструвати ТЗ, якщо останній знаходиться за місцем розташування філії? Чи можна реєструвати за адресою стоянки? Куди сплачувати збір за першу реєстрацію: за юридичною адресою підприємства чи за місцем стоянки ТЗ?

Орган реєстрації

Транспортні засоби реєструються за юридичними та фізичними особами в реєстраційно-екзаменаційних підрозділах Державтоінспекції, структура яких складається з міжрайонних реєстраційно-екзаменаційних відділень (МРЕВ).

Місце реєстрації

Відповідно до п. 22 постанови КМУ № 1388 транспортні засоби юридичних осіб реєструються за місцезнаходженням таких осіб. Тією ж постановою КМУ № 1388 встановлено й деякі винятки щодо визначення місця реєстрації. Так, якщо стоянка транспортних засобів розташована за місцезнаходженням філій або представництв юридичних осіб, такі транспортні засоби реєструються за місцем їх стоянки. Таким чином реєстрація за місцем стоянки ТЗ можлива лише за умови наявності у юридичної особи філії або представництва. Але документ не конкретизує інші вимоги, що ставляться до юридичної особи у момент здійснення реєстрації ТЗ за місцем розташування філії або представництва. Про це мова піде далі.

Вимоги до юридичних осіб

Якщо установчі документи юридичної особи передбачають надання послуг з перевезення вантажу або пасажирів автомобільним транспортом, то така юридична особа надає або може надавати послуги з перевезення пасажирів, вантажу тощо. Наказом Міністерства транспорту України № 757 надано уточнююче визначення перевізника. Відповідно до п. 1.4. вищенаведеного наказу встановлено, що перевізник – це будь-яка фізична чи юридична особа, яка надає послуги з перевезення пасажирів чи вантажу автомобільним транспортом загального користування. Оскільки мета діяльності юридичної особи встановлюється її установчими документами, то, фактично, будь-яку юридичну особу, що у своїх установчих документах має відповідне положення про перевезення пасажирів або вантажу, можна вважати перевізником навіть без наявності факту здійснення діяльності щодо здійснення перевезень.

Якщо існують підстави вважати юридичну особу перевізником, то на її діяльність поширюються Методичні рекомендації з питань безпеки автомобільних перевезень, затверджені наказом Державного департаменту автомобільного транспорту № 111. Пунктом 10.3. вищенаведених Методичних рекомендацій встановлено, що реєстрація ТЗ за перевізниками, які мають від одного до 15 одиниць ТЗ включно, проводиться за умови забезпечення їх

місцями для стоянки і зберігання. У свою чергу наявність місця стоянки та зберігання підтверджується договором оренди або іншими документами, що свідчать про можливість юридичної особи здійснювати належне зберігання ТЗ.

Абзацом другим п. 10.3. встановлено, що за наявності у юридичної особи більше 15 одиниць ТЗ, що дислокуються в одному населеному пункті, створюється автогосподарство. Під дислокацією у даному випадку розуміється факт територіальної реєстрації ТЗ у тому чи іншому населеному пункті.

Ми не дарма назвали такі вимоги складнощами, адже для відкриття автогосподарства юридична особа повинна мати в розпорядженні майновий комплекс у вигляді огороженої території з місцями стоянки, зберігання, технічного обслуговування та ремонту ТЗ.

Створення автогосподарства вимагає прийняття певних кадрових рішень. Так для створення автогосподарства призначається керівник автогосподарства та вводиться посада фахівця з безпеки дорожнього руху, відповідального за зберігання, технічне обслуговування та експлуатацію ТЗ.

Але навіть маючи у власності більше 15 ТЗ створення автогосподарства можна уникнути. Для цього необхідно реєструвати ТЗ у філіях або представництвах таким чином, аби їх кількість не перевищувала 15 в кожному населеному пункті.

Необхідні документи

Підставою для реєстрації ТЗ працівниками МРЕВ є заява власника ТЗ. Заяви складаються відповідно до встановлених законодавством зразків, які містяться в додатках 1 та 2 наказу МВС № 379. Даним наказом також встановлено, що у заявах від юридичних осіб обов'язково зазначаються прізвище, ім'я, по батькові особи, якій доручається провести оформлення ТЗ, та зразок її підпису, а на заяві ставиться підпис уповноваженої посадової особи із зазначенням посади, прізвище, ім'я, по батькові особи та відбиток печатки юридичної особи.

До заяви також додаються такі документи:

- підтвердження правомірності факту придбання, отримання, ввезення, митного оформлення (далі – правомірність придбання) транспортного засобу;
- відповідність конструкції транспортного засобу встановленим вимогам безпеки дорожнього руху;
- у разі необхідності внесення змін до реєстраційних документів додатково подається документ щодо відповідності конструкції транспортного засобу також і вимогам, що стали підставою для внесення таких змін.

Після закінчення реєстраційних дій у свідоцтві про реєстрацію (технічному паспорті) зазначається юридична особа, якій належать транспортні засоби, місцезнаходження такої особи та стоянки.

Підтвердження факту правомірності придбання.

Стара редакція Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, затвердженого постановою КМУ № 1388, викликала багато нарікань із приводу неоднозначного трактування вичерпності переліку документів, що підтверджують факт правомірності придбання ТЗ. Листом МВС

№ С-417, а згодом і новою редакцією вищенаведеного Порядку всі питання щодо вичерпності переліку були зняті. Таким чином для підтвердження факту правомірності придбання транспортного засобу необхідно мати такі документи:

- довідка-рахунок за формою згідно з додатком 1 до Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів затвердженого постановою КМУ № 1388, видана суб'єктом господарювання, діяльність якого пов'язана з реалізацією транспортних засобів та їх складових частин, що мають ідентифікаційні номери;

- договори та угоди, укладені на товарних біржах на зареєстрованих у Департаменті Державтоінспекції бланках, інші засвідчені в установленому порядку документи, що встановлюють право власності на транспортні засоби;

- копія рішення суду, засвідчена в установленому порядку, із зазначенням юридичних чи фізичних осіб, які визнаються власниками транспортних засобів, марки, моделі, року випуску таких засобів, а також ідентифікаційних номерів їх складових частин;

- довідка органу соціального захисту населення або управління виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, що виділили автомобіль або мотоцикляску;

- акт приймання-передачі транспортних засобів за формою згідно з додатком 6 до Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, затвердженого постановою КМУ № 1388, виданий підприємством-виробником або підприємством, яке переобладнало чи встановило на транспортний засіб спеціальний пристрій згідно із Свідоцтвом про погодження конструкції транспортного засобу щодо забезпечення безпеки дорожнього руху, із зазначенням ідентифікаційних номерів такого транспортного засобу та конкретного одержувача;

- вантажна митна декларація на паперовому носії або електронна вантажна митна декларація, або видане митним органом посвідчення про реєстрацію в підрозділах Державтоінспекції транспортних засобів чи їх складових частин, що мають ідентифікаційні номери;

- договір фінансового лізингу.

Хто платить та за що?

Відповідно до розділу 7 ПКУ фізичні та юридичні особи сплачують збір за першу реєстрацію ТЗ (далі – збір). Збір є загальнодержавним, та, як можна зрозуміти з назви, справляється виключно за первинну реєстрацію ТЗ на території України. Збір не сплачується при придбанні юридичною особою ТЗ, що вже зареєстрований на території України.

Згідно з пп. 232.1 ст. 232 ПКУ об'єктами оподаткування збором є колісні ТЗ. Відповідно до ст. 1 Закону № 2344-III колісним ТЗ вважається той, що призначений для руху безрейковими дорогами, який використовується для перевезення людей і (або) вантажів, а також перевезення і приводу під час руху

чи на місці встановленого на ньому обладнання чи механізмів для виконання спеціальних робочих функцій, допущений до участі в дорожньому русі.

Законом № 2344-III окремо надано визначення терміну «автомобіль». Так, автомобіль – це колісний транспортний засіб, який приводиться в рух джерелом енергії, має не менше чотирьох коліс, призначений для руху безрейковими дорогами і використовується для перевезення людей та (чи) вантажів, буксирування транспортних засобів, виконання спеціальних робіт.

Базою оподаткування збором визначається:

- для мотоциклів, легкових автомобілів (крім легкових автомобілів, обладнаних електродвигуном), автобусів (у тому числі мікроавтобусів), тракторів, вантажних автомобілів (у тому числі сідельних тягачів, інших спеціалізованих і спеціальних вантажних транспортних засобів, інших колісних транспортних засобів) – за об'ємом циліндрів двигуна в кубічних сантиметрах;
- для легкових автомобілів, обладнаних електродвигуном, – за потужністю двигуна в кіловатах.

Визначення місця сплати збору

Після реєстрації ТЗ за місцем розташування філій або представництв юридичної особи виникає питання визначення місця сплати збору. Давайте розбиратися. Наразі потрібно з'ясувати дві важливі обставини:

1. Де безпосередньо сплачувати збір (за податковою адресою юридичної особи чи за місцем розташування транспортного засобу)?

2. Де подавати розрахунок сплати збору? ДПСУ своїм листом № 5037/7/17-3217 зазначила, що відповідно до п. 237.1 ст. 237 та п. 239.1 ст. 239 ПКУ збір сплачується фізичними та юридичними особами за місцем реєстрації ТЗ. Також листом № 5037/7/17-3217 зазначено, що якщо стоянка ТЗ розташована за місцезнаходженням філій або представництв юридичних осіб, такі ТЗ реєструються за місцем їх стоянки. Таким чином, можна зробити висновок, що якщо ТЗ зареєстрований за місцезнаходженням філії або представництва юридичної особи, то сплата збору відбувається за місцем стоянки ТЗ.

Відкритим залишається питання місця подання розрахунку за сплату збору. Відповідно до ст. 239.2 ПКУ юридичні особи в 10-денний строк після першої реєстрації в Україні ТЗ подають відповідному органу державної податкової служби за місцем свого знаходження та за місцем реєстрації транспортного засобу розрахунок суми збору за такі транспортні засоби. Відповідно до ст. 46 ПКУ розрахунок суми збору подається у вигляді податкової декларації, що, відповідно до ст. 239.2 ПКУ, має містити у додатках копії реєстраційних документів, завірені відповідним уповноваженим державним органом України, який проводив таку реєстрацію.

Таким чином, при першій реєстрації юридичною особою ТЗ в Україні збір сплачується за місцем стоянки ТЗ, а розрахунок слід подавати як за місцезнаходженням юридичної особи, так і за місцем безпосередньої стоянки ТЗ (за умови, що такий ТЗ зареєстровано за філією або представництвом юридичної особи). У разі наявності, виникнення, зміни типу об'єкта оподаткування як фізичні, так і юридичні особи зобов'язані

подавати форму № 20-ОПП, зразок якої затверджено наказом № 1588, до органу Державної податкової служби.

Але ж як бути у ситуації, коли ТЗ реєструються за філією, або представництвом? Відповідно до ст. 117.1 ПКУ за неподання форми № 20-ОПП передбачено штраф від 170 до 1020 грн залежно від обставин. Це означає, що, помилившись з місцем подання форми № 20-ОПП, на вас може чекати неприємний сюрприз. Для уникнення неприємностей з податківцями платникам необхідно заповнювати та подавати таку кількість форм № 20-ОПП, яка відповідає кількості адміністративно-територіальних одиниць, де перебувають об'єкти. Форма № 20-ОПП подається за місцезнаходженням кожного з об'єктів.

Зміст кожної з форм № 20-ОПП має містити відомості про ті об'єкти, що перебувають саме на території конкретної територіальної одиниці.

Нормативна база:

1. Податковий кодекс України № 2755-IV від 02.12.2010 р. в редакції від 12.06.2012 р.

2. Закон України «Про автомобільний транспорт» № 2344-III від 05.04.2001 р. в редакції від 17.05.2012 р.

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів» № 1388 від 07.09.1998 р. в редакції від 31.05.2012 р.

4. Наказ Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Інструкції про порядок здійснення підрозділами Державтоінспекції МВС державної реєстрації, перереєстрації та обліку транспортних засобів, оформлення і видачі реєстраційних документів, номерних знаків на них» № 379 від 11.08.2010 р. в редакції від 22.08.2011 р.

5. Наказ Міністерства інфраструктури України «Про впорядкування системи оформлення, видачі, використання та обліку дозволів на міжнародні перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом» № 757 від 20.08.2004 р. в редакції від 15.06.2011 р. (на той час наказ МТУ).

6. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку обліку платників податків і зборів» № 1388 від 09.12.2011 р. в редакції від 06.01.2012 р.

7. Наказ Державного департаменту автомобільного транспорту «Про затвердження Методичних рекомендацій з питань безпеки автомобільних перевезень» № 111 від 19.09.2003 р.

8. Лист Міністерства внутрішніх справ України № С-417 від 04.09.2004 р.

9. Лист Державної податкової служби України «Про сплату збору за першу реєстрацію транспортного засобу» № 5037/7/17-3217 від 02.11.2011 р.

Кадрові рішення організації автопарку

Ключовою ланкою будь-якої транспортної компанії є штат водіїв. Саме від них багато в чому залежить як довго зможе експлуатуватися авто, наскільки якісною буде транспортна послуга. Вона ж прямо пропорційно залежить від фізичного стану водія.

Насправді це фізично важка та дуже відповідальна робота, а тому відпочинок як після, так і у процесі її виконання має бути відповідним. Найкращим способом боротьби з втомою і перевтомою є раціональний режим праці і відпочинку з дотриманням норм гігієни, тобто така організація трудової діяльності працюючих, яка забезпечує протягом робочої зміни, доби, місяця, року збереження їхнього здоров'я і працездатності.

Розуміючи це, у 1970 р. країнами-учасницями було підписано багатосторонню європейську угоду, що стосується праці екіпажів транспортних засобів, які здійснюють міжнародні автомобільні перевезення (далі – ЄУТР), а через дев'ять років – Конвенцію Міжнародної організації праці 1979 р. № 153 про тривалість робочого часу та періоди відпочинку на дорожньому транспорті (далі – Конвенція № 153). Україна приєдналася до цих міжнародних нормативних документів у 2005 та 2008 р. відповідно, після чого розпочався законотворчий процес адаптації положень вищезгаданих документів до реалій нашої держави.

На сьогодні, крім правил дорожнього руху, водії та їхні роботодавці зобов'язані дотримуватися положень Наказу профільного міністерства від 07.06.2012 р. № 340 «Про затвердження Положення про робочий час і час відпочинку водіїв колісних транспортних засобів» (далі – Положення), а також Наказу від 24.06.2012 р. № 385 «Про затвердження Інструкції з використання контрольних пристроїв (тахографів) на автомобільному транспорті» (далі – Інструкція).

Зазначене Положення встановлює особливості регулювання робочого часу та часу відпочинку водіїв колісних транспортних засобів, а також порядок його обліку.

У тих випадках, коли за умовами виробництва не може бути забезпечена щоденна (8 год) або щотижнева (40 год) тривалість робочого часу, допускається запровадження підсумованого обліку робочого часу, як правило, місячного. При цьому тривалість робочої зміни не може перевищувати 10 год.

Тривалість робочого дня (зміни) може бути збільшено до 12 год за погодженням з профспілковим органом або іншим уповноваженим на представництво трудовим колективом органом (особою) у тому разі, коли час керування протягом дня (зміни) не перевищує 9-ти год. Причому тривалість керування водія на тиждень, включаючи надурочні роботи, не повинна перевищувати 48 год.

При підсумованому обліку робочого часу праця водіїв регулюється графіками змінності водіїв колісних транспортних засобів (дод. 1 до Положення), які складаються на весь обліковий період і якими визначаються тривалість щоденної роботи (зміни), робочих днів (зміни) і вихідних днів.

Важливим є чергування праці і відпочинку водія і протягом робочого дня. Положенням передбачено право водія окремо на перерву для відпочинку та харчування, окремо на відпочинок. Ці два поняття є різними за своєю суттю та тривалістю.

Так, після керування ТЗ протягом 4-х год водій повинен зробити перерву для відпочинку та харчування тривалістю не менше 45 хв. Водій також має право замінити ці 45 хв. на три перерви тривалістю не менше 15 хв. кожна протягом періоду 4-годинного керування. Ця перерва не включається у робочий час водія. Протягом 24 год, рахуючи від початку робочого дня (зміни), водій повинен відпочивати не менше 10-ти послідовних годин. А тривалість щотижневого відпочинку водія має бути не менше 45 послідовних год.

Як тільки водій на своєму вантажному автомобілі перетнув митний кордон України режим його роботи та відпочинку вже регулюється відповідно до вимог ЄУТР, згідно з якими він повинен дотримуватися таких правил:

- через 4,5 год керування водій використовує не менше 45 хв. перерви;
- цю перерву можна замінити 15-хвилинними перервами (кожна), які будуть використані в продовж 4,5 год керування – максимальний час руху протягом доби – 9 год з можливістю продовження його до 10 год – не більше ніж два рази в тиждень;
- повна тривалість керування автомобілем кожні два тижні не може перевищувати 90 год;
- у кожні дві доби водій використовує не менше 11 год безперервного відпочинку.

Відпочинок може бути зменшено до 9 год, але не частіше ніж три рази протягом тижня. Такий же час відпочинку водій має використати раніше наступного тижня;

- у випадку, коли автомобілем керують двоє чи більше водіїв, кожний з них використовує не менше 8 год безперервного відпочинку у кожні 30 год;
- кожний тиждень водій використовує відпочинок в обов'язку не менше 45 послідовних годин.

Відпочинок може бути зменшено не більше ніж до 36 наступних годин, якщо буде надаватися у місцевості, де є установа роботодавця, або місці, де живе водій, і не більше ніж до 24 наступних годин, коли буде наданий в іншому місці.

Усі водії з міжнародним досвідом перевезення вантажів суворо дотримуються правил, передбачених ЄУТР, оскільки штрафи у Європі набагато більші, ніж українські, до того ж таке зафіксоване порушення погано вплине на репутацію водія.

Для того щоб контролювати, як водії дотримуються встановлених режимів праці та відпочинку, використовується у роботі спеціальний прилад – тахограф,

який встановлюється на автомобілі. Він опломбований і контролює швидкість руху автомобіля, пробіг, тривалість зупинок, час безперервної їзди тощо.

Ця ідея сподобалася авторам усіх нормативних документів, що регулюють тривалість робочого часу та періоди відпочинку на дорожньому транспорті, і вони зобов'язали перевізників обладнати свої колісні транспортні засоби з повною масою від 3,5 т діючими та повіреними тахографами. Необхідно також зазначити, що з жовтня 2011 р. за рішенням Єврокомісії усі нові тахографи, що встановлюються на автомобілях для далеких перевезень, мають бути цифровими. Нові вимоги направлені насамперед на захист від шахрайства, більш точне врахування часу в дорозі, швидке завантаження даних з тахографів у комп'ютери транспортних компаній.

В Україні така вимога також передбачена діючим законодавством, однак лише з 1.06.2013 р. Тобто у перевізників залишилось менше півроку для того, щоб встановити на автомобілі тахографи, а також підготувати їх до роботи відповідно до вимог Інструкції.

Крім тахографа, для обліку робочого часу водіїв використовується таблиць обліку використання робочого часу. Перевізник, який використовує водіїв за наймом, щомісяця складає графік змінності водіїв, веде відомість обліку робочого часу та відпочинку водія (дод. 2 до Положення), у якій щодо кожної робочої зміни зазначаються планові та фактичні дані про маршрут, початок та кінець робочої зміни.

Ті ж перевізники, які планують відкласти це питання на потім і не обладнувати свої вантажні автомобілі з повною масою від 3,5 т тахографом, зобов'язані до 1.06.2013 р. вести індивідуальну контрольну книжку водія (дод. 3 до Положення).

Замість висновку

Усім нам з дитинства відомий вислів з комедії про пригоди Шуріка: «Кто не работает – тот ест!» Сучасний водій повинен завжди її пам'ятати, оскільки не працюючи тоді, коли це необхідно, він отримує можливість не тільки поїсти, а ще й не витратити заробітну плату на сплату штрафів.

(Електронний журнал «З любов'ю до права», № 2, 2013)

Огляд валютного ринку в Україні за лютий 2013 р.

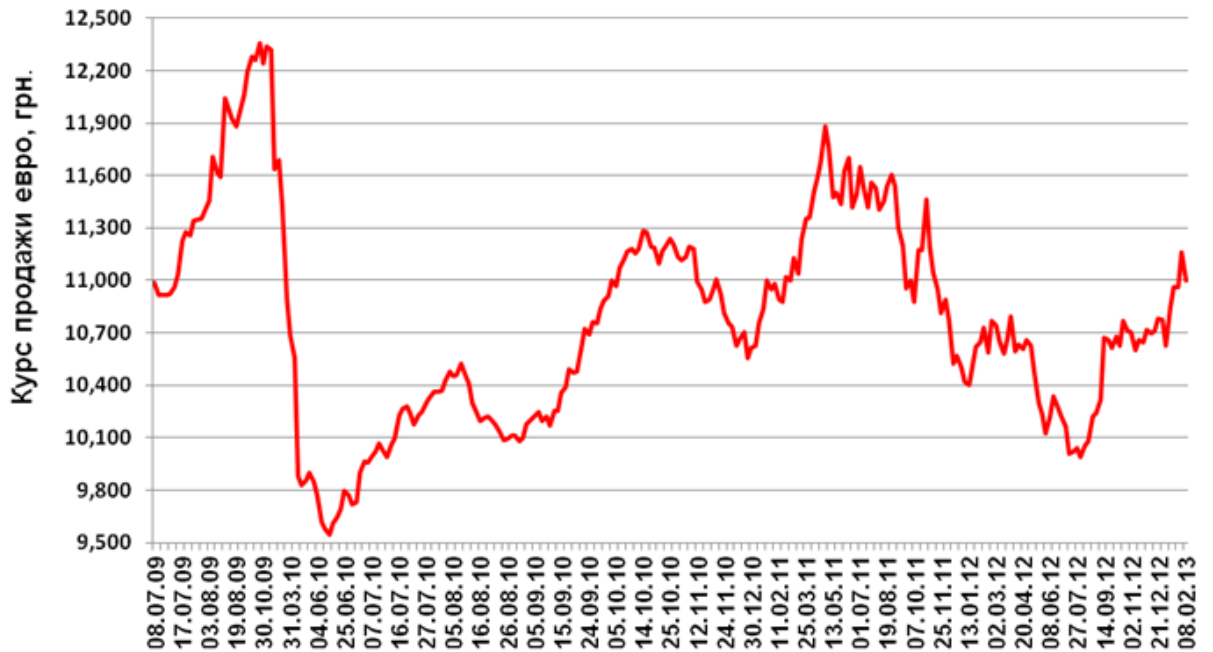
Євро на міжнародному ринку знизився в ціні на 1,87 % до 1,3398. Як відзначають аналітики FOREX CLUB в Україні, причиною здешевлення євровалюти став новий виток чуток про важку економічну ситуацію в Іспанії та Італії. У результаті, зросла прибутковість державних облігацій цих країн. Причиною подальшого зниження євро став виступ голови ЄЦБ М. Драгі після рішення щодо процентної ставки.

Євро

Курс продажу безготівкового євро в Україні за минулий тиждень знизився на 2,25 % до 10,868 грн, середній курс продажу готівкового – на 1,43 % до 11,00 грн.

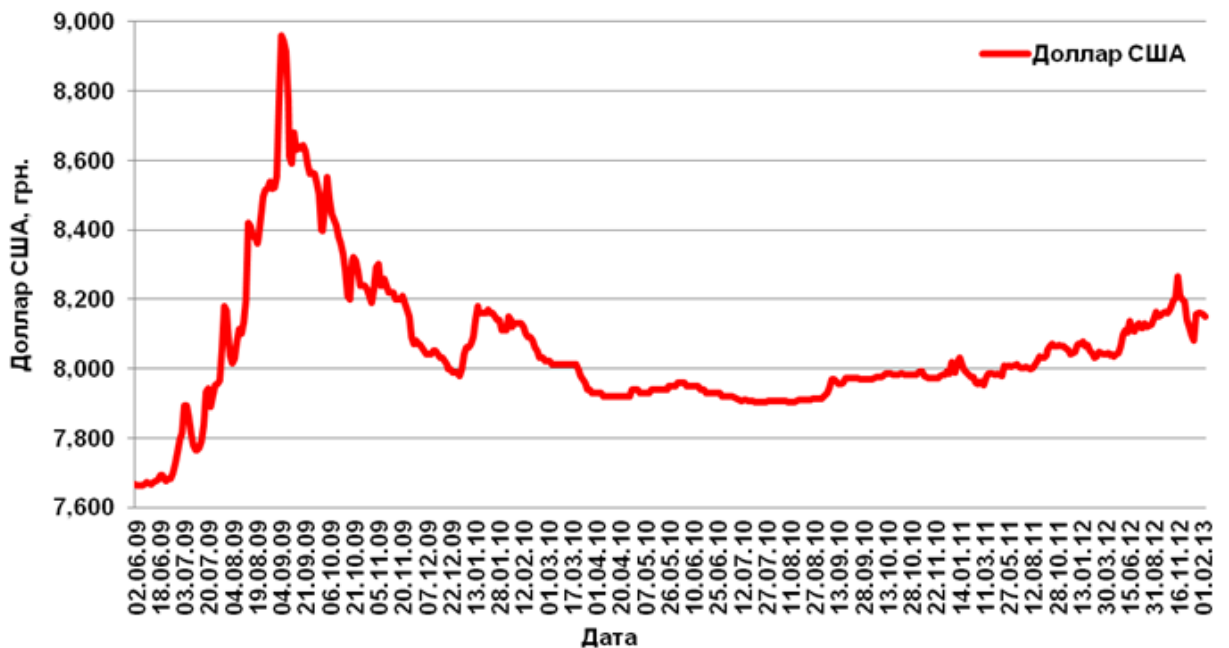
Средний курс продажи наличного евро в Украине

Динаміка євро залежатиме від результатів зустрічі міністрів фінансів країн єврозони, засідання представників країн «великої двадцятки», а також макроекономічної статистики із США і єврозони. Якщо підсумкові комюніке вищеперелічених подій будуть позитивними, європейська валюта може знову подорожчати. Підтримувати євро також буде прийнятий компромісний бюджет єврозони на сім років. Тим не менше, тиск на світових фінансових ринках останнім часом дещо збільшився. За прогнозами аналітиків FOREX CLUB в Україні, курс євро на міжнародному ринку буде перебувати в межах 1,3200–1,3600. В Україні в цьому випадку середній курс продажу готівкового євро становитиме 10,84–11,16 грн.

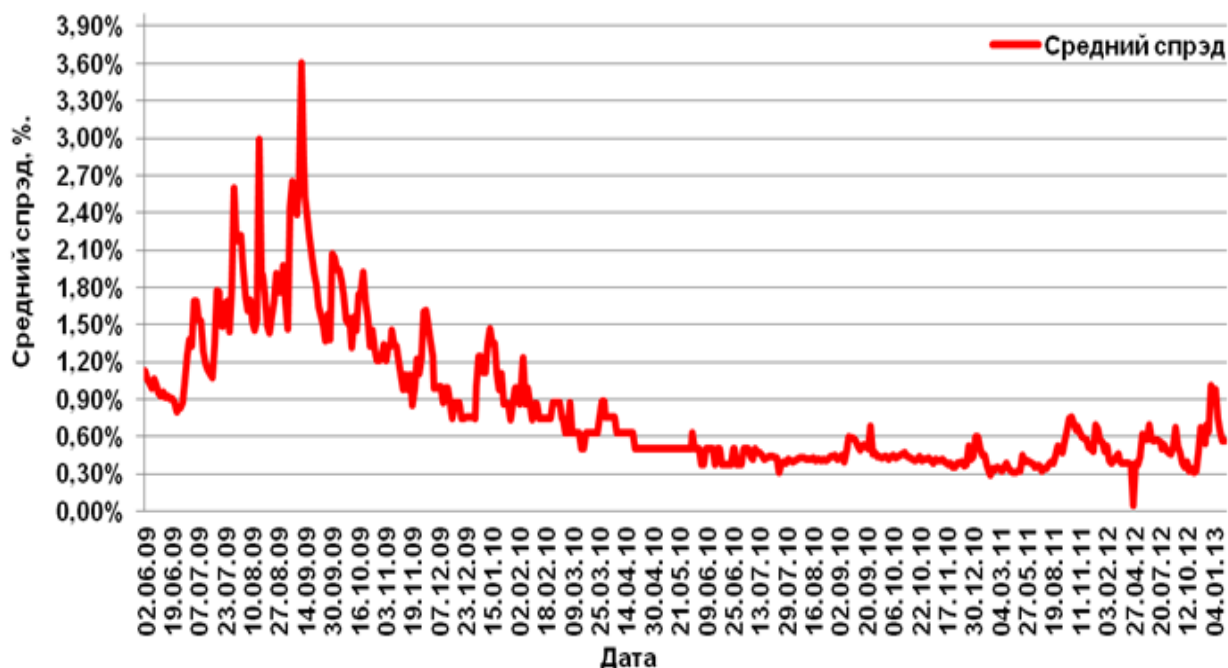
Доллар США

Средний курс продажи наличного доллара США в Украине

Середній курс продажу безготівкового долара знизився на 0,48 % до 8,107 грн, середній курс продажу готівкового – на 0,07 % до 8,15 грн. Причиною подорожчання гривні стала відносно невисока ліквідність у банківській системі на тлі заходів НБУ з вилучення зайвої грошової маси. Не виключено, що такі дії регулятора пов'язані з приїздом місії МВФ.

Средний спред по наличным операциям с долларом США

Середній спред по готівкових операціях з долларом США за минулий тиждень знизився на 0,1 % до 0,56 %, що вказує на стабільність готівкового валютного ринку в Україні.

Средний курс продажи наличного доллара США и разница между средним курсом продажи наличного доллара и безналичного доллара США

Різниця між середнім готівковим і безготівковим курсом продажу американської валюти в Україні підвищилася на 0,33 коп. до 4,3 коп. Вкладення нерезидентів в українські ОВДП за попередній тиждень скоротилися на 13,62 % до 5,099 млрд грн, що є відображенням погіршення

фону на світових фінансових ринках і негативними очікуваннями з приводу приїзду місії МВФ в Україну.

Не виключено, що незначне зниження долара триватиме, оскільки НБУ проводить операції з вилучення зайвої грошової маси з фінансового сектора. За прогнозами аналітиків FOREX CLUB в Україні, середній курс продажу готівкового долара на тижні буде перебувати в діапазоні 8,14–8,156 грн.

Російський рубль

Курс продажу безготівкового рубля в Україні знизився на 1,03 % до 0,269 грн, середній курс продажу готівкового – на 0,5 % до 0,272 грн.

Вартість російського рубля в Україні, імовірно, буде залишатися стабільною. З одного боку, дорожчає нафта і російський рубль відносно долара. З іншого боку, може дещо знизитися вартість долара на тлі дій НБУ щодо стримування зростання ліквідності в банківській системі.

Прогнозний діапазон коливання середнього курсу продажу готівкового рубля 0,27–0,274 грн (*Информационно-аналитический центр FOREX CLUB в Украине*).

ФІНАНСИ

Електронні гроші

Електронні гроші (також відомі як e-money, e-гроші, електронна готівка, електронні обміни, цифрові гроші, цифрова готівка чи цифрові обміни) – означення грошей чи фінансових зобов'язань, обмін і взаєморозрахунки з яких проводяться за допомогою інформаційних технологій.

Електронні гроші є важливим концептом електронної комерції та електронного урядування. Для користування ними потрібна інфраструктура – комп'ютерні мережі, Інтернет та електронні платіжні сервіси.

Електронні гроші завжди пов'язані з певною платіжною системою, яка виступає їх емітентом та яка або сама виступає їх екваєром, або підписує договір еквайрингу з іншими компаніями.

Система електронних платежів це приклад електронних грошей. З електронними грошима також можуть виникати деякі проблеми. Їх дві, обидві вони «сидять» усередині людини. Перша – немає персонального комп'ютера або він є, але його тримають більше для меблів. Друга – в уявленні комп'ютерні гаманці і різноманітна екзотика у вигляді цифрових грошей не для кожного. Як правило, присутній такий чинник, як необхідність платити за карти, за допомогою яких поповнюється гаманець: за готівку, наче дешевше буде.

Також електронні гроші – це збірне означення фінансової криптографії та технологій, на яких вона базується.

З 2010 р. Національний банк України запровадив процес регулювання сегмента, узгоджуючи правила систем електронних грошей. Узгодження пройшли три системи – MoneyXu, ГлобалМані та Максі (*Електронні гроші // Вікіпедія – вільна енциклопедія (<http://uk.wikipedia.org/wiki/>)*).

***

Електронні гроші – грошові зобов'язання емітента в електронному вигляді, які розміщені на електронному пристрої і перебувають у розпорядженні користувача. Таким пристроєм може бути мікропроцесорна картка, комп'ютер користувача, сервер системи розрахунків, де централізовано зберігаються електронні гроші користувачів.

У системах, що здійснюють розрахунки в електронних грошах, банківські рахунки використовуються лише у тому випадку, якщо гроші вводяться та виводяться із системи. У разі емісії електронних грошей традиційні гроші користувачів зараховуються на банківський рахунок емітента. При

пред'явленні електронних грошей для погашення традиційні гроші списуються з банківського рахунка емітента і надаються пред'явнику, наприклад торговцю, який реалізував за електронні гроші товари чи послуги, або споживачу, якщо він вже не потребує такого платіжного засобу. Електронні гроші всіх відомих сьогодні систем є наперед оплаченими.

Правове визначення електронних грошей для країн ЄС міститься в Директиві 2000/46/ЄС про започаткування та здійснення діяльності установами-емітентами електронних грошей і пруденційний нагляд за ними, відповідно до якої «електронні гроші – грошова вартість, яка є вимогою до емітента і яка: зберігається на електронному пристрої; емітується під час отримання грошових коштів у вартісному розмірі не меншому, ніж емітована грошова вартість; приймається як засіб платежу підприємствами, іншими ніж емітент».

Визначення електронних грошей, наведене в Директиві 2000/46/ЄС, протягом 2001–2005 р. було імplementовано в національні законодавства усіх країн ЄС. Виділяють два основні види електронних грошей: 1) на основі карток (card-based e-money); 2) на програмній основі (software-based electronic money) (*Електронні гроші // Національний банк України (http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123302&catid=123211)*).

***

Електронні (цифрові) гроші – це платіжний засіб, що існує тільки в електронному вигляді, тобто фактично у вигляді інформації, що міститься у спеціальних базах даних. Електронні гроші зберігаються в електронних гаманцях користувачів відповідної платіжної системи. Управляти грошима у своєму гаманці користувач може за допомогою Інтернету або мобільного телефона.

Поповнювати електронні гаманці можна готівкою (купуючи пластикові картки або через спеціальні термінали), шляхом переказу грошей з рахунку у банку, з іншого електронного гаманця або за допомогою мобільного телефона. Класти гроші можна як у свій гаманець, так і в чужі гаманці.

Електронними грошима можна сплачувати за різні товари та послуги, аналогічно тому, як це робиться з банківського рахунку. Готівка, яка слугує забезпеченням електронних грошей, так само як золото виступає забезпеченням паперових грошей при золотому стандарті, приймається компанією-оператором платіжної системи та зберігається на її рахунках у банках. Вибір банків і керування цими рахунками здійснює компанія-оператор.

Зокрема, коли власник електронного гаманця сплачує за товар або послугу чи знімає готівку, відповідна сума вираховується із суми, яка в цей момент зберігається в його електронному гаманці, і списується з рахунку компанії-оператора платіжної системи.

Електронні гроші можуть бути також ігровими. Це платіжні одиниці, якими можна розплачуватися та здійснювати інші операції тільки в рамках комп'ютерної гри. Заробити або одержати інакше такі гроші можна, беручи участь у відповідній грі або в обмін на «справжні» електронні гроші, які

приймаються до оплати за товари та послуги в реальному світі. У цьому сенсі ігрові електронні гроші сприймаються як фішки в казино.

Як обрати електронний гаманець?

Вибір платіжної системи визначається можливостями оплати з її допомогою потрібних саме вам товарів і послуг. Наприклад, якщо ви плануєте оплачувати електронними грошима в основному покупки в закордонних інтернет-магазинах, то можна завести гаманець, у якому будуть зберігатися долари або євро. Відповідно, платіжна система повинна давати можливість заводити такі гаманці, а також оплату з її допомогою повинні приймати магазини, що цікавлять вас.

Якщо для вас важлива насамперед можливість оплачувати з електронного гаманця комунальні послуги, Інтернет, мобільний телефон і покупки, варто завести гаманець у системі, яка має договори з компаніями, що надають потрібні вам послуги. Варто також звернути увагу на комісії, які беруться при тих або інших платежах, їх розмір для різних платіжних систем може відрізнятись.

Якщо жодна платіжна система не задовольняє повністю ваших потреб, можна завести кілька електронних гаманців. Тільки користуватися ними доведеться як окремими гаманцями, а не одним загальним – аналогічно тому, як можна користуватися декількома рахунками в різних банках.

Переказувати гроші з одного електронного гаманця в інший можна, у тому числі можлива конвертація валют. Однак за такі операції теж доведеться платити комісію – звичайно, вона становить не менше 2–3 %. Комісія стягується й у тому випадку, якщо ви переказуєте гроші з одного свого гаманця в інший.

Кредитування

Власники електронних гаманців можуть купувати товари в кредит, погашаючи його потім електронними грошима. Нещодавно з'явилася можливість погашати банківські кредити шляхом переказу коштів з електронного гаманця. Виплати по кредитах у таких випадках можуть бути й меншими, ніж при інших способах їх повернення, за рахунок більш низьких комісій посередників, ніж комісії банків (які беруться при погашенні кредиту одному банку через інший).

Можливо також одержання кредиту безпосередньо від платіжної системи. Як правило, це невеликі кредити (до 20 дол.) на короткий строк (кілька днів) і високим відсотком (близько 10 % за 10 днів). Беруть їх власники електронних гаманців, яким потрібно терміново оплатити товар або послугу, а добиратися до терміналу або іншого місця, де можна поповнити свій електронний гаманець прямо зараз, немає можливості або бажання. Наприклад, о третій годині ночі користувач згадав, що ранком у нього закінчиться оплачений період користування Інтернетом, і він не зможе прочитати важливого листа або зробити термінову роботу. Або виникла потреба терміново зробити в інтернет-магазині покупку на кілька десятків доларів, а гроші є тільки готівкові тощо. Докладно довідатися про умови кредитування електронними грошима можна на сайтах платіжних систем.

Власники електронних гаманців можуть видавати кредити один одному. Однак ризик такого кредитування досить високий як для позикодавця, так і для позичальника. Ризик позикодавця полягає в тому, що юридичне оформлення позики не проводиться, і фактично єдиний вид санкцій, які можна застосувати до несумлінного позичальника – це розміщення його особистих даних в Інтернеті там, де їх побачать інші потенційні позикодавці.

Судячи зі списків таких несумлінних позичальників, кредити в електронних грошах не повертають часто. Найчастіше неплатниками є покупці інтернет-магазинів і трейдери FOREX.

Ризик позичальника полягає в тому, що звертаючись за кредитом, він надає іншій стороні номер свого електронного гаманця. Шахраї можуть використовувати номери чужих електронних гаманців для побудови «пірамід» тощо. Власникові гаманця в таких випадках дістаються, як правило, не майнові втрати, а санкції від платіжної системи, яка на підставі скарг інших користувачів блокує його електронний гаманець тощо. Проте це може статися не з будь-яким власником електронного гаманця, а із власником атестата не нижче «персонального» у Webmoney.

Однак існують і можливості одержати досить великі кредити в електронних грошах. Зокрема, для організації свого бізнесу. Банки сьогодні майже перестали видавати такі кредити і до кризи видавали їх не дуже охоче. Для бажаючих стати як позичальником, так і кредитором, а також бажаючих залучити інвестиції або самим стати інвесторами, існують біржі електронних кредитів.

Електронні гроші для малого бізнесу

Електронними грошима зручно приймати платежі, особливо якщо ресурс торгує чимось недорогим і не потребує доставки. У цю категорію входять будь-які послуги, починаючи від комунальних і закінчуючи програмним забезпеченням для комп'ютерів, музичними файлами тощо. Укладання договору з тією або іншою платіжною системою робить для замовників оплату більш зручною та допомагає цим залучити нових клієнтів. Крім того, існують платіжні системи, які не стягують у таких випадках комісії.

Можливість оплатити товар або послугу електронними грошима робить більш зручною для клієнтів часткову або повну передоплату, що допомагає домовитися про такий режим оплати товарів або послуг, який включав би в себе якусь частку передоплати.

Фрілансери або продавці саморобних товарів також досить часто використовують як основний спосіб одержання грошей за свої послуги або товари електронні гаманці. Як попереджають на своєму сайті, наприклад, Яндекс-гроші, переказ оплати в чужий електронний гаманець – ризикований крок, тому що така оплата сама по собі не накладає на виконавця ніяких законних зобов'язань (на відміну від, наприклад, оплати товару до його доставки в інтернет-магазині або внесення авансу за проживання в готелі).

Однак, судячи з поширеності такої форми оплати послуг віддалених виконавців, обман якщо й зустрічається, то не дуже часто. Але все-таки, наважуючись оплатити чийсь послуги шляхом переказу грошей в електронний гаманець певної особи, варто подумати, як ви зможете змусити її надати

обіцяну послугу або повернути гроші, якщо вона не була надана або її якість вас не влаштувала.

Ідеальним захистом від несумлінності виконавця, звичайно, є договір, укладений з ним. Якщо ви маєте намір регулярно оплачувати чийсь послуги шляхом переказу грошей в електронний гаманець цієї особи, є сенс укласти договір, у якому права та обов'язки сторін будуть чітко зафіксовані.

Електронні гроші для зберігання заощаджень

Використовувати електронні гаманці для зберігання заощаджень, а не «кишенькових грошей» навряд чи доцільно. Компанії-оператори платіжних систем зберігають гроші власників електронних гаманців на своїх рахунках у банках. Оскільки це не внески громадян, а рахунки юридичних осіб, то у банках на них не поширюється дія системи страхування внесків. І у випадку, якщо банк втратить ліцензію, одержати ці гроші навряд чи вдасться.

Компанії-оператори платіжних систем вибирають найбільш великі та надійні банки. Імовірність втрати такими банками ліцензії й навіть зупинки платежів дуже низька. Однак, наприклад, серйозно зменшити максимальну суму зняття грошей з електронного гаманця банк загалом може.

Крім того, на гроші в електронному гаманці не нараховуються відсотки, на відміну від банківського вкладу.

Якби платіжні системи тримали гроші користувачів електронних гаманців не на рахунках у банках, вийшла б система з повним резервуванням – оскільки всі наявні електронні гроші зберігаються в гаманцях користувачів. Банки працюють із частковим резервуванням – більша частина коштів вкладників «працює», тобто банк видає з них кредити або інвестує іншими способами. Тому якщо всі вкладники банку одночасно захочуть забрати свої гроші, банк стане банкрутом і зможе повернути гроші тільки частині вкладників.

Якщо ж усі власники електронних гаманців захочуть перетворити свої електронні гроші в готівку – платіжна система не постраждає. Проблеми з виплатою грошей власникам електронних гаманців можуть виникнути в тому разі, тільки якщо банк, де тримає свої рахунки компанія-оператор платіжної системи, не зможе розплатитися із вкладником.

В електронних гаманцях, крім грошей (валют різних країн), можна зберігати й дорогоцінні метали, зокрема золото. У цьому випадку відкриття «золотого» електронного гаманця й внесення в нього власником деякої суми грошей ставить за обов'язок компанії-оператора платіжної системи придбати й розмістити на зберігання під свою відповідальність відповідну кількість фізичного золота.

Фізичне золото власника «золотого» електронного гаманця є його власністю, а оператор платіжної системи тільки зберігає його. На першу вимогу власника гаманця він може одержати на руки відповідну кількість золота. Крім того, наприклад, у договорі однієї із систем серед обов'язків компанії-оператора є такі пункти: «2.1.3. Без згоди Власника не використовувати передане на зберігання Золото. 2.1.4. Публікувати відомості про кількість і облікові дані збереженого Золота, а також дані аудитів і перевірок зберігання».

Зберігання золота в електронному гаманці може бути непоганим варіантом інвестування в золото. Конвертувати «електронне» золото в готівку досить просто, але водночас ви не одержуєте на руки фізичного золота і розраховувати можете тільки на надійність оператора платіжної системи.

Плюси та мінуси електронних грошей

Переваги використання електронних грошей

1. Анонімність платежів. При здійсненні платежу електронними грошима, як правило, не потрібно повідомляти ніякої інформації про себе, потрібен тільки номер електронного гаманця.

2. Захист від податкових органів.

3. Швидкість і зручність платежів. Гроші переводяться майже миттєво, здійснити оплату можна не виходячи з будинку, якщо у вас є комп'ютер та Інтернет. Не потрібно заповнювати від руки платіжні доручення і т. д.

4. Можливість переказувати малі суми. Банки називають такі суми мікроплатежами. Комісія для них є значно вищою, ніж при переказі більших сум, тому що обчислюється як «n%, але не менше (визначеної суми)». Мінімальний розмір платежу, який банк погодиться здійснити, також буває обмежений. Платіжні системи дають змогу переказувати невеликі суми.

У ряді випадків сума, яку доведеться сплатити «понад» основний грошовий переказ, є меншою, ніж при оплаті через банк.

Недоліки електронних грошей

1. Зберігання грошей власників гаманців на рахунках юридичних осіб.

2. Відсутність процента, який нараховується при зберіганні грошей.

3. Ризики шахрайства.

4. Зняти готівку без комісії не можна (*Н. Цветкова. Електронні гроші, їх переваги та недоліки // Україна фінансова. Інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку (http://www.ufin.com.ua/analit_mat/poradnyk/105.htm).*

***

Стаття К. Гутгарц. Електронні гроші як засіб платежу в Україні

Розвиток інформаційних технологій спричиняє появу нових можливостей для ведення бізнесу. Одна з них – розраховуватися за поставлені товари чи надані послуги електронними грошима. Для цього достатньо мати комп'ютер, підключений до Інтернету, а сам платіж здійснюється одним натиском на «мишу». Як правило, оцінити переваги електронних платежів заважає елементарний брак знань. Що таке електронні гроші, як ними розраховуватися і які особливості українських платіжних систем, з'ясував Prostopravo.com.ua.

Що це таке і як регулюється

Питання, пов'язані з випуском, обігом і погашенням електронних грошей в Україні, регулюються Положенням про електронні гроші в Україні, затвердженим постановою Національного банку України від 04.11.2010 р. № 481 (далі – Положення).

18 вересня 2012 р. Верховна Рада України ухвалила Закон «Про внесення змін у деякі законодавчі акти України (щодо функціонування платіжних систем

і розвитку безготівкових розрахунків)». Якщо цей документ підпише Президент, питання, пов'язані з випуском та обігом електронних грошей в Україні, нарешті буде врегульовано законом.

Електронними грошима в Україні визнаються одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, є грошовими зобов'язаннями емітента і приймаються як одиниці платежу іншими, відмінними від емітента особами.

Електронні гроші слід відрізнити від таких засобів платежу, як дисконтні карти, картки автозаправних станцій, квитки для проїзду в транспорті, які приймають для оплати винятково їхні емітентами.

Учасниками правовідносин, пов'язаних з використанням електронних грошей в Україні, є:

- емітент – особа, яка здійснює випуск електронних грошей і бере на себе зобов'язання з їх погашення;

- агент – особа, яка на підставі договору з емітентом здійснює поширення електронних грошей (агент з поширення); надає засоби поповнення електронними грошима електронних пристроїв (агент з поповнення); здійснює обмінні операції з електронними грошима (агент з обмінних операцій); приймає електронні гроші в обмін на готівку або безготівкові кошти (агент з розрахунків);

- оператор – особа, яка на підставі договору з емітентом виконує операційні та інші технологічні функції в системі електронних грошей;

- користувач – фізична особа або суб'єкт господарювання, що є власником електронних грошей і має право використовувати їх для придбання товарів і здійснення платежів;

- торговець – суб'єкт господарювання, зареєстрований відповідно до законодавства України, який на підставі договору, укладеного з емітентом або агентом з розрахунків, приймає електронні платежі як засіб платежу за товари.

Користувачі-фізичні особи мають право використовувати електронні гроші для розрахунків з торговцями за товари, а також переказувати електронні гроші іншим користувачам-фізичним особам. Тоді як користувачі-суб'єкти господарювання мають право використовувати електронні гроші, отримані виключно в обмін на безготівкові кошти, і лише для розрахунків з торговцями за товари в електронному вигляді, придбані на виробничі (господарські) потреби.

Таким чином, суб'єкт господарювання може виконувати у правовідносинах, пов'язаних з використанням електронних грошей, кілька ролей: користувача, який використовує електронні гроші як засіб платежу за товари, придбані для власних господарських потреб, і торговця, що приймає електронні гроші як оплату за продані товари (роботи або послуги).

Особливості українських систем електронних грошей

Згідно з Положенням особа, що бажає створити систему електронних грошей в Україні і здійснювати їх випуск, зобов'язаний погодити правила цієї системи з Національним банком України до випуску електронних грошей.

За даними сайту НБУ, в Україні легалізовано дві системи електронних грошей: «Максі» (емітент ВАТ «ВіЕйБі Банк») і Monexu (емітент ВАТ «Банк “Контракт”»).

У системі електронних грошей «Максі» користувачем може бути лише фізична особа. Суб'єкт господарювання може брати участь у цій системі тільки як торговець-партнер програми. При цьому електронні гроші «Максі» – це бонуси, які накопичуються на передоплаченій карті MAXI Card. А її приймають для оплати тільки у спеціальних Maxi POS-терміналах, після закінчення операції друкується квитанція.

За придбання товару в торговця користувач повинен мати можливість поповнити MAXI Card з допомогою POS-термінала. Операції поповнення рахунку та придбання товару є незалежними одна від одної.

Система MoneyХу – більш універсальна і є платіжним інструментом для розрахунків за товари та послуги як в інтернет-магазинах, так і в ресторанах, кінотеатрах, торговельних центрах, а також за здійснення грошових переказів між користувачами сервісу. Платежі здійснюються за допомоги персонального комп'ютера, комунікатора або мобільного телефона ваучером MoneyХу.

При цьому торговець пред'являє електронні гроші до погашення шляхом їх переведення з власного електронного гаманця на електронний гаманець емітента. А емітент здійснює погашення електронних грошей через безготівковий переказ коштів на поточний рахунок торговця, зазначений у договорі.

У системі електронних грошей MoneyХу суб'єкт господарювання може бути і користувачем, який не продає, а купує товари і послуги за електронні гроші.

Крім того, в Україні діє внутрішньодержавна небанківська платіжна система «ГлобалМані», правила якої затверджено Національним банком України. Емітентом електронних грошей у ній є державний Ощадний банк України.

Нині з допомогою електронних грошей ВНПС «ГлобалМані» можна онлайн поповнювати рахунки мобільних телефонних номерів усіх українських операторів; здійснювати електронні платежі усередині системи на рахунки фізичних і юридичних осіб; здійснювати міжбанківські платежі в національній валюті по Україні; оплачувати комунальні послуги онлайн, контент, послуги хостингу тощо. У перспективі з допомогою «ГлобалМані» можна буде оплачувати навіть державні збори і штрафи. Суб'єкти господарювання можуть підключитися до системи «ГлобалМані» як торговці або агенти.

Альтернатива

Не секрет, що, крім легалізованих НБУ систем електронних грошей в Україні, широко використовують інші системи платежів, а саме: «Яндекс. Гроші», WebMoney, QIWI та ін.

Утім, відсутність узгодження платіжної системи з НБУ не обов'язково означає її незаконність. Приміром, Положення № 481 не поширюється на діяльність WebMoney в Україні, оскільки як засіб платежу в системі використовують не електронні гроші як такі, а права вимоги (ПВ), які потім обмінюються на товари або послуги, згідно зі ст. 512, 656 ЦКУ.

Кожен користувач системи укладає з гарантом (ТОВ «УГА», що обслуговує операції з WMU) договір уступки прав вимоги. За ним гарант зобов'язується продавати (переуступати) ПВ користувачеві системи WebMoney, коли той побажає їх купити (виробляти «виведення»); і, навпаки,

випувувати П'ЯТ за гроші у користувача, коли той звернеться до гаранта з такою пропозицією (робитиме «вивід»). Перехід прав вимоги від гаранта до користувача або навпаки супроводжується рухом і урахуванням WMU на гаманцях. Купуючи товари або послуги за WMU, клієнт здійснює обмін наявних у нього ПВ на ці товари або послуги з одночасним відображенням такого переходу ПВ у системі WebMoney шляхом переказу WMU зі свого гаманця на гаманець торговця.

Таким чином, WMU не є грошима, платіжним інструментом, фінансовим активом або товаром, а є засобом обліку ПВ. WMU існують у вигляді електронних записів у базі даних системи WebMoney і відображають перехід ПВ (дебіторської заборгованості).

Електронні гроші і єдиний податок

Не можна не згадати проблему використання електронних грошей як оплати за товари та послуги суб'єктами господарювання – платниками єдиного податку. Адже згідно з п. 291.6 ст. 291 ПКУ платники єдиного податку мають здійснювати розрахунки за товари (роботи або послуги) лише у грошовій формі (готівковій або безготівковій). А якщо вірити Положенню № 481, електронні гроші не можна вважати ані готівковою, ані безготівковою формою розрахунків.

У деяких системах вирішити цю проблему можна, використавши в розрахунках посередника. Наприклад, у WebMoney існує спрощений варіант підключення без використання власного гаманця. Усі платежі від імені суб'єкта господарювання приймає фінансова компанія-посередник, вона ж перераховує гроші, отримані від клієнтів як оплату за товари і послуги, на банківський рахунок продавця. Щоправда, за цю послугу посередник стягує комісію. З точки зору податкового обліку проводиться стандартна для продавця операція – продаж товару або послуги покупцям, оплата за яку надходить від фінансової компанії за договором про переказ коштів. При цьому призначення платежу від посередника буде повністю відповідати видам економічної діяльності продавця (*Джерело: Prostopravo.com.ua. К. Гумгарц. Електронні гроші як засіб платежу в Україні // Prostobiz.ua (http://ua.prostobiz.ua/biznes/upravlinnya_biznesom/statti/elektronni_groshi_yak_z_asib_platezhu_v_ukrayini). – 2012. – 11.09).*

***

Верховна Рада прийняла закон щодо функціонування платіжних систем і розвитку безготівкових розрахунків в Україні, яким встановлюється, що емітентами електронних грошей будуть банки, при цьому електронні гроші можуть бути виражені лише в гривневому еквіваленті, а контроль за їх випуском здійснюватиме НБУ.

Документ передбачає відповідальність за неправомірне використання електронних грошей. Нацбанку надано право встановлювати граничні суми розрахунків готівкою для фізичних та юридичних осіб, а також для фізичних осіб-підприємців. Також надано право Державній податковій службі здійснювати контроль за дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), порядком прийняття готівки для подальшого її

переказу банком і за дотриманням встановлених законодавством обов'язкових вимог щодо забезпечення суб'єктів господарювання можливістю розрахунків за товари (послуги) з використанням електронних платіжних засобів.

Раніше Державна податкова служба та НБУ розглядали питання законності існування електронних грошей в Україні. Зокрема, зазначалося, що електронні гроші все частіше використовуються шахраями при вчиненні кібер-злочинів. Тому державні органи мають намір приділити особливу увагу цьому ринку (*Депутати узаконили електронні гроші в Україні // Спільна дія (<http://sd.org.ua/news.php?id=21279>). – 2012. – 19.09*).

***

Президент України В. Янукович схвалив закон про врегулювання випуску та використання електронних грошей.

Цей закон, зокрема, передбачає визначення терміна «електронні гроші», визначає, що емітентами електронних грошей будуть банки, а також встановлює відповідальність за неправомірне використання електронних грошей, повідомляє прес-служба Адміністрації Президента.

Крім того, документ передбачає створення та ведення Нацбанком реєстру платіжних систем і систем розрахунків, їх учасників та операторів послуг платіжної інфраструктури.

Згідно із законом, платіжним системам надається право здійснювати діяльність в Україні тільки після їх реєстрації в порядку, встановленому НБУ. Відповідно до документа, НБУ надається право визначати порядок здійснення в Україні маршрутизації, клірингу і взаєморозрахунків між учасниками платіжних систем за операціями із застосуванням платіжних карток, забезпечення формування та розміщення гарантійних депозитів учасників платіжних систем за операціями.

Закон передбачає надання права банкам розміщувати на платіжній картці одночасно дві і більше торгові марки платіжних систем.

Нацбанку документ надає право визначати напрями розвитку сучасних електронних банківських технологій, контролювати створення електронних платіжних інструментів, платіжних систем і засобів захисту банківської інформації, встановлювати граничні суми розрахунків готівкою для фізичних та юридичних осіб, а також для осіб-підприємців.

Крім того, закон передбачає встановлення штрафу в розмірі 8,5 тис. грн (500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян) за обмеження або відмову в реалізації права споживача оплачувати покупки в торговельних точках за допомогою електронних платіжних засобів.

Контроль за наявністю у суб'єктів господарювання платіжних терміналів, згідно з документом, покладається на Державну податкову службу.

Законопроект також надає податковій праву здійснювати контроль за додержанням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги) з використанням електронних платіжних засобів.

Закон також надає Національному банку право встановлювати граничні суми розрахунків готівкою (*Янукович узаконив «електронні» гроші // ТВі*

(http://tvi.ua/new/2012/10/12/yanukovich_uzakoniv_elektronni_groshi). – 2012. – 12.10).

***

Стаття А. Гайдай. Чому ніхто не знає реальних оборотів ринку електронних платежів?

У 2011 р. оборот електронних грошей в Україні сягнув 115,7 млн грн, за даними НБУ. Податківці ж підраховали, що обсяг розрахунків електронними грошима в Україні в тому ж році наблизився до 2,5 млрд грн. До 2014 р. обсяг електронних грошей на ринку може зрости в рази – до 15 млрд грн. Хто ж правий?

Якщо вірити безпосередньо учасникам цього бізнесу, то сумарний оборот електронних грошей у нас в країні перевищив 1 млрд дол. ще років п'ять тому, а сьогодні це число в рази більше. Бізнесмени наводять як приклад Росію, де тільки за останній рік ринок електронних платежів зріс на 75 %, а кількість активних клієнтів систем електронних платежів – на 50 %.

Про що не знав Нацбанк?

Центробанки Євросоюзу почали цікавитися феноменом електронних грошей ще на початку 90-х років минулого століття. Спочатку їх існування було визнане на офіційному рівні, пізніше розпочався постійний моніторинг їх обороту. Цим займається Банк міжнародних розрахунків, ці дані є публічними. На початку 2000-х років електронні гроші дісталися і до України. І хоча п'ять років тому тоді ще глава Нацбанку В. Стельмах заявив, що не знає, «що таке інтернет-гроші, в Україні такого поняття взагалі не існує», у нашій країні багато хто вже знав, що таке «Яндекс.Деньги», RuPay, UkrMoney, PayPal, E-gold, RuPay, «Інтернет.Гроші» й ін. Переваг у електронних грошей досить багато. Але головне – зручність для користувача.

Першопрохідниками і популяризаторами електронних грошей в Україні стало молоде покоління. Розплатитися електронними грошима в Інтернеті простіше, ніж пластиковою картою, гроші на вказаний рахунок надходять миттєво, причому одержувач може перебувати в будь-якій точці світу. Сьогодні за допомогою електронного гаманця українці можуть оплачувати комунальні послуги, мобільний зв'язок, товари в звичайних і інтернет-магазинах. За даними Data Insight, популярність електронних грошей в Інтернеті вже вище банківських карт. Якщо виникає необхідність здійснити платіж онлайн, 30 % респондентів вибирають платежі з електронних гаманців, 26 % розплачуються кредитними картами і лише 9 % здійснюють платежі через інтернет-банкінг. При цьому 8 % людей активно використовують в Інтернеті і банківську карту, і електронний гаманець.

Комісія при оплаті електронними грошима нижча, ніж при розрахунку пластиком. Плата за переказ електронних грошей рідко перевищує 1 %, і чим вища конкуренція, тим менший відсоток. Нові гравці на ринку починають демпінгувати. Причому комісія знімається з гаманця додатково, а одержувачу на рахунок надходить зазначена сума цілком. Для порівняння: комісія за переказ грошей у традиційній системі грошових переказів може сягти 5–6 % від загальної суми. Банківська комісія за мікроплатежі може бути ще вищою.

Серед плюсів електронних грошей – простота в обігу. Поповнити електронний гаманець можна в обмінних пунктах, електронних кіосках, терміналах самообслуговування або навіть через класичну банківську карту. Отримати кошти можна або в банку, або у відділеннях Укрпошти.

Віртуальні гроші вигідні й банкам. «Майбутнє фінустанов – в Інтернеті, уже сьогодні все більше наших клієнтів зводять до мінімуму походи в банк, усі питання бажаючи вирішувати онлайн», – зізнається голова правління Єврогазбанку Р. Павличенко. За оцінками західних економістів, економія від електронних платежів може сягати 1 % ВВП. Вітчизняні банкіри вже давно намагаються привчити населення до безготівки (робота з готівковими банкнотами занадто дорого їм обходиться), й електронні платежі – один з дієвих способів.

А як на Заході?

Утім, існує одна проблема, яка, по суті, гальмує розвиток ринку в Україні. Це безпека. Багато платіжних систем (ті, про які «не знав» колишній голова НБУ В. Стельмах) не узгоджували свою діяльність з регулятором. Вони працювали, не звітуючи перед державою. Тому і розрив між офіційним обсягом платежів електронними грошима (115 млн грн) і загальним обігом електронних грошей (2,5 млрд грн) такий великий.

А якщо ніхто не веде облік таких фінансових операцій, значить, і за збереження коштів ніхто не відповідає. У світі цим питанням спантеличені вже давно. У 1996 р. керівники центробанків країн «великої десятки» (Бельгія, Канада, Франція, Італія, Японія, Нідерланди, Великобританія, США, Швеція і Німеччина) заявили про намір проводити моніторинг електронних грошей на міждержавному рівні. Відтоді Банк міжнародних розрахунків за підтримки світових центробанків регулярно аналізує розвиток електронних грошей і відповідних систем. У Європі, наприклад, встановлено жорсткий контроль над фінансовими операціями, платіжними системами і системами грошових переказів, які оперують електронними грошима. Згідно з приписами FATF (група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей), в європейських країнах існують підрозділи з фінмоніторингу, що контролюють усі платежі, які викликають хоча б найменші підозри у причетності цих коштів до фінансування тероризму або відмивання грошей.

У США системі PayPal доводиться купувати ліцензії на здійснення грошових переказів окремо для кожного штату. А в Росії в лютому 2011 р., Федеральна служба з фінансового моніторингу заявила про зниження максимального ліміту електронних платежів з 15 до 3 тис. р. Усі електронні перекази понад цю суму автоматично потрапляють під фінансовий моніторинг.

Як зазначає незалежний експерт А. Єрмоленко, який свого часу очолював представництво платіжної системи Visa International в Україні, сьогодні в західних країнах спостерігається тенденція до посилення вимог регулюючих органів до діяльності платіжних систем. За його словами, найбільш жорстке регулювання відзначається в США, Австралії, Гонконгу. Наприклад, у США створено спеціальну раду з нагляду за фінансовою стабільністю фінустанов. У тому числі і платіжних систем. А Федеральний резерв віднедавна законодавчо

отримав додаткові фінансові повноваження з регулювання фінансової діяльності.

«Фактично американський регулятор зараз отримує дуже жорсткі права, фактично він втручається в суть роботи платіжної системи, у тому числі і в систему ціноутворення», – підкреслює А. Єрмоленко. У США платіжні системи нерідко побоюються, що держава може визнати їх системно значущими і застосувати до них жорсткіші вимоги, в тому числі і щодо здійснення розрахунків.

А. Єрмоленко звертає увагу на те, що, як правило, держава підходить до оцінки ризиків платіжних систем з точки зору забезпечення безперервності, надійності її роботи, стабільності всієї фінансової системи. Безпосередньо компанії оцінюють ризики з позиції можливості зміцнення свого становища на ринку.

У Євросоюзі практично всі країни здійснюють практику оверсайту платіжних систем. Основна ж ідея єдиного європейського платіжного простору базується на тому, що споживач має можливість за єдиними правилами, стандартами і тарифами здійснювати операції у всіх країнах ЄС. І практично всі найбільші міжнародні системи, включаючи Visa і Mastercard, підтвердили готовність працювати за цими європейськими правилами. У зв'язку з цим експерт зазначив, що викликають подив окремі заяви в українських ЗМІ про те, що нібито міжнародні гравці можуть піти з нашого ринку в разі посилення регуляторних норм.

Законодавець не поспішає

В Україні, крім питання безпеки електронних платежів, є й законодавчі особливості. Оскільки в жодному законі не існує такого поняття, як «електронні гроші», наші співвітчизники можуть запросто потрапити на вудку шахраїв і втратити кошти: як електронні гроші вони ризикують отримати нічим не забезпечений платіжний засіб.

Перші спроби взяти під контроль ринок електронних платежів було зроблено ще в 2010 р. Положенням про електронні гроші (№ 481) Нацбанк зобов'язав усі системи, що працюють з електронними гаманцями, подати і зареєструвати свої правила роботи. Тоді ж, у 2010 р., у Верховній Раді було зареєстровано два законопроекти – № 6465 і № 6466. Головною метою цих документів було змінити і доповнити норми законодавства, які регулюють функціонування платіжних систем. Планувалося доповнити, зокрема, закони України «Про Національний банк України» та «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні». Основна вимога полягала в тому, що правила платіжних систем повинні відповідати вимогам законодавства України (раніше порядок діяльності платіжної системи було визначено її власними правилами, встановленими платіжною організацією відповідної платіжної системи). Крім того, представники регулятора пропонували ввести реєстр платіжних систем і систем розрахунків, їх членів та учасників. Причому емітентами електронних грошей (номінованих виключно у гривні) в Україні можуть бути лише банки. На думку представників Нацбанку, ця норма позбавить користувача від плутанини: що вважати електронними грошима, а що – «фантиками-знаками».

«Неврегульованість цих питань може призвести до неконтрольованого залучення коштів і зловживання ними, а також позбавляє власників електронних грошей можливості захисту своїх прав та інтересів», – вважають у Нацбанку.

На сьогодні в Україні лише три емітенти електронних грошей повністю працюють у правовому полі (відповідно до Положення про електронні гроші, прийнятого постановою НБУ № 481). Перші українські системи електронних грошей були створені в 2010 р., їх емітентами є VAB Банк і банк «Контракт». У жовтні 2011 р. в Україні вперше офіційно пройшла емісія електронних грошей: «піонером» стала небанківська платіжна система «ГлобалМані», а емітентом виступив Ощадбанк. Як запевняє оператор системи, електронні гроші «ГлобалМані» емітуються під забезпечення реальними грошима і мають 100-відсоткову миттєву ліквідність.

Прогрес не стоїть на місці – і сьогодні все більше банків цікавляться новим для них інструментом. «Дедалі більше клієнтів купують товари та послуги в Інтернеті, і дуже часто гроші доводиться переказувати за межі України: у цьому випадку електронні гроші – оптимальний варіант», – зізнається начальник відділу електронних платежів одного з банків з іноземним капіталом. До того ж все більшої популярності набирають соцмережі, де за електронні гроші можна купити подарунки друзям, бонуси для ігор або навіть реальні товари і послуги. «Уже сьогодні нашим клієнтам доступні послуги поповнення мобільних телефонів українських операторів, платежі всередині системи на рахунки фізичних та юридичних осіб, міжбанківські платежі в національній валюті по Україні, оплата комунальних послуг, оплата хостингу, державні збори, мита і штрафи», – зазначають в компанії «ГлобалМані». У перспективі – купівля і бронювання залізничних і авіаквитків, купівля палива та замовлення паливних скретч-карт, бронювання готелів по всій Україні, використання ваучерів здачі і багато іншого.

Потенціал для розвитку ринку в Україні просто величезний. Приблизно 20 % інтернет-користувачів постійно оплачують товари і послуги в онлайн. Сьогодні, за даними European Internet Statistics, понад 15 млн українців є інтернет-користувачами, а значить, і потенційними користувачами електронних грошей (*А. Гайдай. Чому ніхто не знає реальних оборотів ринку електронних платежів? // Finance.ua (<http://news.finance.ua/ua/~2/0/all/2012/03/30/274484>). – 2012. – 30.03).*

***

За різними оцінками річний оборот електронних грошей в Україні коливається від 2 млрд грн до декількох мільярдів доларів. Такі цифри оприлюднив Інститут економічних досліджень та політичних консультацій у дослідженні «Електронні гроші в Україні».

Різницю в оцінках автори роботи пов'язують із закритістю звітності операторів електронних платіжних систем, а також свободою вибору для користувачів, які можуть зупинитися на зарубіжних операторах, чиї обороти неможливо порівняти.

У гривневому сегменті лідирує платіжна система WebMoney, що має близько 2 млн українських користувачів. Кількість внутрішньосистемних операцій у минулому році становила 15 млн. За лідером розташувалися LiqPay, НСМЕП, GlobalMoney, MoneXu, МАХІ, W1.

У валютному сегменті першість належить системі «Яндекс.Деньги», за якою йдуть QIWI, WebMoney Transfer і світовий лідер PayPal.

При цьому значна частина даних за оборотами і кількістю користувачів недоступна. Опитані під час дослідження експерти вагалися назвати цифри або відмовлялися розголошувати подібну інформацію.

Частка послуг електронних платежів становить лише соту відсотка від їх загальної кількості, причому точно виміряти цей показник не можливо, зазначають експерти. У Європі поширення таких послуг становить від 0,1 % до 3,5 %, найвищий рівень зафіксовано в Нідерландах, Бельгії і Італії.

Зрівнявши розвиток електронних грошей у світі й Україні, автори дослідження дійшли деяких висновків.

Українській владі слід дати змогу випускати електронні гроші не тільки банківським установам, а й іншим компаніям. Також необхідно дозволити використовувати електронні платежі для всіх видів розрахунків. Крім того, варто створити механізми погашення випущених електронних грошей шляхом вкладання залучених коштів у ліквідні активи.

Для уникнення ризиків відмивання коштів необхідно обмежити за розмірами транзакції за участі електронних грошей, додають експерти.

Нагадаємо, у жовтні Президент підписав закон № 5284-VI, яким регулюються електронні гроші і платежі в Україні. Раніше ця сфера підпорядковувалася постанові НБУ № 481 (***В Україні щорічний оборот електронних грошей становить близько 2 млрд гривень // Асоціація консалтингових фірм (<http://acf.ua/news/v-ukra%D1%97ni-shhorichnij-оборот-elektronnix-groshej-stanovit-blizko-2-mlrd-griven#>). – 2012. – 7.11).***

***

Річний оборот електронних грошей у країні вже перевищує 4 млрд грн, а через кілька років може сягти 40–50 млрд грн.

Безготівкові платежі розвиваються у світі вже сотні років. Перші векселі й чеки виникли у Великобританії ще у XVIII ст. У 1970-х роках з розвитком автоматизації банківських операцій у розвинутих країнах з'явилися системи електронних платежів – для кредитних і платіжних операцій, а також контролю за станом банківських рахунків. Такі системи сприяють прискоренню грошового обігу, поліпшенню кредитно-банківського обслуговування клієнтів, скорочують витрати. Сьогодні проявами електронних грошей є не тільки платіжні картки, а й спеціальні засоби розрахунку в Інтернеті (WebMoney, «Яндекс Деньги» й ін.).

Рік за роком розвиваються електронні платежі і в Україні: так, за експертними даними, у 2011 р. українці активніше використовували пластикові карти, у т. ч. оплати в магазинах або послуг через банкомат. Також зросла кількість користувачів мобільного та інтернет-банкінгу.

Наприклад, дані компанії GfK Ukraine вказують на те, що станом на початок 2012 р. платіжними картками користувалися вже 52 % жителів країни, що на 7 п. п. більше, ніж роком раніше. Причому в магазинах застосування карток зросло на 5,4 п. п. (до 26,5 % усіх власників карт), а для оплати комунальних послуг і зв'язку через банкомат або термінал самообслуговування – на 0,3 п. п. (до 4,7 % загальної кількості власників карт). Мотивація проста: черги в банківських відділеннях, брак вільного часу і високі комісії за обслуговування в касі підштовхують людей до спрощення платежів. Не кажучи вже про те, що електронні засоби розрахунку використовувати безпечніше, ніж тягати в кишені готівку.

Що нового в законі?

Розвивається і законодавче поле застосування «безготівки». Так, восени прийнято знаковий Закон № 5284-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо функціонування платіжних систем і розвитку безготівкових розрахунків)». Ініціатором документа виступив Національний банк, який тим самим розраховує прискорити перехід країни на безготівкові розрахунки. Така тенденція є в усьому світі, тим більше що швидкий розвиток глобальних інформаційних систем (того ж таки Інтернету) формує нові вимоги до платіжних розрахунків.

Аналітики нагадують, що «нал» незручний не тільки для громадян, але й для самих банків, тому вимагає великих витрат на його облік, інкасацію та зберігання. До того ж гроші на рахунках банків додатково працюють на національну економіку.

За словами директора Генерального департаменту інформаційних технологій і платіжних систем НБУ Н. Синявської, у великих торгових мережах країни розрахунки картками вже стали нормою. Проблеми виникають з малими магазинами, але банки безкоштовно встановлюють там обладнання. При цьому одна з важливих новацій Закону в тому, що Нацбанк зможе обмежувати суми готівкових розрахунків. Але це стосується тільки великих сум, десятків тисяч гривень. Глава ради НБУ І. Прасолов підтверджує: «Обмеження торкнуться дорогих автомашин, яхт, літаків, антикваріату, найдорожчої нерухомості. Пересічні громадяни не відчують ніяких обмежень. Зате збільшиться легалізація доходів, буде слабшати тіньовий сектор. Тим самим ми, серед іншого, упроваджуємо міжнародні рекомендації щодо боротьби з тіньовою економікою, корупцією і відмиванням грошей».

Крім того, продовжує Н. Синявська, Закон дає змогу створити національну систему безготівкових розрахунків, яка розвиватиметься на базі міжнародних стандартів (що нині використовуються платіжними системами Visa та MasterCard). «Користуватися картою вітчизняної системи можна буде в будь-якій торговельній точці, для цього навіть не знадобиться нове обладнання: нові карти будуть придатні для діючих банкоматів і терміналів. Банки зможуть розміщувати на своїх розрахункових картках дві і більше різних платіжних систем», – уточнює представник НБУ. Економіст Р. Павленко вважає, що творець української платіжної системи в результаті може відняти значну частку внутрішнього ринку у Visa і MasterCard, які допускають завищення цін на свої послуги. «А це ще й диверсифікація ризиків: можна буде зберегти

працездатність електронних платежів у країні, навіть якщо хтось, скажімо США, раптом зажадають від обох провідних світових платіжних операторів припинити операції в Україні».

Додамо, що відтепер за відмову споживачу в оплаті пластиковою картою (або обмеження такого права) продавцю товару/послуги загрожує штраф у розмірі 8500 грн (500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян), а за наявності необхідних платіжних терміналів стежитиме не хто інший, як податкова служба.

Також Закон вводить нормативне поняття електронних грошей (як одиниць вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб оплати іншими особами і є грошовими зобов'язаннями в готівковій або безготівковій формі), і визначає, що емітуватимуть їх виключно банки. Намічено створення і ведення Нацбанком реєстру платіжних систем, їх учасників та операторів послуг платіжної інфраструктури. З'явиться і центральний процесинговий центр – диспетчерська, де оброблятимуться всі дії з електронними платежами.

Глава правління «Райффайзен Банку Аваль» В. Лавренчук узагальнює, що економічна вигода від зростання частки безготівкових розрахунків очевидна. На думку фінансиста, «по-перше, це акумуляція коштів, які за своєю природою набагато краще, ніж вклади чи платежі населення. Це великий якісний ресурс фінансування економіки. По-друге, це надійний спосіб безпечних розрахунків. По-третє, це велика економія для самих банків – на роботі з готівкою, на перевезеннях. Сьогодні багато країн не вітають готівкові розрахунки, а подекуди є жорсткі заходи щодо їх обмеження».

Які перспективи?

І все-таки, ще до своєї появи Закон піддався критиці з боку кіл, які не зацікавлені у змінах на ринку безготівкових платежів. Суть звинувачень зводилася до того, що оновлені правила гри «зарегулюють» ринок, а також потіснять з нього «класиків» – MasterCard і Visa. Щодо цього гендиректор ТОВ «Манексі» (оператор однойменних електронних «грошей») Ю. Чайка зазначає, що будь-який контроль обмежує можливості і кількість гравців ринку, але якщо контроль правильний і кваліфікований, то він допомагає, очищаючи ринок від сумнівних дій і операторів. За словами фахівця, «одне із завдань будь-якої держави – фінансова безпека економіки, саме для цього існують центральні банки, фіскальна політика, відповідна нормативна база. Це ті необхідні важелі, у т. ч. ліцензування, які застосовуються для підтримки фінансового здоров'я. Досить згадати США, де зараз борються з впливом капіталу. Так що контроль потрібен точно, конкретні ж його форми можна розробляти й поліпшувати надалі».

У свою чергу директор небанківської платіжної системи «ГлобалМані» з корпоративних відносин і контролю Ю. Корж вважає, що запуск нового законодавства про платіжні системи диктує нові правила, які повністю змінять ринок. «Уперше в нашій країні оператори електронних грошей отримали статус, закріплений законодавчо. Це значно розширить сферу застосування електронних платежів як універсального та надійного фінансового інструмента: ринок зросте в 2–3 рази в найближчі кілька років.

Розставлено всі крапки над і: хто і яким чином може оперувати електронними грошима, яка сфера відповідальності учасників платіжних систем. Безперечно, подібні законодавчі гарантії зміцнюють довіру споживачів і сприяють популяризації інноваційних сервісів. А це означає, що Україна, за прикладом європейських країн, уніфікує стандарти і формує прозорі тарифи на безготівкові розрахунки всіх рівнів», – говорить експерт.

Виконавчий директор QIWI (сервіс миттєвих платежів) в Україні А. Рудик доповнює: «Ми повністю підтримуємо курс на посилення регулювання ринку електронних платежів. Він швидко розвивається, дозрівши до тієї стадії, коли необхідне коректне регулювання та єдині правила. Це забезпечить додаткову прозорість і безпеку операцій, що буде вигідно як гравцям ринку, так і користувачам їхніх послуг. Що стосується перспективних напрямів, то зараз розвиваються банківські електронні послуги, включаючи одержання і погашення споживчих кредитів, поповнення карток і т. д. Чималий акцент робиться на продажі різних квитків – залізничних, авіа, а також на розважальні заходи (кіно, театр, концерти, аквапарки)». І, звичайно, це платежі через смартфони.

Аналітики резюмують: річний оборот електронних грошей у країні вже перевищує 4 млрд грн, а через кілька років може досягти 40–50 млрд грн. За таких швидких темпів розвитку ринку, безумовно, потрібне чітке, зрозуміле й ефективне законодавче поле. Будемо сподіватися, що цьому допоможе осінній закон, який ми обговорили вище. І що будуть створені умови, коли компанії-оператори зможуть ще швидше розвивати свої послуги й оперативніше пропонувати останні новації (*Джерело: ForUm. Електронні гроші: наше завтра? // Дебет-кредит (<http://news.dtki.ua/ua/show/22626>). – 2012. – 15.12).*

***

У 2012 р. загальний оборот електронних грошей на українському ринку збільшився приблизно вдвічі і становив 8 млрд грн.

За оцінкою учасників ринку, у 2013 р. він продовжить своє зростання аналогічними темпами. Навіть якщо брати до уваги набрання чинності законом, за нормами якого електронні гроші можуть випускати тільки банки. Досі точних оцінок цього ринку не надавалося, навіть НБУ не вів облік таких операцій. Точніше, регулятор банківської сфери представив свою оцінку за дев'ять місяців 2012 р. – 1,164 млрд грн. Але це тільки обсяг платежів торговців, з якими працюють учасники ринку з ліцензією, оцінки розрахунків фізосіб тут немає.

На сьогодні за правилами, погодженими з НБУ, в Україні працюють лише кілька систем, лідером з яких, за даними регулятора, є «ГлобалМані».

За оцінками дослідження, проведеного Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій, основними гравцями ринку називають такі системи: у гривневому сегменті – українська WebMoney (близько 2 млн користувачів в Україні, кількість внутрішньосистемних гривневих транзакцій торік становила 15 млн штук), LiqPay, НСМЕП (2,7 млн користувачів), Global Money, MoneXu (30 тис.), MAXI, W1. У негривневому сегменті – «Яндекс.Деньги» (585 тис.), QIWI, WebMoney

Transfer (крім WMU), PayPal. Більша частина даних за оборотами і користувачами недоступна: опитані експерти вагалися або відмовлялися назвати такі цифри. Це дані на листопад минулого року (**Обіг електронних грошей в Україні збільшився вдвічі і досяг 8 млрд грн // Finance.ua** (<http://news.finance.ua/ua/~1/0/all/2013/02/14/296681>). – 2013. – 14.02).

***

Прогнозується, що в Україні у 2014 р. оборот електронних грошей становитиме 15 млрд грн. Якщо зрівняти попередні роки, то видно, що в 2011 р. обсяг електронних засобів становив 2,5 млрд грн. Зазначена сума в два рази більша даних 2009 р. і в 10 разів цифри 2007 р. На основі них і були спрогнозовані дані на 2014 р. А. Головач, начальник податкової міліції, заступник голови ДПС, сказав, що потрібно терміново брати під контроль обіг коштів в інтернет-ресурсах, оскільки держава практично не отримує надходжень з цього джерела, при тому що спостерігається велике зростання обороту електронних платежів. А. Головач повідомив, що вже створені спеціальні підрозділи податкової міліції з кваліфікованими фахівцями для протистояння кіберзлочинності і несплаті податків (**Джерело: <http://minfin.com.ua>. Електронні платежі будуть жорстко контролюватися податковою // Просто о налогах и бизнесе** (<http://vseobmoni.com/novosti/elektronni-platezhi-budut-zhorstko-kontrolyuvatisya-podatkovoyu.html>). – 2012. – 1.11).

ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА

Сланцевий газ

Аналітичний ракурс

С. Гороя, науч. сотр., канд. наук по соц. коммуникациям

Перспективы добычи сланцевого газа в Украине в комментариях экспертов

Украина и англо-голландский нефтегазовый концерн Royal Dutch Shell подписали соглашение о распределении продукции от добычи сланцевого газа на Юзовском месторождении в Харьковской и Донецкой областях. Подписание состоялось в Давосе в присутствии Президента Украины В. Януковича и премьер-министра Нидерландов М. Рютте. Соглашение подписали министр энергетики и угольной промышленности Э. Ставицкий и главный исполнительный директор Royal Dutch Shell П. Вазер.

Перед подписанием соглашения в интервью прессе Президент Украины В. Янукович отметил, что это соглашение является полезным для Украины. «Выгодно, потому что это инвестиции, выгодно, так как за счет этих инвестиций мы будем увеличивать собственную добычу газа, выгодно, потому

что мы будем создавать новые рабочие места, выгодно, потому что мы будем поднимать уровень экономики и за счет этого будем увеличивать доходную часть бюджета», – сказал В. Янукович.

Как информируют СМИ, по разным оценкам, Shell может вложить в Юзовское месторождение от 10 до 50 млрд долл. инвестиций. По словам министра энергетики и угольной промышленности Э. Ставицкого, только на первом этапе компания вложит больше 400 млн долл. в геологоразведку. Проще говоря, Shell пробурит скважины, чтобы проверить запасы Юзовского месторождения. По расчетам экспертов, прогнозные ресурсы Юзовской площади оцениваются примерно в 4 трлн куб. м газа.

При оптимистическом сценарии, в ближайшие 10 лет одно месторождение может дать стране от 8 до 20 млрд куб. м газа в год, это практически до трети необходимого стране объема «голубого топлива», в котором нуждаются и предприятия, и население, и госсектор (<http://finance.obozrevatel.com/analytics-and-forecasts/07431-davos.-postskriptum.htm>, 28.01.2013).

Что интересно, добыча сланцевого газа может существенно удешевить стоимость «голубого топлива» для страны, отмечают эксперты. Так, по словам Э. Ставицкого, в перспективе цена за газ может быть установлена на уровне 150–200 долл. за 1 тыс. куб. м.

В качестве примера можно привести опыт США. Еще несколько лет назад на американском энергорынке газ стоил 300–400 долл. за 1 тыс. куб. м, теперь – около 80 долл. И такое снижение цен стало реальным во многом благодаря активизации процесса добычи сланцевого газа.

При этом подписание соглашения о распределении продукции от добычи сланцевого газа на Юзовском месторождении в Харьковской и Донецкой областях достаточно активно комментируется политиками и экспертами в СМИ. Так, президент Американской торговой палаты в Украине Х. Зукоски выразил мнение о том, что подписание данного соглашения является существенным шагом вперед на пути достижения энергетической независимости Украины и сигналом для международного бизнес-сообщества, что свидетельствует об открытости Украины для широкомасштабного инвестирования. По его словам, для развития топливно-энергетического комплекса в частности и экономики страны в целом этот шаг является принципиальным достижением, поскольку, как только будут обнаружены рентабельные месторождения, объемы инвестиций могут составить до 10 млрд долл. США. «Мы убеждены, что долгожданное подписание соглашения о распределении продукции для Юзовского месторождения сланцевого газа является существенным шагом вперед на пути достижения энергетической независимости Украины и сигналом для международного бизнес-сообщества, что свидетельствует об открытости Украины для широкомасштабного инвестирования», – сказал он (<http://minfin.com.ua/2013/01/28/711266>, 28.01.2013).

Кроме того, по его мнению, увеличение добычи углеводородов на внутреннем рынке положительно повлияет на экономику страны, увеличивая поступления в национальный бюджет и стимулируя развитие рынка труда. «За последние несколько лет достижения энергетической независимости путем

обеспечения равноправного доступа и добросовестной конкуренции остается стратегическим приоритетом Американской торговой палаты в первую очередь потому, что это – ключевой фактор для повышения общего уровня конкурентоспособности Украины», – рассказал эксперт.

Также он отметил, что Комитет по вопросам топлива и энергетики Американской торговой палаты продолжает работать над разработкой предложения для повышения эффективности украинского энергетического сектора путем внедрения лучшего международного опыта. «Мы верим, что поддержка Украины на пути внедрения необходимых реформ является одной из ключевых составляющих ее будущего успеха и позволит Украине и ее гражданам занять их законное место в мировом сообществе», – подытожил он.

Эксперт по энергетическим вопросам Б. Соколовский считает, что Украина, подписав соглашение о разделе продукции с компанией Shell, может получить серьезный аргумент в газовых переговорах с Россией. «Сам факт подписания соглашения с компанией Shell во всяком случае играет положительную роль для энергетической независимости Украины – в случае успешной реализации проекта», – отметил эксперт.

Он подчеркнул, что даже не факт добычи, а лишь доказательство такой возможности станет серьезным аргументом в переговорах с Россией. «Добывать сланцевый газ или не добывать, учитывая экологические угрозы и, в целом, прозрачность экспертизы – это дело последующих лет. Но доказательство возможности промышленной добычи будет серьезным аргументом “за” в переговорах с Россией о новом контракте по закупке газа после 2019 г. Именно за это время, к 2019 г., компании Shell надо успеть сделать все необходимое, чтобы довести до промышленной добычи сланцевый газ. Учитывая зарубежный опыт, на все это нужно 5–7 лет. Так что медлить времени нет!» – отметил Б. Соколовский (http://rus.newsru.ua/finance/25jan2013/shell_5.html, 25.01.2013).

В статье, опубликованной в Financial Times, говорится о том, что соглашение с компанией Shell будет способствовать увеличению объемов иностранных инвестиций в Украину только в том случае, если власть прибегнет к искоренению коррупции. «Знаковое соглашение о нетрадиционном газе, которое Украина подписала с Shell 24 января в Давосе, является не просто толчком для надежд Украины на снижение ее энергетической зависимости от России. Она также может дать столь необходимый импульс к развитию ее инвестиционного климата. Украина будет надеяться, что пример Shell будет началом больших инвестиций в энергетический сектор со стороны ведущих иностранных компаний», – отмечает экономист Standard Bank Тим Эш.

В то же время, как сообщают СМИ, по мнению Financial Times, для развития инвестиционного климата существует ряд препятствий. «Но для того чтобы соглашение с Shell стало многомиллиардной инвестицией, геология должна быть такой, как ожидается, а производство быть коммерчески выгодным. Впрочем, энергетические компании уже давно готовы идти в страны и участвовать в ситуациях, которых избегают другие компании», – отмечается в публикации (<http://www.ostro.org/general/economics/news/413788>, 28.01.2013).

В то же время, как отмечает компания, которая занимается политическими рисками, Marlecroft в отчете об Украине, «учитывая широкую бизнес-среду в

Украине, вызовы для ведения операций в Украине, связанные с инвестированием в растущий сектор сланцевого газа, остаются проблематичными и характеризуются высокой степенью неопределенности».

Таким образом, соглашение с Shell вряд ли принесет большие объемы неэнергетических инвестиций без значительных усилий по борьбе с коррупцией и укреплению нормативно-правовой базы, что власть давно обещает, но так и не осуществила, указывается в публикации.

При этом следует отметить, что политологи и эксперты неоднозначны во мнении относительно значимости подписания и реализации в экономическом и экологическом аспектах соглашения между компанией Shell и «Надра Юзовская» о разделе продукции от добычи сланцевого газа на Юзовском участке в Харьковской и Донецкой областях. Так, глава Центра прикладных политических исследований «Пента» В. Фесенко отметил: «Для В. Януковича подписание этого соглашения – это большой политический успех в Давосе».

При этом политолог подчеркнул: «Тут не все так просто в плане экологической проблематики. То, что нам надо решать эту проблему и искать альтернативы источника добычи газа, абсолютно понятно. Но необходимо максимально стремиться к тому, чтобы тут не было негативных экологических последствий».

С другой стороны, по словам В. Фесенко, в этом есть и вызов для оппозиции. «Мы уже видим, что “Свобода” проводит свою кампанию против добычи сланцевого газа... Неизбежно возникнет вопрос: это попытка поиграть на горячей теме и использовать ее для себя или же это объективно отвечает интересам российского “Газпрома”», – добавил политолог.

Директор Института глобальных стратегий В. Карасев отметил: «Я бы не был таким оптимистичным по поводу этого события. Потому не надо делать фетиш из российского газа и потом, для того чтобы отказаться от российского газа, идти на рискованный проект, который ставит под риск нашу экологию».

По мнению эксперта, «нет никакого подвига в том, что Shell идет искать сланцевый газ в густонаселенных регионах Украины». «Несмотря на медийное значение этого соглашения, я бы с предостережением к этому относился, потому что есть медийный эффект, а есть – экологический и экономический эффект», – сказал В. Карасев (http://rus.newsru.ua/finance/25jan2013/shell_5.html, 25.01.2013).

При этом председатель правления Альянса «Новая энергия Украины» В. Боровик выразил мнение, что компании Shell и Chevron допустили ошибки, работая в Украине. «Обе компании сделали достаточно неверные шаги. Они начали говорить только с представителями лоббистских структур только в Киеве. Не провели той работы, которую должны были, с экологами, с политическими силами, с депутатами местных уровней. Они не провели правильные общественные встречи – были встречи на местах», – сказал В. Боровик.

Он отметил, что газодобывающие проекты должны пройти экологическую экспертизу. «Компания Chevron идет путем, из-за которого осеклась в Болгарии и может осечься в Румынии. Ошибка в том, что не было круглого стола с

противниками реализации проектов добычи... Проекты должны пройти экспертизу, общественность надо убедить, что они безопасны», – отметил В. Боровик.

В то же время эксперт отметил исключительную важность газодобывающих проектов для Украины. «Это проекты по диверсификации поставок газа украинским потребителям. Это развитие инфраструктуры в Украине, ведь добыча нетрадиционного газа – это условно говоря хайтек в газовой отрасли», – подытожил В. Боровик (http://gazeta.ua/ru/articles/business/_ekspert-rasskazal-kakie-oshibki-dopustili-shell-i-chevron-v-ukraine/479274, 26.01.2013).

Также следует обратить внимание и на то, что через несколько дней после подписания в Давосе контракта между Shell и «Надра Юзовская» Россия заявила о том, что предъявляет Украине штраф в размере 7 млрд долл. за недобор газа.

При этом некоторые эксперты не исключают решения спора в международном суде, причем Украина имеет серьезные шансы выиграть дело против «Газпрома». Тем более, такие прецеденты уже были, как, например, в случае с немецкой компанией RWE и «Газпромом», которые судились за 500 млн долл. штрафа, ведь россияне хотели получить эти деньги от немцев как раз за недобор газа. Получить хотели, но проиграли (<http://finance.obozrevatel.com/analytics-and-forecasts/07431-davos.-postskriptum.htm>, 28.01.2013).

Политики же считают, что до выяснения отношений в суде дело не дойдет, Украина и Россия сумеют найти компромиссное решение. «Нужно решать проблему на уровне президентских переговоров. Думаю, такая встреча вскоре состоится», – сказал депутат от Партии регионов В. Олийнык. Реакция российской стороны может быть и намеком на необходимость вступить в Таможенный союз. «Вспомните, кто заключал эти контракты? Вот пусть Ю. Тимошенко за это и отвечает. “Газпром” в данной ситуации абсолютно прав. В декабре 2010 г. компания уже выставляла нам подобный счет. Но тогда сумма не превышала полмиллиарда долларов. По харьковским соглашениям нам долги списали», – подчеркнул В. Олийнык (<http://izvestia.com.ua/ru/article/49021>, 27.01.2013).

Его коллеги по партии с ним согласны: газовые контракты Ю. Тимошенко очень дорого обошлись стране. «Ежегодно мы переплачиваем по 5 млрд долл. “Газпром” своими действиями еще раз показал вину Ю. Тимошенко. Но мне кажется, что до суда дело не дойдет», – считает «регионал» М. Чечетов.

Представители оппозиции же не видят иного решения, кроме суда. «Украина не стремится в Таможенный союз. Это очевидно. Тогда выход только один – судебное разбирательство. Есть ли шансы на победу? В контракте четко прописано, что закупающая газ сторона может заявить о сокращении объема импорта за шесть месяцев до начала нового года поставок. Если Украина успела это сделать, у нас есть все шансы выиграть судебное разбирательство», – считает зампреда фракции «Батьківщина» С. Соболев (<http://izvestia.com.ua/ru/article/49021>, 27.01.2013).

Выставленный многомиллиардный счет – штрафные санкции за недобор указанных в контракте объемов. Однако, по мнению некоторых политологов, нельзя исключать и вероятность того, что это реакция поставщиков на попытки Украины форсировать собственную добычу газа.

«Не исключаю, что штраф – не что иное, как ответный шаг на подписание в Давосе договора с Shell», – заявил политолог В. Фесенко. Рано или поздно нечто подобное должно было случиться. «Как мне кажется, есть только два выхода из сложившейся ситуации: выплатить неустойку или же попробовать оспорить это в суде», – полагает эксперт.

Официально предъявленные «Газпромом» претензии «Нефтегазу» «не просто совпадением», а «реакцией “Газпрома” на попытку Украины ослабить энергетическое давление России» назвал в своем комментарии политолог С. Таран.

Он напомнил, что в конце 2012 г. украинское правительство подписало со структурами немецкой компании RWE договор о купле-продаже до 10 млрд куб. м газа в текущем году. Пробные поставки через территорию Польши начались еще в ноябре. Позже новый министр энергетики Э. Ставицкий заявил, что в этом году другие восточноевропейские страны могут предоставить свои мощности для транспортировки газа в Украину. В итоге объемы альтернативных поставок могут достичь 10 % потребностей страны.

«Но альтернативные источники – это временная мера. А уже через несколько лет мы можем сократить до минимума импорт газа: подписание 24 января соглашения с Shell о добыче сланцевого газа в Харьковской и Донецкой областях – это хорошее начало. Вскоре ожидается соглашение с Chevron по разработке месторождений во Львовской и Ивано-Франковской областях, а также с Exxon Mobil – о бурении на шельфе Черного моря. “Газпром” понимает, что речь идет о возможности потери украинского рынка», – отметил С. Таран (<http://podrobnosti.ua/outeropinion/2013/01/28/884255.html>, 128.01.2013).

При всех позитивных надеждах, связанных с подписанием масштабного соглашения с Shell, обращают на себя внимание и аргументы противников данного проекта. Так, эксперт Института энергетических стратегий Ю. Корольчук акцентирует внимание на том, что «последствия долгосрочного применения традиционной технологии добычи сланцевого газа еще не известны». Кроме того, по мнению специалистов, стоимость добычи сланцевого газа высока, и его стоимость – по крайней мере на первом этапе – будет не принципиально отличаться от цены на российский газ. Если сейчас у «Газпрома» Украина покупает газ по цене 421 долл. за 1 тыс. куб. м (с учетом 100-долларовой скидки), то цена 1 тыс. куб. м сланцевого газа экспертами определяется на уровне примерно 350 долл. И если российская сторона согласится пересмотреть условия газовых контрактов, пока длятся протесты против добычи сланцевого газа, то Киев, скорее всего, отложит начало реализации проектов с западными компаниями, предполагают некоторые аналитики рынка (http://www.kievrus.com/index.php?news_id=1682&lang=rus, 28.01.2013).

Примечательно, что пока против данного проекта выступили только представители ВО «Свобода», скорее всего, из соображений пиара. «Очень,

между прочим, профессионально и дальновидно. В глазах общественности можно выступить в роли защитника окружающей среды, напомнив историю масштабных экологических катастроф в Африке и Северном море, связанных с деятельностью англо-голландской компании Shell», – прокомментировал их позицию М. Погребинский (<http://izvestia.com.ua/ru/article/49033>, 28.01.2013).

При этом СМИ отмечают, что партия «Свобода», прошедшая в Верховную Раду по итогам октябрьских выборов, требует запретить, по ее мнению, экологически опасные проекты добычи сланцевого газа в Украине.

Председатель парламентского Комитета по вопросам экологической политики, природопользования и ликвидации последствий Чернобыльской катастрофы И. Сех внесла на рассмотрение депутатов проект постановления «Экологические проблемы добычи сланцевого газа в Украине». Слушания запланированы на конец марта. В документе, подготовленном представителями оппозиционной фракции, сказано: «Возможные экологические проблемы, связанные с добычей сланцевого газа в Украине, в частности экологические последствия применения технологии гидроразрыва пласта, вызывают протесты общественности».

Обращает на себя внимание то, что, как сообщают СМИ, даже в облсоветах Харьковской и Донецкой областей, которые в середине января дали добро на начало работ на своей территории, за такое решение проголосовали далеко не все депутаты. В западных областях местная власть вообще не торопится разрешать бурение. Представители ВО «Свобода» заявляют, что люди готовы выйти на акции протеста (http://www.kievrus.com/index.php?news_id=1682&lang=rus, 28.01.2013).

Таким образом, проблема широкого разъяснения в массах нового способа добычи газа и его безопасности для густонаселенных регионов страны актуализируется. Следует учесть также, что замедление с ее реализацией может обернуться инспирированными оппозицией массовыми протестами, что, в свою очередь, будет негативно влиять на результаты ожидаемого саммита Украина – ЕС.

Інформація ЗМІ

НАК «Нефтегаз Украины» рассмотрела обращение ОАО «Газпром» об оплате стоимости невыбранных в 2012 г. объемов природного газа и будет решать все вопросы, связанные с выполнением контракта, в соответствии с его условиями.

30 января 2013 г. компания «Нефтегаз Украины» направила ответ ОАО «Газпром». Все вопросы, связанные с выполнением контракта, будут решаться в соответствии с его условиями», – говорится в распространенном сообщении управления по связям с общественностью госхолдинга.

Ранее министр энергетики и угольной промышленности Украины Э. Ставицкий сообщил, что юристы изучают требования российского «Газпрома» к «Нефтегазу» относительно выплаты 7 млрд долл. за недобор природного газа в 2012 г., исходя из предусмотренного контрактами требования «бери или плати». По словам министра, Украина выполнила все

свои обязательства по контракту с юридической точки зрения и оплатила весь потребленный газ.

В свою очередь министр юстиции Украины А. Лавринович выразил надежду, что «Газпром» и НАК «Нефтегаз України» смогут избежать судебных разбирательств и урегулируют спорные вопросы путем переговорного процесса.

В то же время в украинском госхолдинге подчеркивают, что компания в полном объеме оплатила полученный от российской компании газ по ранее выставленным счетам. При этом «Нефтегаз Украины» неоднократно уведомлял российскую компанию о намерении снизить закупки природного газа в 2012 г.

Украина в 2012 г. сократила импорт природного газа на 26,5 % (на 11 млрд 863,9 млн куб. м) по сравнению с 2011 г. – до 32 млрд 939,3 млн куб. м (минимальные обязательства – take or pay – составляют 41,6 млрд куб. м). Практически весь этот объем газа импортирован из России НАК «Нефтегаз Украины» и подконтрольной Д. Фирташу OstChem Holding Limited (Кипр).

«Нефтегаз» импортировал в прошлом году 24,9 млрд куб. м российского газа по контракту с «Газпромом» и порядка 55 млн куб. м по реверсной схеме согласно контракту с RWE (Германия) (**Нафтогаз офіційно відповів на претензії Газпрома // Подробности** (<http://podrobnosti.ua/economy/2013/01/31/885151.html>). – 2013. – 31.01).

***

Чистая прибыль британско-голландской нефтегазовой группы Royal Dutch Shell (приходящаяся на долю акционеров материнской компании) за 2012 г. сократилась на 14 % и составила 26,592 млрд долл. против 30,918 млрд долл., полученных за 2011 г., говорится в материалах компании.

Совокупная выручка компании за 2012 г. практически не изменилась, составив 481 млрд долл. против показателя годичной давности на уровне 484 млрд долл.

По итогам IV квартала 2012 г. Shell зафиксировала чистую прибыль в размере 6,671 млрд долл., что на 3 % превышает аналогичный показатель за IV квартал 2011 г. в размере 6,5 млрд долл. Совокупная выручка компании в отчетном квартале увеличилась на 2,6 % и составила 118 млрд долл. против 112 млрд долл. за аналогичный квартал годом ранее.

Royal Dutch Shell – крупнейшая в Европе нефтяная компания (**Чистая прибыль Royal Dutch Shell за 2012 г. снизилась на 14 % – до 26,592 млрд долл. // РБК-Украина** (<http://www.rbc.ua/rus/newsline/show/chistaya-pribyl-royal-dutch-shell-za-2012-g-snizilas-na-14---do-26-592-31012013100800>). – 2013. – 31.01).

***

Країни–учасниці зони вільної торгівлі в рамках СНД почали переговори про підготовку угоди про транзит трубопровідним транспортом. Про це повідомило джерело в уряді, передає УНІАН.

Ця угода дасть змогу Україні отримати доступ до російської газотранспортної системи для здійснення прямих поставок газу з Туркменистану.

«Перше засідання робочої групи з обговорення цього питання відбулося в кінці листопада 2012 р. Наступне призначено на лютий», – повідомило джерело.

За словами обізнаного джерела, у роботі з підготовки угоди про транзит трубопровідним транспортом, беруть участь усі країни–члени ЗВТ СНД.

Нагадаємо, згідно зі ст. 7 Договору про ЗВТ СНД, зацікавлені сторони-учасниці Договору повинні вступити в переговори про розробку угоди про транзит трубопровідним транспортом і завершити такі переговори протягом шести місяців після набрання чинності Договором.

Договір про створення зони вільної торгівлі СНД (товарами) вступив у силу в кінці вересня 2012 р. після ратифікації парламентами Білорусі, Росії та України.

18 жовтня 2011 р. договір про ЗВТ СНД було підписано в Санкт-Петербурзі прем'єр-міністрами країн СНД. Документ, зокрема, підписали глави урядів Росії, України, Білорусі, Казахстану, Вірменії, Таджикистану, Молдови та Киргизії. Договір не підписали Азербайджан, Туркменистан і Узбекистан. Разом з тим було заявлено, що ці країни планують приєднатися до нього.

Нагадаємо, переговори з двостороннього консорціуму щодо газотранспортної системи України з Росією можуть завершитися в I кварталі 2013 р. *(Україна отримує доступ до російської ГТС? // Реальна економіка (<http://real-economy.com.ua/news/33260.html>). – 2013. – 31.01).*

***

Местные советы должны противостоять добыче сланцевого газа, в том числе путем проведения акций протеста. Об этом в своем видеообращении заявил лидер общественного движения «Украинский выбор» В. Медведчук. Он также подчеркнул, что «Украинский выбор» намерен организовывать акции протеста.

«По закону должны быть соответствующие разрешения местных советов. Что мы вместе можем сделать – и «Украинский выбор» будет делать – это не допустить согласия и утверждения решения органов центральной власти на местном уровне», – сказал В. Медведчук.

«Если раньше все происходило на словах, на словах власти, которая собиралась добывать сланцевый газ, то сегодня власть переступила черту разговоров и идет по пути конкретных шагов: заключается соглашение, готовятся территории. Уже определены две территории, одна находится на границе Донецкой и Харьковской областей, другая – во Львовской области», – отметил политик.

По его мнению, в Украине попросту нет территорий, где можно было бы безболезненно проводить подобную добычу. Метод гидроразрыва, используемый при добыче сланцевого газа, оказывает серьезное влияние на экологическую ситуацию – приводятся в негодность почва, грунтовые воды, зеленые насаждения. В конце концов, все это негативно влияет и на здоровье населения.

В. Медведчук считает, что на данном этапе потребуются акции протеста, которые убедят представителей местной власти в необходимости отказать правительству в реализации сланцевых планов. В противном случае подобные действия, угрожающие национальной безопасности и здоровью граждан, станут обычной практикой украинской власти (*В. Медведчук: Местные советы должны любыми законными способами противостоять добыче сланцевого газа // РБК-Украина (<http://www.rbc.ua/rus/newslineshow/mestnye-sovety-dolzhy-lyubymi-zakonnyimi-sposobami-protivostoyat-31012013120600>). – 2013. – 31.01).*

***

«Газпром» ведет исключительно политическую войну, потому как Украина защищена контрактом, подписанным на поставки газа. Принцип «бери или плати» зафиксирован лишь декларативно, и механизм его не расписан. Если дело попадет в арбитраж, не факт, что арбитраж признает это нормой, обязательной для выполнения, и в этом сильная сторона Украины в конфликте вокруг счета российского газового гиганта, считает директор энергетических программ Центра «Номос» М. Гончар.

Именно поэтому, по мнению эксперта, российская сторона ведет политическое давление на власти Украины. «Украинские политики не читают контракт и, услышав что-то из новостей, начинают нагнетать обстановку. Этот долг пока нельзя считать реальным, и не стоит на него реагировать. Однако только в том случае, если не будет дилетантства со стороны украинских властей», – отметил М. Гончар на круглом столе «Украина-РФ: газовая война?» в Институте им. Горшенина.

По мнению эксперта, этот «виртуальный долг» в размере 7 млрд долл. Россия, если нужно, подтвердит Стокгольмским арбитражем, даже не доводя до слушания, «просто ради запугивания». Поскольку Украина склонна к закулисным переговорам, это может привести к вероятной желаемой цели – сдаче стратегического актива, украинской ГТС. «В крайнем случае “Газпром” может подтвердить свои намерения ограничением поставок газа в Украину, но не в объемах кризиса 2009 г.», – считает М. Гончар.

Его позицию поддержал и соучредитель Фонда энергетических стратегий Д. Марунич, который отметил, что украинские политики и так уже сделали довольно много ошибок в «информационно-газовой» войне. «Украинские политики демонстрируют какие-то шапкозакидательские настроения. Кожара (министр иностранных дел) уже сделал ошибку и сказал про штраф и санкции, которые может применить к Украине “Газпром”, а эти два пункта были исключены харьковскими соглашениями, что значительно упростило газовые отношения», – отметил эксперт. По мнению Д. Марунича, проекты по добыче газа вряд ли быстро выведут Украину на независимость от газа, так что Россия еще надолго останется главным поставщиком, и заявления политиков о том, что «сланцевый газ и СПГ-терминал быстро дадут Украине полную независимость», не соответствуют действительности (*Украине не стоит бояться счета «Газпрома» //*

Korrdon.info (<http://korrdon.info/ukraine/42787-ukraine-ne-stoit-boyatsya-scheta-gazproma-eksperty.html>). – 2013. – 31.01).

***

Министр иностранных дел Украины Л. Кожара почувствовал заинтересованность со стороны Брюсселя в подписании соглашения об ассоциации с Украиной. Такой вывод он сделал после множества проведенных встреч на разных уровнях.

Как передает УНИАН, именно об этом поведал министр журналистам. Л. Кожара сообщил, что у него состоялась встреча с представителем Евросоюза К. Эштон, на которой были оговорены вопросы сотрудничества в рамках программы Украина–ЕС. «Общаясь с европейскими комиссарами и в Европейском парламенте, проведя множество встреч, я почувствовал, что существует большая заинтересованность в том, чтобы соглашение было подписано уже в этом году», – сказал министр.

Также Л. Кожара отметил, что представители ЕС видят прогресс в Украине, особенно в реформировании энергетического сектора. «Энергетический сектор на сегодняшний день является тем проявлением прогрессивных реформ и нашего успеха, которого Украина достигла сегодня. И эта позиция разделяется в Евросоюзе. В частности, я свой визит начал со встречи с комиссаром ЕС по вопросам энергетики. Его оценка однозначна – в Украине есть успех в реформах энергетического сектора», – сказал он.

Вместе с тем министр отметил, что взгляды на успех Украины разделяют не все европарламентарии, особенно в части проведения административной реформы. «Однако, – резюмировал Л. Кожара, – нынешнее правительство ориентировано на дальнейшее проведение реформ, и я думаю, что мы будем их осуществлять, в том числе с учетом желаний и советов представителей ЕС».

По мнению ряда экспертов, такой неприкрытый оптимизм у министра, и судя по всему у всего правительства, проистекает из недавней сделки с гигантом Shell. А значит именно этот «туз» будет вытаскен из рукава на ноябрьском саммите «Восточное партнерство» в Вильнюсе, где Президент В. Янукович намерен подписать соглашение об ассоциации с ЕС (*Источник: УНИАН. Сделку с Shell Украина считает козырем в переговорах с ЕС об ассоциации // Хвиля* (<http://hvylya.org/news/exclusive/sdelku-s-shell-ukraina-schitaet-kozyrem-v-peregovorah-s-es-ob-assotsiatsii.html>). – 2013. – 31.01).

***

Договор с Shell предусматривает инвестиции на сумму 10 млрд долл. Об этом заявил премьер-министр Н. Азаров, передает корреспондент «РБК-Украина».

«На этом же форуме (в Давосе) был подписан самый большой для мира, не только для Украины – для Украины наибольший инвестиционный проект на разработку наших газовых месторождений общей суммой 10 млрд долл.», – сказал Н. Азаров.

Напомним, 24 января Украина и Shell подписали в Давосе соглашение о добыче сланцевого газа. Как заявил министр энергетики и угольной

промисленості. Е. Ставицкий в Давосе, співробітництво з компанією Shell в добувчє сланцевого газу в ближайшє п'ять лєт можєт позволити Українє повност'ю забезпечувати сєб'я газом. «По оптимістичєскому сценарію компаніє Shell, єтє околє 20 млрд куб. м добувчє в год, по пєссимістичєскому – нє мєнєє 7–8 млрд куб. м в год... Єсли м'є достигнєм оптимістичєского сценаріє, єтє повност'ю рєшит вєпрєс дєфіцит, которий сєйчас єсть в нашєм гєсударствє, и д'єжє в'їдєм н'є профіцит», – сказ'єл Е. Ставицкий, доб'євив, чтє н'є такої урєвнє добувчє можнє в'їйти чєрєз п'ять лєт (*Азаров: Договір с Shell передуматрив'єєт інвєстичіє н'є сумм'є 10 млрд долл. // РБК-Україна (<http://www.rbc.ua/rus/newslineshow/dogovor-s-shell-v-davose-byl-podpisan-na-10-mlrd-doll---azarov-01022013111900>). – 2013. – 1.02*).

***

Британськє вид'єнн'є The Economist наголєшує, щє м'їж сподів'єнн'єми т'є рєальн'єми об'єсг'єми сланцевого газу в Єврєп'ї можє б'єти прієрв'є.

«Нєвідповідн'єсть м'їж сподів'єнн'єми т'є рєальн'єстю єврєпейського сланцевого газу б'єло чіткє уз'єг'єльнєно угодєю, укладєною 24 січн'є, як'є дозвол'єє пошуки Shell нєтрадичієного газу в Україн'ї», – пишє вид'єнн'є.

Українськ'є політ'єки гєворили про 10 млрд дол. інвєстичіє. Shell ж у цій справ'ї зайн'єв б'єльш обєрєжн'є позицію, 'єн'єлізують огл'єдач'є The Economist. «Компаніє, звич'єйно, сподів'єєтьс'є знайти вєлик'є к'єльк'єсть газу в східн'їй Україн'ї. Алє споч'єтк'є в'єн'є прєвєдє пєвн'є сєйсм'єчн'є випробув'єнн'є т'є зробить 15 тєстових свєрдловин. Якщє рєзульт'єти розч'єрують, компаніє, як ExxonMobil в Польщ'ї, прєстє п'єдє. Тєму зар'єз з'єн'єдтє р'єно гєворити про тє, щє сланцєв'є родовищ'є в Єврєп'ї стануть такоїми ж р'єсн'єми, як і в Амєриц'ї», – наголєшує вид'єнн'є.

The Economist т'єкож зг'єдує сит'єу'єцію, як'є виникл'є із видобутком сланцевого газу у Польщ'ї. «Б'єло зроблєно лишє нєвєлик'є к'єльк'єсть свєрдловин. Exxon покинув Польщу – кр'єїну, дє розв'єдк'є газу зайшл'є н'єб'єльш далєко, алє в інших компаніє всє йдє успішн'єше. В останн'єму звіт'ї Deutsche Bank йдєтьс'є, щє н'єр'єзі д'єжє важкє визн'єчити, в якій самє кр'єїн'ї є золотє днє дешєвого газу», – пишє огл'єдач. «Б'єгато рєчєй залєж'єть від пл'єну часу, зокрєм'є, і від тєхнологіє видобутку т'є об'єсг'єв виробнич'єтв'є. Тут трєб'є зв'єж'єтити н'є безліч прєблєм, як'є є н'є повєрхн'ї, особл'єво в З'єхідн'їй Єврєп'ї. Прєгрєс йдє повільно, з'є вин'єткєм Вєлик'єї Брит'єн'ї, як'є нєщєд'євно ск'єсув'єл'є з'єборон'є н'є бурінн'є. Француз'є ж нєпримирєнно н'єл'єштєван'є прєт'є сланц'єю», – йдєтьс'є в ст'єтт'ї.

Наг'єд'єємо, 24 січн'є у Д'євосі в пр'єсутн'єсті Прєзидєнт'є Україн'є В. Янукович'є т'є прєм'єр-м'єн'єстр'є Нідєрландів М. Р'єуттє підпис'єно газов'є угод'є м'їж Shell і компанією «Надр'є Юзівськ'є» про розподіл прєдукції від видобутку сланцевого газу.

К'єбінєт М'єн'єстрів своім розпор'єдженн'єм від 23 січн'є 2013 р. схвал'єв прєєкт угод'є про розподіл прєдукції від видобутку сланцевого газу н'є Юзівськ'єї площ'ї м'їж Україною, компанією Shell Exploration and Production Ukraine Investment BV т'є «Надр'є Юзівськ'є» (*The Economist : Сподів'єнн'є щєдо сланцевого газу можуть нє випр'єв'єд'єт'єся //*

iPress.ua(http://ipress.ua/news/spodivannya_shchodo_slantsevogo_gazu_mozhut_ne_vypravdatysya_the_economist_15003.html). – 2013. – 1.02).

***

Министр иностранных дел Украины Л. Кожара заявил, что если Россия не проявит гибкость в вопросе цены на газ, то Киев рассмотрит возможность обращения в международный арбитраж.

Об этом Л. Кожара сообщил в интервью *The Wall Street Journal*, перевод которого выложен на сайте МИД Украины.

По его словам, сейчас у Украины значительно больше энергоресурсов и она может чувствовать себя более уверенно. «Сегодня у нас гораздо больше энергоресурсов, и говоря откровенно... российский газ не потребуется через несколько лет. Если Россия хочет этого, Россия это получит... Украина не может позволить себе газ по 500 долл. за 1 тыс. куб. м. Мы хотим по крайней мере такую цену, по которой Россия продает газ в Германии», – сказал министр.

Министр отметил, что Украина не будет платить по счету, который предъявил «Газпром» за недобор газа. «Мы не признали счет как таковой... Мы не собираемся платить», – сказал он.

Что касается внутренних цен на газ, то, по словам Л. Кожары, правительство Украины может пойти на их повышение. «Украинское правительство готово вести переговоры по всем вопросам, включая цены на газ на потребительском рынке», – отметил он. На вопрос, готово ли правительство принять меры в вопросе внутренних цен на газ, на которых настаивает МВФ, Л. Кожара ответил «да».

Напомним, ранее о том, что Украина не будет выплачивать России штраф в размере 7 млрд долл., заявил глава Минэнерго Э. Ставицкий. Киев намерен настаивать на том, что вовремя уведомил Россию о сокращении потребления и не получил никаких письменных возражений (*Источник: utro.ua. Киев угрожает Москве судом // PlusUA.com* (<http://plusua.com/ekonomika/item/1866-2013-02-01.html>). – 2013. – 1.02).

***

Украинская и российская стороны нашли возможность пересмотра цены на газ для Украины без ее вступления в Таможенный союз, заявил журналистам посол России в Украине М. Зурабов.

Россия начинает изыскивать возможности удешевить газ для Украины, «оглядываясь» на контракт Украины с Shell.

«Развитие ситуации в части, касающейся энергетического сотрудничества, во всяком случае, то, что я сейчас знаю по поводу того, как предполагается в дальнейшем реализовывать сотрудничество в газовой сфере с учетом украинской газотранспортной системы, цены на российский газ и ряда смежных вопросов, все это свидетельствует о том, что российское и украинское руководство нашли подходы, согласно которым может произойти снижение цены на газ и пересмотр базового контракта вне контекста вступления Украины в Таможенный союз», – сказал М. Зурабов.

В связи с этим он отметил, что в случае, если Украина вступит в ТС, это приведет к тому, что страна будет получать российский газ по той же цене, по какой его получают другие члены Таможенного союза. «Хочу подчеркнуть, мы нашли подходы, выходы на взаимоприемлемые решения по энергетическому сотрудничеству, включая цену на газ вне интеграционного контекста», – подчеркнул М. Зурабов, передает УНИАН (*Зурабов: Россия может удешевить Украине газ и без вступления в ТС // Контракты.иа* (<http://kontrakty.ua/article/57978>). – 2013. – 1.02).

***

Українці, загартувавшись газовими розчаруваннями, вважають, що підписання угоди з Shell – це ніщо інше, як черговий розіграш комедії, аналогічної до скандалу навколо LNG-терміналу.

Як повідомляла «Україна Комунальна» раніше, 24 січня 2013 р. Україна в обличчі міністра енергетики та вугільної промисловості Е. Ставицького підписала угоду з англо-голландським нафтогазовим концерном RoyalDutchShell і компанією «Надра Юзівська» про розподіл продукції від видобутку сланцевого газу на Юзівській ділянці (територія Донецької та Харківської областей).

Підписання було здійснено за присутності Президента України В. Януковича та прем'єр-міністра Нідерландів М. Рютге. Обидва посадовці щиро тішилися документальному закріпленню співпраці та розмірковували з приводу його подальшої взаємодії.

Нагадаємо, потенціал Юзівської ділянки оцінюється в понад 4 трлн куб. м газу. На етапі геологічного вивчення в рамках проекту планується залучити мінімум 1,6 млрд грн інвестицій і 30 млрд грн – на етапі промислової розробки.

Так, Президент України наголосив, що підписання угоди між компанією Shell, ТОВ «Надра Юзівська» та урядом дасть змогу нашій державі збільшити видобуток власного газу. Погодьтеся, заява досить вагома, опираючись на те, що Україна вже тривалий час мріє позбутися від газової залежності від Росії, проте час вносить свої корективи. Уже через декілька днів після підписання угоди країною почали ширитися й інші думки, зокрема, проте, що ця подія спровокує нові конфлікти з «Газпромом».

Таким чином, «Україна Комунальна» вирішила поцікавитися у своїх читачів: а як вони оцінюють підписання угоди з Shell?

Опитування з таким заголовним питанням проходило на шпальтах інформаційного агентства та на офіційній сторінці у соцмережі Facebook в період з 28 січня по 4 лютого.

Як виявилось, більшість читачів (34 %) переконана, що підписання угоди з Shell – це не що інше, як черговий розіграш комедії, аналогічної до скандалу навколо LNG-терміналу; ще 24 % дивляться на цей факт через «чорні окуляри», мовляв, це знищить екологію країни; більш оптимістичні прогнози роблять 13 % опитаних, на їхню думку, підписання угоди з Shell сприятиме значному зниженню імпорту дорогого російського газу; 12 % респондентів схильні вважати, що більшу користь від угоди матиме Shell, так як вони зацікавлені «підзаробити»; 9 % вбачають у цій газовій угоді хитру стратегію – спосіб

налякати ВАТ «Газпром» і вибити знижку на газ; лише 4 % вважають, що це дасть змогу не витратити бюджетні мільярди на закупівлю газу.

Таким чином, можемо зробити висновок, що українці під час тривалого споглядання газових перипетій, колізій і конфліктів, уже загартувалися розчаруваннями і не чекають на економічному поприщі країни нічого, окрім нових «хліба і видовищ» (*К. Ляшевська. Українці вбачають комедію у газовій угоді з Shell // Україна комунальна* (<http://jkg-portal.com.ua/ua/publication/one/ukrajinc-vbachajut-komedju-u-gazovj-ugod-z-shell---opituvannja--31539>). – 2013. – 4.02).

***

В Кремле решили использовать иск «Газпрома», чтобы ускорить создание международного газового консорциума.

Россия выставила Украине счет за недобор газа, чтобы ускорить создание консорциума по управлению украинской газотранспортной системой. Об этом сообщил высокопоставленный источник в Минэнерго.

«Мы же не видим никаких причин для разногласий по поводу недобора газа. Россия была заранее предупреждена об этом и теперь, игнорируя этот факт, пытается использовать свои претензии как разменную карту на переговорах по вопросу консорциума», – отметил чиновник из министерства.

Напомним, 1 февраля посол РФ в Украине М. Зурабов заявил, что претензии к «Нефтегазу» будут отозваны, а цена газа существенно снижена. Единственное условие – создание газотранспортного консорциума. В Минэнерго по этому поводу отметили, что Украина также может выставить России встречные претензии. Договор о транзите газа предусматривал фиксированные объемы прокачки, однако в 2012 г. «Газпром» транспортировал не прописанные в контракте 110 млрд куб. м газа, а только 85 млрд куб. м.

Менеджеры «Нефтегаза» позже неофициально сообщили, что погашать счет на 7 млрд долл., выставленный «Газпромом», не будут (*Россия хочет создать газотранспортный консорциум // Набат* (<http://nabat.mk.ua/news/62270.html>). – 2013. – 4.02).

***

Украина столкнулась с серьезными трудностями в реализации стратегии по снижению зависимости от российского газа. Премьер Н. Азаров заявил, что Турция до сих пор не разрешила транзит сжиженного газа, для приема которого в Украине собираются строить LNG-терминал. Об этом пишет «Коммерсантъ-Украина» в статье «Перспективы сжижаются».

О том, что Турция до сих пор не разрешила транзит сжиженного газа для Украины, Н. Азаров сообщил на встрече со спецпредставителем Госдепартамента США по энергетике К. Паскуалем. По словам Премьера, в связи с тем, что Турция «не очень охотно» рассматривает этот вопрос, Киев начал «прорабатывать различные варианты», в частности строительство завода со стороны Средиземного моря в Турции.

Следует отметить, что ранее Турция заявляла о планах построить завод по приему сжиженного газа на побережье Эгейского моря. В Минэнерго выражали

готовность присоединиться к строительству терминала, поскольку это позволило бы доставлять в Украину дополнительные объемы через Турцию, Болгарию, Румынию и далее по газопроводу Ананьев – Измаил.

Источник газеты в Минэнерго рассказал, что Турция препятствует не только прохождению танкеров через Босфор, но и поставкам каспийского газа. «У Азербайджана были планы по строительству газопровода и перевалочного терминала на берегу Черного моря для экспорта своего газа по морю. Но Турция не соглашается на прохождение судов через Босфор в обоих направлениях. Это делается для того, чтобы вынудить Азербайджан направить все свободные объемы топлива по Трансанатолийскому газопроводу, который пройдет по ее территории. Поэтому перспективы строительства азербайджанского трубопровода и терминала на берегу Черного моря выглядят весьма призрачными», – рассказал эксперт.

Украина хочет построить LNG-терминал возле «Южного» Одесской области. Предполагается, что его мощность составит 10 млрд куб. м газа в год. Приблизительная стоимость проекта – 846 млн евро (1,15 млрд долл.). Ранее Украина заключила соглашение с Азербайджаном об импорте 10 млрд куб. м газа в год на первом и до 20 млрд куб. м на втором этапе сотрудничества (*Проект LNG-терминала в Украине столкнулся с новыми препятствиями // ЦТС (<http://cfts.org.ua/news/51234>). – 2013. – 5.02*).

***

Скандал навколо будівництва терміналу скрапленого газу зашкодив репутації України через недруга LNG-проекта – ВАТ «Газпром».

Про це в інтерв'ю «Коммерсантъ-Украина» заявив голова Державного агентства з інвестицій і управління національними проектами В. Каськів.

«Прямих юридичних або фінансових наслідків для України не було. А до репутаційних наслідків призвела цілеспрямована інформаційна провокація недруга цього проекту – “Газпрома”. ЗМІ, вочевидь, простимульовані та працюють в інтересах газового монополіста, продовжують активно називати Джорді Сарда Бонвехі “лижним інструктором”, хоча ця інформація не відповідає дійсності», – зазначив посадовець.

Водночас В. Каськів визнав і свою провину у виникненні LNG-скандалу: «Я визнаю свою провину в тому, що недооцінив масштаби гри проти нашого проекту, мені неприємно, що це створило незручності для Прем'єра. Проте це частина війни, ціна якої енергетична незалежність».

Голова Держінвестпроекту також запевнив, що Україна вийшла з ситуації з терміналом «дуже гідно». «Проект реалізується в затверджених часових межах, ніхто з його учасників не відмовився від роботи з нами. Ми уклали договір з американською Excelebrate Energy, ключовим стратегічним партнером у цій ініціативі. Не помиляється той, хто нічого не робить, і не винен той, хто нічого не робить. Скандал не убив проект, а те, що нас не вбиває, робить нас сильніше», – сказав В. Каськів (*В. Каськів: Скандал із LNG-терміналом ударив по репутації України через «Газпром» // Укрінформ (http://www.ukrinform.ua/ukr/news/skandal_iz_lng_terminalom_udariv_po_reputatsii_ukraini_cherez_gazprom_kaskiv_1793555). – 2013. – 5.02*).

***

Сполучені Штати Америки поділяться з Україною екологічно безпечною технологією видобутку сланцевого газу. Про це заявили в міністерстві енергетики та вугільної промисловості України, передає УНІАН.

«США мають технології екологічно безпечного видобутку сланцевого газу, і цим досвідом вони готові поділитися з Україною», – цитує відомство слова представника Держдепартаменту США з питань міжнародної енергетики К. Паскуалья.

Американець також зазначив, що за останні роки США значно збільшили видобуток сланцевого газу, що дало їм змогу відмовитися від закупівлі вуглеводнів за кордоном.

Нагадаємо, що 24 січня в Давосі за участі Президента В. Януковича було підписано угоду між компанією Shell і «Надра Юзівська» про розподіл продукції від видобутку сланцевого газу на Юзівській ділянці в Харківській і Донецькій областях.

Водночас ряд політичних сил і громадських організацій висловили сумніви щодо доцільності видобутку сланцевого газу, у першу чергу через можливих екологічних наслідків.

Як повідомлялося раніше, уряд сподівається отримати протягом трьох–п’яти років від Shell 410 млн дол. інвестицій для розробки Юзівського родовища (**США навчать Україну добувати сланцевий газ // Реальна економіка (<http://real-ecconomy.com.ua/news/33516.html>). – 2013. – 5.02).**

***

«СПК-Геосервис» уверяет, что в договоре нет и намека на коррупционность.

Компания «СПК-Геосервис», частный партнер компании Shell по Юзовскому газовому участку, претендует на 3 процентную долю при распределении добытой продукции. Об этом заявил один из основателей компании С. Стомба в интервью телеканалу ТВі.

«Мы будем претендовать только на чистую и прибыльную продукцию, которая будет направляться в компанию “Надра Юзовская”. Если все посчитать, то это составит не более 3 %», – отметил он.

При этом он уверяет, что в договоре по Юзовскому участку нет и намеков на коррупционность. «Мы не планируем продавать, изменять, уменьшать долю в этом проекте. Как мы вошли, так мы и будем продолжать еще много лет», – добавил С. Стомба.

Напомним, газ с Юзовского участка будет делиться между государством, Shell и «СПК-Геосервис». Частная геологическая компания потребовалась, поскольку государственная «Надра Украина» (с которой «СПК-Геосервис» создала компанию «Надра Юзовская») не имеет опыта добычи нетрадиционных углеводородов. Доля «СПК-Геосервис» в «Надра Юзовской» 10 % (**Частный партнер Shell претендует на 3 % добычи с Юзовского участка // Левый берег**

(http://economics.lb.ua/state/2013/02/06/188281_chastniy_partner_shell_pretenduet.html). – 2013. – 6.02).

***

Американцы очень рассчитывают на добычу сланцевого газа.

Украина уже через 10 лет сможет достичь энергетической независимости. Это произойдет благодаря добыче сланцевого газа и развитию энергосберегающих технологий, заявил уполномоченный Государственного департамента США по вопросам энергетики К. Паскуаль, пишет Forbes со ссылкой на 5 канал.

Чиновник отметил, что энергетическая независимость и безопасность – это не то, что происходит в один день, а нарабатывается стадия за стадией. Таким образом, по мнению представителя американского департамента, Украине прежде всего необходимо повысить уровень энергоэффективности.

«Украина сейчас потребляет втрое больше электроэнергии на душу населения, чем другие страны Европы», – подчеркнул К. Паскуаль.

Кроме того, американский представитель заявил о необходимости импортировать газ из разных источников. Подчеркнув, что это возможность, которой не было еще пять лет назад.

«Индустриальные объемы сланцевого газа в Украине могут быть достигнуты через шесть–семь лет. Это может показаться длительным сроком, но, если посмотреть на это в комплексе с другими мерами и возможностями, которые сейчас есть у Украины, это может означать, что уже через 10 лет Украина может достичь своей энергетической независимости. С общеисторической точки зрения, достичь такого за 10 лет – чрезвычайно быстро», – подчеркнул К. Паскуаль.

Напомним, Соединенные Штаты Америки сообщили о своей готовности поделиться с Украиной экологически безопасной технологией добычи сланцевого газа (***В США рассказали, когда Украина добьется «газовой» свободы // Сегодня (<http://www.segodnya.ua/economics/enews/V-SSHA-rasskazali-kogda-Ukraina-dobetsya-gazovoy-svobody.html>). – 2013. – 6.02).***

***

Украина имеет потенциал, чтобы удвоить или утроить добычу.

Добыча сланцевого газа не несет рисков для экологии Украины, уверен глава Shell в Украине Г. Тайли.

«Грунтовые воды находятся здесь, как правило, на глубине не более нескольких десятков метров ниже поверхности земли. Гидроразрыв пласта будет проведен здесь, возможно, на глубине 4 км ниже поверхности. Трещины, которые мы делаем, являются не длиннее нескольких десятков метров. Таким образом, есть несколько километров породы между гидроразрывом и грунтовыми водами. Идея, что эти трещины каким-то образом проложат себе путь к поверхности, просто физически не имеет смысла», – заявил он в интервью телеканалу ТВі.

В то же время Г. Тайли не смог дать конкретный ответ, когда его компания может приступить к добыче. «Сложно ответить, потому что в таком проекте

всегда есть риск. Если первая скважина будет успешной, то можно будет начинать планировать дальнейшую разработку. Возможно, первая скважина не будет успешной, но вторая – будет. Трудно дать точный ответ, но обычно проходит всего несколько лет, прежде чем мы переходим к первым пилотным разработкам», – отметил он.

При этом Г. Тайли выразил уверенность, что перспективы добычи газа в Украины весьма высоки. «Украина имеет потенциал, чтобы удвоить или даже утроить свою добычу. С 20 млрд куб. м, может, до 40 или 60 млрд куб. м», – отметил Г. Тайли.

Напомним, компания Shell будет добывать газ в пределах Юзовской газовой площади на территории Харьковской и Донецкой областей (*Shell уверяет, что добыча сланцевого газа абсолютно безопасна // Левый берег (http://economics.lb.ua/state/2013/02/06/188266_shell_uveryaet_dobicha_slantsevo.go.html). – 2013. – 6.02).*

***

Штрафні санкції в розмірі 7 млрд дол. до України з боку «Газпрому» не відповідають принципам ринкових відносин між господарюючими суб'єктами і є спірними. Про це Президент України В. Янукович заявив під час спілкування з журналістами в Литві, передали RegioNews у прес-службі глави держави.

«Ми вважаємо, що ці санкції, які записані в угоді “Нефтегазу” і “Газпрому” у 2009 р., не відповідають ринковим відносинам між господарюючими суб'єктами, і вони є спірними», – сказав глава держави.

За словами В. Януковича, у своїй відповіді українська сторона зазначила, що вважає несправедливим рахунок, виставлений «Газпромом». «Ми готові це питання обговорювати додатково на переговорах насамперед з Росією, і ми так і будемо робити», – додав Президент.

В. Янукович нагадав, що Україна третій рік поспіль платить найвищу ціну за газ в Європі, яка майже на 200 дол. перевищує середню ціну на спотовому ринку. За його словами, Україна не зацікавлена отримувати газ за такою ціною. «Справедлива ціна на газ – це ціна спотового ринку мінус транспортування. Ми не кажемо ні про які преференції», – наголосив Президент України.

Нині, за словами В. Януковича, Україна скоротила споживання російського газу, збільшила рівень власного видобутку газу та запроваджує програми енергоефективності.

Разом із тим Президент висловив переконання, що Російська Федерація не зацікавлена у скороченні ринку збуту та пов'язаних із цим збитках. Крім того, додав В. Янукович, Росія та Євросоюз зацікавлені у стабільному постачанні газу українською газотранспортною системою, яка нині потребує модернізації. «Ці питання ми повинні вирішувати спільно з Росією і Євросоюзом. Над цим ми зараз працюємо», – сказав глава Української держави (*Янукович назвав штрафні санкції з боку «Газпрому» несправедливими і спірними // RegioNews (<http://regionews.ua/node/80117>). – 2013. – 6.02).*

***

Перед самым подписанием (в присутствии президента В. Януковича) соглашения с «Шелл» о разделе продукции при добыче сланцевого газа на территории Донецкой области и сразу после его подписания активизировались протестные акции против такой добычи. Противники договора утверждают, что это крайне небезопасно для жителей региона и называют договор с «Шелл» «газовым Чернобылем». Что интересно, организаторами одной из акций под стенами Донецкой облгосадминистрации назывались то «Свобода» О. Тягнибока, то «Фронт змін» А. Яценюка, а в итоге над собравшимся на мероприятие немногочисленными гражданами гордо реяли флаги движения «Украинский выбор», которое в общественном мнении ассоциируется с идеями федерализации и вступления в Таможенный союз. Вообще же, против договора с «Шелл» о добыче газа на территории региона выступали совершенно разнонаправленные группы. Казалось бы, что общего между ВО «Свобода» и КПУ? Даже мамы-завсегдатаи популярного родительского форума Донецка выходили на митинг.

Сегодня, наконец, выступили оппоненты противников договора с «Шелл». Пресс-служба Донецкой областной организации ПР распространила соответствующее заявление.

«Донецкая областная организация Партии регионов расценивает последние протестные акции оппозиции по поводу сланцевого газа как политическую технологию, призванную ввести в заблуждение общественность и посеять панику среди населения, – говорится в заявлении. – Чем только не пугают нас бессовестные политики: землетрясениями от гидроразрыва газоносных пластов, “уходом” вод на 5 тыс. км внутрь или их отравлением! При этом каждый из них якобы со знанием дела говорит о вещах, в которых ровным счетом ничего не понимает.

На фоне этих истерик, приобретших уже всеукраинский масштаб, теряются голоса реальных специалистов, резонно отмечающих, что метод гидроразрыва регулярно используется в Донецкой области еще с 1970-х годов при добыче метана или дегазации угольных пластов. Где же обещанные землетрясения или уход воды? Как может исчезнуть с карты области природный парк “Святые горы”, если буровые площадки займут лишь сотую долю его площади?

Очевидно, что живописуя ужасы добычи сланцевого газа, оппозиция лукавит или же исполняет политический заказ “Газпрома”, не желающего упустить Украину из орбиты своего влияния. Не случайно с протестами выступают либо коммунисты, тянущие нас в Таможенный союз, либо сторонники и союзники Тимошенко, лоббировавшей интересы “Газпрома” в Украине.

Со своей стороны мы призываем власть не поддаваться на всякие “страшилки” и твердо идти по намеченному курсу обретения энергетической независимости Украины. Контракт с “Шелл” – важный революционный шаг в этом направлении. Он позволит стране уже в течение ближайших лет слезть с газовой иглы и, самое главное, обеспечить население сравнительно дешевым

энергоносителем. А значит, тарифы на газ станут приемлемыми для каждой семьи и каждого предприятия, а Украина получит миллиардные инвестиции и новые рабочие места».

Кстати, местные коммунисты протестовали у стен облгосадминистрации. На митинг собралось около 500 человек. Сами организаторы заявляют, что было более 600 участников акции. На митинге были подняты транспаранты следующего содержания: «Бедность народа – позор стране!», «За Таможенный союз!», «Добывайте газ в Межигорье», «Долой антинародную власть!».

О чем говорилось? Выступающие отмечали подозрительную, по их мнению, скорость принятия решения облсовета о разрешении на добычу сланцевого газа, заявляли, что последствия для экологии при его добычи будут такими, что Чернобыльская катастрофа покажется детской хлопушкой, сожалели, что на митинг собралось не 10 тыс. человек, предрекали уничтожение славянских курортов...

Первый секретарь Донецкого обкома КПУ Н. Кравченко в конце митинга рассказал, что бюро обкома поставило задачу запустить кампанию протеста во всех районах области, чтобы во всех городах прошли акции, сбор подписей, были активизированы депутаты местных советов.

Но самое интересное, что геологи, с которым довелось общаться журналистам КИДа, в ответ на аргументы противников добычи сланцевого газа лишь разводят руками и смеются. Иногда просто хватаются за голову. С позицией одного такого серьезного специалиста можно познакомиться в интервью, которое он дал нашему изданию.

В то же время, очевидно, что и власть, и представители «Шелл» сделали серьезный промах, не озаботившись должным образом информированием населения о том, что оно вообще такое – добыча сланцевого газа. На сегодняшний день даже те, кого трудно отнести к противникам прихода «Шелл» в регион, не всегда находят ответы на свои вопросы и пребывают в сомнениях относительно нужности и безопасности добычи газа на территории области. То есть информационная кампания власти в пользу его добычи должна была быть на порядок мощнее. Людей интересует простой вопрос: «Если все так безопасно и выгодно, то почему нам об этом не говорят и не объясняют этого на пальцах», ведь там, где появляется малейшая скрытность, появляются сомнения.

Но точно также очевидно, что добыча сланцевого газа в Украине (если таковая вообще будет вестись, ведь сейчас речь идет лишь о геологоразведке) больно ударит по интересам «Газпрома», поскольку сделает Украину более независимой от российского газового монстра, а следовательно, и более неудобным переговорщиком для Кремля.

То есть здесь присутствуют не только большие деньги, но и большая политика наличествует. А там где большая политика и большие деньги, там такая пропаганда и контрпропаганда, что на ее обеспечение может, наверно, уйти бюджет, равный бюджету Украины. Так что о добыче сланцевого газа мы будем слышать еще очень много всякого. Главное, попытаться во всем этом разобраться **(И. Фарамазян. Сланцевая война // КИД (http://zadonbass.org/news/hot/message_62270). – 2013. – 6.02).**

***

В период разведывательных работ на Юзовской площади газодобывающая компания Shell ежегодно будет выделять по 2 млн долл. на реализацию социальных программ на территории Харьковской и Донецкой областей. Об этом на пленарном заседании Балаклеянского районного совета заявила специалист по связям с местной общественностью компании Shell в Украине В. Гекова, передает корреспондент News24UA.

По ее словам, для определения направления этих социальных инвестиций нужен специальный координационный орган, в состав которого войдут местные жители, общественные организации и представители газодобывающих компаний.

В. Гекова также отметила, что на начальном этапе разработки Юзовской площади доля украинских рабочих в проекте составит 60 %. После перехода к промышленной добыче газа – 80 %.

Представитель Shell также отметила, что компания газодобытчик будет соблюдать все европейские экологические стандарты и нормы.

«Юзовский проект будет реализовываться в соответствии с международными стандартами по охране окружающей среды и социальной ответственности, которых придерживается компания Shell в своей деятельности», – заверила В. Гекова.

Напомним, по словам директора компании Shell в Украине Г. Тайли, Украина имеет потенциал, чтобы удвоить или даже утроить свою добычу газа с 20 млрд куб. м в год до 40 млрд или даже 60 млрд куб. м.

Против добычи сланцевого газа выступают представители ВО «Свобода», КПУ и ВО «Батьківщина» (*Shell ежегодно будет давать по 2 млн долл. на соцпрограммы // NewsUA24 (<http://www.news24ua.com/shell-ezhegodno-budet-davat-po-2-mln-na-socprogrammy>). – 2013. – 6.02).*

***

Министр энергетики и угольной промышленности Украины Э.Ставицкий и исполнительный директор инвестиционного фонда QatarIntermediateIndustriesHoldingCo. Ltd. Ахмад Мухаммед Аль-Саед обсудили возможность совместной реализации проекта LNG-терминала, сообщила пресс-служба министерства.

Детали состоявшейся 7 февраля встречи в пресс-релизе не обнародованы.

По данным Минэнергоугля, QatarIntermediateIndustriesHolding является стратегическим подразделением по инвестициям, напрямую подчиненным Катарской инвестиционной администрации (QatarInvestmentAuthority).

Ранее Премьер Н. Азаров сообщил, что Турция не очень охотно рассматривает возможность прохождения танкеров со сжиженным природным газом (СПГ) через свои проливы.

Строительство LNG-терминала в Украине разделено на два этапа.

На первом этапе (запуск – 2016 г.) будет задействовано судно-терминал мощностью 5 млрд куб. м газа в год. На втором этапе (запуск – 2018 г.) будет построен наземный терминал мощностью 10 млрд куб. м газа в год.

В рамках первого этапа будут проведены дноуглубительные работы (за счет средств, привлекаемых ГП «LNG-терминал», 121 млн евро), построено соединение с газопроводом высокого давления (за средства ДК «Укртрансгаз», стоимость – менее 113 млн евро), установлено арендованное судно-терминал.

На втором этапе будет построен наземный терминал (за средства консорциума инвесторов, стоимость – 735 млн евро).

Проект предусматривает строительство LNG-терминала в районе г. Южный (Одесская обл.) рядом с нефтяным терминалом ПАО «Укртрансгаз» и МТП «Южный» (*Катар готов поставлять сжиженный газ Украине // Finobzor (<http://www.finobzor.com.ua/novosti/nid/7085/>). – 2013. – 8.02).*

***

Утром 8 февраля около 80 пикетчиков вышли на улицу в г. Буск Львовской области. Граждане проводят акцию протеста у здания музыкальной школы, где должен начаться семинар по добыче сланцевого газа, который организует компания «Шеврон».

Как сообщает пресс-служба Львовской областной организации ВО «Свобода», к взрослым участникам акции протеста присоединились школьники, которые самостоятельно нарисовали плакаты и скандируют лозунг: «Хотим чистую воду!»

Пикетчики, среди которых – представители местных общин Буского района и соседних районов, где планируется добыча сланцевого газа, держат в руках плакаты с надписями: «Чистая вода – здоровая нация!», «Гидроразрыв – под Межигорье!», «Недра – собственность народа!», «Нет – газовому Чернобылю!», «Семье» – прибыль, общине – экологические проблемы», «Ставицкому – сланцевую воду!», «Земля принадлежит общине!» и др. (*Во Львовской области 80 человек против добычи сланцевого газа // КИД (http://zadonbass.org/news/society/message_62343). – 2013. – 8.02).*

***

Технологія гідророзриву пласта (ГРП), що використовуватиметься компанією «Шелл» для розробки Юзівського родовища, є безпечною та доцільною.

А активне використання даного методу сприятиме збільшенню обсягів видобутку власного газу України і зміцненню енергетичної незалежності держави.

Такий висновок науковців озвучив директор Українського науково-дослідного інституту природних газів «УкрНДІгаз» С. Кривуля під час сесії Балаклійської районної ради.

«Півтора тижні тому гідророзрив було здійснено на 522-й свердловині. Як бачите, ніяких негативних наслідків цього не зафіксовано, – наголосив директор ГПУ «Шебелинкагазвидобування», депутат Харківської обласної ради Ю. Фесенко.

Також не мають ніякого підтвердження закиди щодо впливу ГРП на ґрунтові води. Адже водяні колектори проходять на відстані 800–1500 м під землею, а розрив проводиться нижче 3,5 км.

Видобуток вуглеводнів на Юзівському газовому родовищі здійснюватиметься відповідно до міжнародних стандартів з охорони навколишнього середовища та соціальної відповідальності. У цьому запевнила спеціаліст із зв'язків з громадськістю компанії «Шелл» В. Гекова. Для цього компанія проводитиме комплексну оцінку потенційного впливу проекту на екологічне та соціальне середовище і на здоров'я населення ще до початку проведення робіт.

«Гідрологічний розрив пласта (ГРП) в усьому світі – один із найефективніших методів інтенсифікації підвищення продуктивності свердловин, який включає в себе процес закачування у нафтогазоносний пласт спеціальної рідини під високим тиском, під дією якого порода пласта рветься і в ньому утворюється тріщина», – розповів експерт.

За словами С. Кривулі, завдяки цьому до розробки залучаються незадіяні ділянки покладів, при цьому значно збільшується приплив вуглеводнів нафти чи газу у свердловину. Це ефективний засіб видобутку із тих запасів, які раніше за традиційними технологіями вважалися невидобувними.

ГРП є безпечним і для територіальних громад. За словами Ю. Фесенка, ця технологія не є новою, у СРСР її було вперше застосовано в 1952 р., а нині вона активно використовується на харківських родовищах (*Т. Кіч. Видобуток газу на Харківщині за допомогою гідророзриву. Коментарі експертів // Слобідський край (<http://slk.kh.ua/news/ekonomika/vidobutok-gazu-na-kharkivshchini-za-dopomogoyu-gidrorozrivu.-komentari-ekspertiv.html>). – 2013. – 8.02).*

***

Прем'єр-міністр Н. Азаров считає радужними перспективи добычи в Україні сланцевого газу.

Об этом он написал на своей страничке Facebook.

Отвечая на вопрос о сланцевом газе, Премьер написал: «Вы правы, в последнее время в стране возникает очень много спекуляций по поводу добычи сланцевого газа. И оппозиционные партии подхватили эти спекуляции, а может быть и сами причастны к их распространению. Руководствуются они простым принципом: “Чем хуже – тем лучше”. По идее, они должны были бы вспомнить, кому Украина обязана таким зашкаливающим ценам на газ, а сейчас и выставленному многомиллиардному счету. Но, если говорить по сути Вашего вопроса, то благодаря добычи сланцевого газа США смогло в прошлом году отказаться от импорта катарского сжиженного газа и полностью обеспечивать себя газом. А теперь задумайтесь, громадная страна Америка с самой большой экономикой в мире смогла за счет сланцевого газа обеспечить себя полностью и сейчас даже предлагает на экспорт определенные объемы газа. Примерно также обстоит дело в Канаде. То есть эти две одни из самых передовых по технологиям страны в мире сумели решить эти проблемы».

«Конечно, мы изучали их опыт, изучали, в том числе, экологические аспекты добычи. Конечно, надо сказать откровенно, определенные проблемы и определенная угроза экологии есть, как впрочем и при любом практически промышленном производстве. Но, скажем, не надо говорить о том, какой ущерб экологии приносит металлургический или химический завод и другие производства, то есть в любом промышленном производстве есть риски. Но задача технологов, промышленников сделать так, чтобы эти риски были минимальными. Если соответствующие компании сумели добиться этого в США и Канаде, то и у нас никаких сомнений нет, что и мы сумеем обеспечить такой же уровень экологической защиты, как и в этих странах. Кстати, положение об этом является важной составляющей в договоре о разделе продукции», – резюмировал Н. Азаров (*Если безопасной добычи сланцевого газа добились в США, то и мы сумеем, – Азаров // Цензор.НЕТ*(http://censor.net.ua/news/232536/esli_bezopasnoyi_dobychi_slantsevogo_gaza_dobilis_v_ssha_to_i_my_sumeem_azarov). – 2013. – 8.02).

***

Вице-президент компании «Shell» в Украине Г. Тайли 12 февраля в Донецке заявил, что на территории Юзовского газохранилища компания намерена открыть 15 скважин.

«На участке не будут начаты практические работы до того как не будет завершена детальная оценка влияния проекта на здоровье жителей и экологию... Результаты оценки будут использованы для того, чтобы уменьшить риск наших работ... Для уменьшения негативного влияния будут использованы новые технологические решения», – сказал он.

Г. Тайли отметил, что «в процессе оценивания компания сможет более точно определить места скважин и определить точные места исследований».

«Сейчас участки еще не определены (для бурения скважин. – Ред.)», – сказал Г. Тайли.

По его словам, компания в ближайшее время не развернет бурение скважин в пределах всего участка.

«Начальная программа геологического изучения включает в себя изучение сейсмических данных и бурение 15 скважин», – уточнил Г. Тайли.

Он заявил, что «такой уровень активности не отличатся от активности других газовых предприятий Украины».

Напомним, 16 ноября на 18-й сессии Донецкого облсовета шестого созыва было принято решение «О согласовании проекта соглашения о разделе углеводородов, которые будут добываться в границах участка Юзовский».

23 января Кабмин одобрил проект соглашения о разделе продукции от добычи газа на Юзовской площади между Украиной, компанией ShellExplorationandProductionUkraineInvestmentB.V. и «Надра Юзовская». 24 января в Давосе в присутствии Президента Украины В. Януковича и премьер-министра Нидерландов было подписано газовое соглашение между Shell и компанией «Надра Юзовская».

6 февраля 400 жителей Донецкой области приняли участие в митинге против добычи газа из плотных песчаников на территории Донецкой области, организованном Коммунистической партией Украины.

1 февраля около 200 представителей политических партий, общественных организаций и отдельные граждане у здания Донецкой ОГА также участвовали в митинге против добычи газа (Источник: Новости Донбасса (*«Шелл» намерена пробурить на Донбассе 15 скважин для добычи газа // Новости Донбасса (<http://novosti.dn.ua/details/196085/>). – 2013. – 12.02).*

***

Экология должна оставаться в безопасности, считает Н. Азаров. Но добыча сланцевого газа вполне может принести немало проблем окружающей среде.

Проблема экологической безопасности крайне важна. Именно задача технологов всего процесса по добыче сланцевого газа – попытаться снизить риски загрязнения атмосферы. Н. Азаров понимает о рисках, но также опасность есть и при любом другом промышленном производстве, – об этом он рассказал своим читателям на странице в сети Facebook. О вреде металлургии, работе химического завода все прекрасно знают.

Эксперты считают, что с экологическими стандартами могут быть проблем, правда, сейсмическую активность это вряд ли сможет вызвать.

Премьер-министр также отметил, что с экологическими рисками боролись в Канаде и в США. В этих странах сумели обеспечить полный уровень защиты. Напомним, что в прошлом месяце компании Shell и «Надра Юзовская» подписали соглашение. В нем идет речь о распределении продукции после добычи сланцевого газа на Юзовской площади, в Харьковской и Донецкой областях (*Азаров рассказал о рисках при добыче сланцевого газа // Соціальна країна (<http://www.sockraina.com/content/>). – 2013. – 12.02).*

***

Направленная на дискредитацию идеи добычи в Украине сланцевого газа информационная кампания развернется в ближайшее время, прогнозирует председатель общественной организации «Комитет энергетической независимости Украины», эксперт по энергетическим вопросам И. Надеин.

«Судя по тому, с какой регулярностью в последнее время начали появляться информационные сообщения об “угрозах”, связанных с добычей сланцевого газа, в ближайшее время мы станем свидетелями информационной кампании, направленной на дискредитацию этого проекта», – отметил он.

Как отмечается на сайте «Комитета энергетической независимости Украины», российский «Газпром» не желает терять рынок сбыта своего газа объемом в 32 млрд куб. м ежегодно (23 % от общеевропейского экспорта) и потому будет искать любые возможности, чтобы найти поддержку своей позиции внутри Украины. «Сланцевый газ способен разрушить монополию “Газпрома” в Украине и серьезно ударить по ее бизнесу в Европе. В случае успешной добычи, может начаться разработка месторождений в других странах

Центральной и Западной Европы, а для России это недопустимо», – подчеркнул И. Надеин.

Поэтому, по его словам, в данной ситуации намного выгоднее выделить средства на PR-кампанию, задачей которой станет дискредитация самой идеи добычи сланцевого газа, как это было уже сделано в Болгарии.

«Перед тем как начинать критиковать проект по сланцевому газу, необходимо учитывать несколько факторов. Первый – опыт США. Эту страну нельзя упрекнуть в игнорировании вопросов экологии. Тем не менее, буквально за пять лет США решили вопрос энергетической независимости. Второй фактор – разрешение Европарламента вести разведку и добычу сланцевого газа в странах Европейского Союза. Это говорит о том, что и в Европе не видят существенных рисков в данном проекте. И, наконец, самое главное – в Украине только начинается процесс разведки. О том, какими запасами сланцевого газа мы реально владеем, будет известно не ранее чем через полгода. Вполне возможно, что эти запасы не настолько большие, как этого бы нам хотелось, и тогда вопрос будет исчерпан сам собой», – отметил эксперт.

В связи с этим, по его мнению, любые попытки высказывать серьезные замечания в адрес проекта добычи сланцевого газа выглядят, как минимум, преждевременными. «Давайте для начала разберемся, что у нас есть, а только тогда будем говорить, плохо это или хорошо», – подытожил И. Надеин.

«Комитет энергетической независимости Украины» создан в 2011 г. с целью пересмотра энергетической политики в Украине и выработки новых решений, способствующих укреплению национальных позиций в энергетической сфере. Организация объединяет экспертов, политологов, общественных деятелей.

Как сообщалось, Украина в 2012 г. провела три конкурса на заключение Соглашения о разделе продукции (СРП): по Юзовскому (Харьковская и Донецкая обл.), Олесскому (Львовская и Ивано-Франковская обл.) и Скифскому (глубоководный шельф Черного моря) участкам.

Победителями конкурса на разработку Олесского участка стала американская Chevron, Юзовского – англо-голландская Shell, Скифского – консорциум во главе с американской ExxonMobil (40 %, оператор), Shell (35 %), австрийской OMV в лице румынской «дочки» Petrom (15 %) и НАК «Надра Украины» (10 %).

Украина 24 января 2013 г. подписала соглашение о разделе продукции (СРП) на 50 лет с компанией Shell, которая будет инвестировать и добывать газ на Юзовской площади.

В то же время депутаты Львовского и Ивано-Франковского облсоветов пока не согласовали проект СРП с Chevron по разработке расположенной в этих областях Олесской площади. В этой связи Chevron начал проведение в этих областях общественных слушаний по вопросу добычи сланцевого газа.

В 2013 г. планируется провести конкурсы по заключению СРП еще на четырех нефтегазовых площадях на шельфовой и континентальной части страны. В частности, планируется объявить конкурсы по Слобожанской нефтегазоносной площади (Харьковская обл.), а также по участкам Форос и Таврия на мелководном шельфе Прикерченской зоны Черноморского шельфа и

сухопутному участку, расположенному на территории Полтавской, Днепропетровской и Донецкой областей (*Источник: Интерфакс-Украина. Вскоре в Украине развернется PR-кампания против добычи сланцевого газа – эксперт // Главное (<http://glavnoe.ua/news/n125446>). – 2013. – 12.02).*

***

12 февраля, напротив здания исполкома собралось несколько десятков краматорчан. «Сланцевому газу – нет!» – скандировали собравшиеся.

Митинг проходил против добычи сланцевого газа в Донецкой области. «Мы хотим, чтобы наши внуки и дети были живы!» – говорят участники митинга.

Интересен тот факт, что представители коммунистической партии не растерялись и пока краматорчане отстаивали свое право на жизнь, они занимались ничем не прикрытой пропагандой.

Отметим, что в Краматорске это уже второе мероприятие, связанное с добычей сланцевого газа. 28 января в Краматорском пресс-центре состоялось обсуждение того, насколько небезопасна для жителей Восточной Украины и экологической обстановки региона добыча сланцевого газа.

Напомним, что 24 января 2013 г. состоялось подписание соглашения между Украиной, Shell и компанией «Надра Юзовская» о разделе продукции от добычи сланцевого газа на Юзовском участке в Харьковской и Донецкой областях (*Н. Гурковская. В Краматорске проходит митинг против добычи сланцевого газа // Новости Краматорська (http://hi.dn.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=30961&Itemid=147). – 2013. – 12.02).*

***

В воскресенье, 10 февраля 2013 г., в г. Львов на площади Тараса Шевченко активистами Львовского отделения Всеукраинского общественного движения «Украинский выбор» была проведена акция «Сланцевый газ – второй Чернобыль для Украины!»

В акции приняли участие 25 активистов движения «Украинский выбор», которые в течение двух часов активно общались с жителями и гостями города о запрете в Украине добычи сланцевого газа в связи с вредными последствиями для окружающей среды, а также распространили около 2 тыс. листовок соответствующего содержания (*Во Львове активисты «Украинского выбора» провели информационную акцию относительно сланцевого газа // Фраза.ua (http://frazua/news/12.02.13/160596/vo_lvove_aktivisty_%C2%ABukrainskogo_yybora%C2%BB_proveli_informatsionnuju_aksiju_otnositelno_slantsevogo_gaza.html). – 2013. – 12.02).*

***

Б. Соколовский:

С началом реализации планов по добыче сланцевого газа в Украине, кроме одиозных зарубежных сил и лиц, за которыми... «торчат уши Кремля», против сланцевых проектов заметно активизировался ряд украинских политических сил. Причем под вполне оправданным поводом их «экологической опасности».

Появился ряд выкладок экспертов, которые в зависимости от их ангажированности в проекты отдельных компаний, претендуют на определенную независимость.

В общем, в украинском обществе назревает продолжительная дискуссия о сланцевом газе. Но было бы хорошо, если бы противники этой альтернативы, справедливо критикуя ее, указывали путь, по которому надо двигаться государству Украина. Да еще и безотносительно того, кто или что у нас находится сегодня при власти, чтобы наконец достичь в перспективе энергетической независимости, которую мы, к сожалению, не сумели обрести, поскольку уже более 21 года фактически живем в условиях остатков советской экономики, унаследованной от бывшего СССР. А большинство политиков из обоих лагерей больше думают о своем имидже, чем о стратегии развития Украины. При этом не следует забывать о двух основоположных принципах. Первый: стопроцентно экологически безопасных технологий не бывает, в частности добыча на шельфе, вопреки гарантиям, тоже опасна, как показала авария в Мексиканском заливе в 2010 г. Второй принцип: разведывать запасы и быть готовым к промышленной добыче – не означает добывать сланцевый газ.

В этой ситуации снова становится актуальным изучение опыта деятельности других стран в данной сфере и его использование в украинских реалиях. Одним из таких примеров является Польша, которая по многим признакам похожа на Украину и сегодня занимает наиболее активную позицию в Европе в плане геологической разведки и разработки сланцевых месторождений газа.

Так, и Польша, и Украина пытаются снизить свою энергозависимость от России, а их запасы сланцевого газа оцениваются как перспективные. По оценкам Государственного геологического института Польши (PiG), ориентировочные запасы сланцевого газа в стране составляют около 5 трлн кубометров, а по данным Министерства энергетики США – свыше 1 млрд. И одна и другая цифры довольно впечатляющие. Учитывая ежегодные средние объемы потребления газа в стране на уровне почти 14,5 млрд кубометров, указанные запасы сланцевого газа могут обеспечить польские потребности на несколько десятилетий, причем без импорта газа.

Запасы Украины оцениваются похожим порядком цифр. И мы стоим перед необходимостью сократить объемы потребления газа до цивилизованного значения. А для этого, в свою очередь, необходимо серьезно реформировать отдельные отрасли украинской экономики, в частности химическую промышленность и металлургию, вплоть до перепрофилирования. Именно этим, в моем понимании, должны были бы заниматься патриотические силы в Украине, даже понимая, что на этом в следующие парламенты не заедешь, но общество, возможно, и оценит подобные действия через несколько десятилетий, как, например, в 90-х годах прошлого века это произошло с Х. Кодем в Германии.

Итак, в случае подтверждения запасов сланцевого газа в Украине можно было бы обойтись и без импорта российского газа. А если принять во внимание потенциальный рост добычи на шельфе Черного моря, возможный импорт сжиженного газа и добычу «классического» газа, то уже через пять-семь лет

своего газа было бы более чем достаточно. Именно тогда, в процессе создания такой отрасли промышленности, можно было бы уделить надлежащее внимание ее экологической безопасности. А до этого все инициативы останутся не подкрепленными соответствующим инвестированием: или не услышанными предложениями, или пустыми политическими заявлениями, или дешевым пиаром, или же подтверждением нашей роли бедного просителя наподобие «сделайте нам хорошо и экобезопасно». Чем заканчиваются такие просьбы, известно – соответствующий опыт в мире есть, да и отечественного хватает, нужно только хотеть его изучать.

Следует отметить, что цена польского сланцевого газа для конечных потребителей прогнозируется на уровне от 200 до 321 долл. США за тысячу кубометров. Это позволит ему успешно конкурировать по цене с российским газом как на польском рынке, так и на рынках стран Балтии. Судя по оценкам, себестоимость украинского сланцевого газа близка к польской, со всеми вытекающими последствиями.

С учетом изложенных выше обстоятельств в Польше реализуется ряд масштабных проектов в газосланцевой сфере при участии иностранных компаний (прежде всего из США и Канады), у которых есть необходимые технологии. И в этом контексте недавние заверения в Киеве специального представителя госдепартамента США К. Паскуаля надо воспринимать очень серьезно и власти, и оппозиции, у которой есть шансы стать властью в Украине. Особенно учитывая то, что эти заверения фактически подтверждены недавним подписанием соглашения с трансатлантической компанией Shell и фактической реакцией Кремля в виде счета на 7 млрд долл.

В частности, в Польше к участию в таких мероприятиях в течение последних лет были привлечены американские компании Exxon Mobil, Chevron и Conoco Phillips, а также канадские Talisman и Nexen.

Вместе с тем, по оценкам польских экспертов и опираясь на опыт США, кроме достижения главной цели по получению альтернативных источников газа, реализация проектов добычи сланцевого газа может иметь ряд других положительных последствий. В частности, это будет способствовать созданию новых рабочих мест (до 200 тыс.) как в добывающей, так и в металлургической и строительной отраслях, а также в энергетике, машиностроении, торговле и сфере услуг. На сегодняшний день доходы районов Польши, на территории которых проводятся геологоразведочные работы, уже возросли на 10–15 %, а заработная плата увеличилась на 15–20 %. Разве не о таком социальном эффекте недавно, перед выборами, говорили в Украине все, кто рвался к власти – то ли президентской, то ли в парламенте?

Но как и любое новое дело, внедрение технологий добычи сланцевого газа в Польше сопровождается рядом проблем, усложняющих реализацию указанных планов. Говорят, что переходу Польши на сланцевый газ противодействует Кремль, даже называют конкретные цифры в миллионы долларов, которые будто бы выделяются на соответствующие медиапроекты. Упоминают и о собственных польских бизнес-кругах, которые стратегически заинтересованы в сохранении позиций российского газа на польском рынке. В частности, проявлением этого стала масштабная информационная кампания по

дискредитации технологий добычи сланцевого газа на основании их якобы «экологической опасности», которую проводят как в Европе в целом, так и в Польше.

Следствием такой кампании уже стали запрет добычи сланцевых углеводородов в ФРГ, Франции, Болгарии и Румынии, а также инициативы отдельных польских политических сил запретить их добычу и в Польше. С учетом этого следует отметить, что реальной независимости без рисков не бывает. Ведь никто в Европе, в частности в Польше, тем более в Германии, уже не вспоминает, чем опасен автомобиль. Хотя он беспрецедентно загрязняет окружающую среду, но и поляки, и французы, и немцы, и другие продолжают ездить на автомобилях и сжигать нефтепродукты, несмотря на загрязнение окружающей среды. Просто нашли приемлемый компромисс. Очевидно, так будет и со сланцевым газом.

И нет в таком противодействии проектам по добыче сланцевого газа ничего странного или нового – Кремль борется за свои рынки. И, очевидно, делает то же в Украине. Здесь это проходит еще легче, чем в Польше, Болгарии или еще где-либо. Просто мы, опять же независимо от того, кто сегодня при власти, должны иметь свое видение и учитывать, что на газовом рынке еще долго не будет покоя, если он когда-то наступит.

Говорят, что упомянутую кампанию организовали российские спецслужбы путем масштабного подкупа представителей политических, информационных и экологических кругов Европейского Союза. Кроме того, в СМИ появляются упоминания о том, что польские спецслужбы отмечают усиление сотрудничества между российской компанией «Роснефть» и американской Exxon Mobil, в том числе в плане достижения договоренностей о возможности обмена концессиями в разных частях света, а также относительно общей разработки залежей нефти и газа в Арктике, Сибири и на шельфе Черного моря. Исходя из этого, делается вывод о возможности влияния России на позицию компании Exxon Mobil в плане реализации энергетических проектов последней в Европе, в частности и в Польше. Грубо говоря, за деятельностью или бездеятельностью Exxon Mobil в Европе, особенно в Польше, стоит «Газпром», поскольку ему такие работы в перспективе не выгодны.

Вместе с тем большими проблемами при реализации проектов добычи сланцевого газа являются высокая стоимость геологоразведочных и добывающих работ на начальном этапе разработки сланцевых месторождений, недостаточная разведка запасов сланцевого газа на польской территории, а также отсутствие в Польше необходимых технологий.

Так, стоимость одной скважины по добыче сланцевого газа составляет в среднем около 10 млн долл. США. Кроме того, реализация газосланцевых проектов нуждается в создании новой мобильной трубопроводной инфраструктуры, предназначенной для подключения промыслов сланцевого газа к существующей газотранспортной сети Польши. Согласно расчетам польских экспертов, с учетом этого для достижения объемов добычи сланцевого газа на уровне около 6 млрд кубометров в год к 2025 г. необходимо инвестировать 11 млрд долл. А в дальнейшем ежегодно тратить еще до 1,5 млрд долл. для наращивания объемов добычи до 6,5 млрд кубометров в

период до 2035 г. На сегодняшний день ни польское государство, ни отдельные польские компании не могут выделить таких средств, поэтому требуется привлечение иностранных инвестиций.

Дополнительные сложности обусловлены несовершенством законодательной базы Польши в сфере добычи сланцевых углеводородов, включая следующее: постоянные изменения природоохранных норм; сложность и продолжительность процедур получения лицензий на разработку газосланцевых месторождений и ввоз в страну иностранного технологического (бурового) оборудования; недостаточная прозрачность процедур проведения тендеров на заключение соглашений по разведке и промышленной разработке месторождений сланцевого газа; нерешенность вопросов защиты геологоразведочной информации.

Все это создает предпосылки для разного рода спекуляций вокруг вопросов добычи сланцевого газа, а также повышает риски работы на польском рынке. В частности, последствием отмеченного выше стала приостановка работы в Польше американской компании Exxon Mobil после ряда неудачных бурений во время проведения геологоразведочных работ на потенциальных месторождениях сланцевого газа.

Упомянутые и другие вопросы актуальны не только для Польши и стран ЕС, но и еще в большей степени для Украины. Поэтому остается только удивляться действующей власти, что она, делая в целом правильный для государства шаг по заключению соглашения с транснациональной компанией Shell, так недальновидно дала основания нынешней оппозиции и миру в целом усомниться, в частности, в прозрачности проекта. Компания Shell выразила готовность, вопреки рискам, инвестировать в проект и, как говорят, принимать участие во всяких непонятных финансовых схемах, потому что ей так выгодно. Оппозиция нарабатывает или думает, что нарабатывает, позитив по-своему. А что же власть? Кто поверит в ее альтруизм? Отсюда и слухи, и многое другое, что не способствует созданию положительного имиджа Украины, кто бы сегодня ни находился во власти, а кто – в оппозиции.

Но вернемся к Польше.

В результате последовательных действий Польши по защите национальных интересов в энергетической сфере упомянутые проблемы постепенно решают. Так, польское правительство определило добычу сланцевого газа приоритетным направлением энергетической политики страны. В поддержку проектов в этой сфере в 2013 г. из польского бюджета будет выделено 500 млн долл. Относительно небольшая сумма, но хороший почин для привлечения иностранных инвесторов. А сколько выделено в Украине на проекты по сланцевому газу? Вопрос риторический – ноль!

Польская сторона осуществляет активные меры в политико-дипломатической сфере, направленные на убеждение европейских партнеров в целесообразности реализации газосланцевых проектов. В частности, польские депутаты Европейского парламента систематически проводят круглые столы по проблематике сланцевого газа. К участию во встречах приглашают других европейских депутатов, а также представителей руководства европейских стран, бизнес-кругов и научных заведений.

Кроме того, в 2012 г. Государственный геологический институт Польши обнародовал отчет о поиске сланцевого газа в Поморском воеводстве страны. Согласно выводам польских экспертов, указанная деятельность фактически не вызвала вредных последствий для экологии региона. В частности, уровень загрязнения воздуха в районе гидравлического разрыва, а также концентрация метана в грунтовых водах не превышали установленных норм.

Фактически указанные исследования стали первыми в Европе, данные которых были получены в процессе практической добычи сланцевого газа. Представленные результаты доказали, что используемые технологии не несут угрозы окружающей среде. Тем самым были опровергнуты все голословные утверждения об «экологической опасности» разработки месторождений сланцевых углеводородов. По крайней мере, в упомянутом регионе.

С целью окончательно снять экологический вопрос с повестки дня в Польше планируют применять усовершенствованные американские технологии кластерного бурения скважин сланцевого газа, что позволит сократить площадь участков добывающих работ с 1–1,2 тыс. га до 50–400 га. При этом сроки изъятия земель для проведения подготовительных и буровых работ составят до шести месяцев. А после добычи газа рекультивированным участкам будут возвращать их прежнее целевое назначение.

Приведенная информация усилила интерес к работе в сфере добычи сланцевого газа в Польше со стороны как иностранных, так и польских компаний. В частности, такую заинтересованность проявляют польские компании Orlen, PGNiG и Lotos, а также канадская Encana.

Под влиянием польского опыта в последнее время меняется отношение к вопросам добычи сланцевого газа также и правительства Румынии, которое раньше выступало против реализации газосланцевых проектов на румынской территории по политическим и экономическим причинам. К проведению геологоразведочных работ планируют привлечь американскую компанию Chevron.

В целом приведенные обстоятельства рисуют благоприятные перспективы для развития газосланцевой энергетики как в Польше, так и в других европейских странах. Это поможет им значительно снизить свою энергетическую зависимость от России. При этом польская сторона демонстрирует заинтересованность в углублении сотрудничества в этой сфере также с Украиной.

Так, в 2012 г. Польский институт международных дел обнародовал доклад под названием «Перспективы добычи и эксплуатации сланцевого газа в Украине», в котором сделан вывод о необходимости усиления взаимодействия между Польшей и Украиной по разведке и разработке мощного месторождения сланцевого газа в пограничном районе между двумя странами. В частности, это может касаться обмена геологоразведочной информацией и технологиями. По оценкам польских экспертов, это ощутимо повысит конкурентоспособность Польши и Украины как производителей сланцевого газа.

Опыт Польши показывает односторонность заявлений украинских противников сланцевого газа, которые таким образом фактически подыгрывают интересам

России, создавая препятствия на пути обретения Украиной энергетической независимости. И это несмотря на реальное их желание и декларации. Вместе с тем противники сланцевого газа в Украине правы и, скорее, стимулируют власть к усовершенствованию требований к добыче, в частности экологического законодательства.

Поэтому хочу еще раз подчеркнуть: надо всегда помнить, что суметь в какой-либо момент наладить промышленную добычу сланцевого газа еще не означает добывать его с вредом для экологии. Но такой аргумент всегда выгоден Украине и Польше в переговорах с потенциальными поставщиками импортного газа, включая РФ.

Так до каких пор мы будем выглядеть глупее иностранцев, в частности россиян или поляков?*(Б. Соколовский. Сланцевый газ: «за» или «против»? // Зеркало недели. Украина (<http://zn.ua/columnists/slancevyu-gaz-za-ili-protiv.html>). – 2013. – 12.02).*

***

По словам О. Тягныбока, ВО «Свобода» пока не услышала гарантий от иностранного инвестора относительно экологической безопасности.

ВО «Свобода» готова поддержать проект добычи сланцевого газа на территории Украины, если иностранные инвесторы дадут гарантии местному населению о безопасности проекта. Об этом сообщил народный депутат, лидер ВО «Свобода» О. Тягныбок на встрече с Европейской бизнес ассоциацией.

«Мы однозначно выступаем за энергетическую независимую программу. В первую очередь, независимую от Российской Федерации. Мы за добычу альтернативных источников энергии. Мы за увеличение добычи собственного газа и нефти, в том числе и сланцевого газа», – отметил О. Тягныбок, которого цитирует корреспондент «ЛІГАБізнесІнформ».

Однако, по словам народного депутата, «Свобода» не услышала гарантий от иностранного инвестора относительно экологической безопасности. О. Тягныбок рассказал, как при общении с компанией «Шеврон», которая планировала добывать сланцевый газ в Западной Украине, советовал им провести встречи с общественностью и рассказать о безопасности проекта. «Они (иностранцы инвесторы. – Ред.) должны дать гарантию, что в случае экологической проблемы, общественность сможет остановить процесс», – сказал лидер «Свободы».

Кроме того, по его словам, органы местного самоуправления были отстранены от процесса принятия решения относительно добычи полезных ископаемых на их территории, что тоже является неправомерным. «Если эти пункты нам удастся согласовать, то с нашей стороны (Свободы. – Ред.) будет поддержка. Тем более, что мы понимаем геополитическую важность этого проекта. Если нет, то мы будем продолжать диалог, чтобы решить этот вопрос», – сказал О. Тягныбок.

Напомним, 24 января компания Shell, ООО «Надра Юзовская» и правительство Украины объявили о подписании соглашения о разделе продукции на разведку, разработку и добычу углеводородов на Юзовском

участке, расположенном на территории Донецкой и Харьковской областей Украины.

Согласно подписанному договору, компания Shell и «Надра Юзовская» имеют по 50 % долей участия каждая. Shell будет оператором проекта, ответственным за все работы в рамках соглашения. Права и обязательства инвесторов будут определены в соглашении об операционной деятельности, которое предстоит подписать после заключения СРП.

Соглашение о разделе продукции подписано сроком на 50 лет. Начальный этап геологического изучения предусматривает получение двухмерных и трехмерных сейсмических данных и бурения 15 скважин на Юзовском участке.

Как известно ВО «Свобода» заявляла о намерении обжаловать решение Харьковского областного совета, который одобрил проект соглашения между Украиной, компанией Shell и ООО «Надра Юзовская» о распределении углеводородов, которые будут добываться на Юзовской площади. По мнению свободовцев, добыча компанией Shell альтернативного газа методом гидроразрыва с использованием химических веществ может привести к загрязнению водоносных горизонтов и потере подземных питьевых источников (*Свобода готова смириться с добычей сланцевого газа, но с условием // Liga.net ([http://news.liga.net/news/economics/810936-svoboda_gotova_smiritsya_s_dobychey_slantsevogo_gaza_no_s_usloviem.htm](http://news.liga.net/news/economics/810936-svoboda_gotova_smiritsya_s_dobychey_slantsevogo_gaza_no_s_usloviem)). – 2013. – 12.02).*

***

Компания Shell не платила взятки и не давала откатов для того, чтобы выиграть конкурс по добычи газа из плотных песчаников на Юзовской площади. Об этом на пресс-конференции в Донецке рассказал вице-президент компании Shell в Украине Г. Тайли, сообщают «Новости Донбасса».

«Мне очень приятно прямо и честно ответить на ваш вопрос – нет», – сказал Г. Тайли.

Он отметил, что компания Shell присутствует в Украине уже 20 лет и за это время всегда действовала в соответствии со своими бизнес-принципами, которые исключают участие в коррупционных схемах.

«У компании Shell очень четкие бизнес-принципы. И с первого дня нашего присутствия в Украине мы дали всем знать об этих бизнес-принципах. Насколько я могу отметить из своего опыта, люди уважают тех, у кого есть принципы, они уважают нас за то, что мы не принимаем участия в коррупционных схемах», – сказал вице-президент Shell в Украине.

Г. Тайли добавил, что ему известно о многих проблемах, которые есть в Украине, но честный тендер, на котором победила его компания, свидетельствует о позитивных изменениях в инвестиционном климате государства. «Я ощущаю, что Украина наполняет меня оптимизмом, – сказал он. – Я чрезвычайно рад видеть такой честный и прозрачный тендер, как тот, который выиграли мы. Эти результаты были признаны государством и другими компаниями – участниками».

Напомним, 16 ноября на 18-й сессии Донецкого облсовета шестого созыва было принято решение «О согласовании проекта соглашения о разделе

углеводородов, которые будут добываться в границах участка Юзовский» *(Вице-президент Shell: «Украина наполняет меня оптимизмом» // Укрудпром(http://www.ukrrudprom.ua/news/Vitseprezident_Shell_Ukraina_napoyaet_menya_optimizmom.html)). – 2013. – 12.02).*

***

Украина должна использовать свой первый шаг к диверсификации поставок газа на полную мощность и подписывать договоры с другими европейскими странами о реверсных поставках.

Украине стоит использовать участие в Энергетическом сообществе при переговорах о возможности реверсных поставок природного газа из стран Евросоюза, считает руководитель отдела программ помощи (Энергетика, Транспорт, Окружающая среда) представительства ЕС в Украине В. Треттон.

По мнению В. Треттона, если уже существует возможность продолжать развитие данного направления диверсификации поставок «голубого топлива», то им следует воспользоваться по максимуму. «Евросоюз всегда прислушивается к потребностям Украины, когда она об этом просит», – отметил он в ходе круглого стола «Политика в области энергоэффективности и повышение осведомленности общественности: ответственность и сотрудничество». По мнению представителя ЕС, если Украина сделает шаг навстречу, она сможет рассчитывать на преимущества членства в Энергосообществе.

Также В. Треттон отметил, что проблема Украины состоит и в неумении правильно распоряжаться энергоресурсами. «Необходимо разработать ряд программ, которые помогут правильно управлять энергией. А также выделить средства на образование по энергоэффективности», – отметил он *(Украине нужно максимализировать реверсные поставки газа – ЕС // Дело(<http://delo.ua/business/ukraine-nuzhno-maksimalizirovat-reversnye-postavki-gaza-es-197037/>)). – 2013. – 12.02).*

***

В суверенных интересах Украины – чтоб любая достигнутая договоренность по ГТС отвечала обязательством Украины перед Энергетическим сообществом. Такое мнение изданию «Зеркало Недели. Украина» высказали в представительстве Еврокомиссии в Украине.

«ЕС постоянно отмечает то, что Украина сама должна решать, как управлять своей газотранспортной системой... ЕС твердо верит, что в суверенных интересах Украины – еще раз убедиться, что любая достигнутая договоренность отвечает обязательством Украины перед Энергетическим сообществом. Членство в Энергетическом сообществе заключается в проведении работы в направлении достижения экономически жизнеспособных, конкурентоспособных, открытых, стабильных и интегрированных энергетических рынков, которые будут привлекать необходимые инвестиции», – говорится в сообщении.

Европейская комиссия также выразила готовность в дальнейшем оказывать активную поддержку Украине для улучшения ее газотранспортной

инфраструктуры, а также способствовать Украине в том, чтобы она оставалась главной частью пан-европейской энергетической сети.

«Европейская комиссия уже многократно декларировала готовность ЕС в любой момент вступить в трехсторонние консультации по вопросам транзита газа, если Украина и Россия выразят такое желание. Европейская комиссия также подтвердила готовность играть роль посредника в возможном трехстороннем консорциуме ЕС – Украина – Россия. А потому мы ожидаем, что нам будут сообщать о возможных двусторонних договоренностях между Украиной и Россией загодя», – отметили в Еврокомиссии (*Любая договоренность Украины по ГТС должна отвечать обязательствам перед Энергетическим сообществом, – ЕС // РБК-Украина*(<http://www.rbc.ua/rus/newsline/show/lyubaya-dogovorennost-ukrainy-po-gts-dolzha-otvechat-obyazatelstvam-12022013152900>). – 2013. – 12.02).

***

Газовий ринок від 2009 р. докорінно змінився: на нього зайшли нові потужні гравці, тому терміновість фінансування Європейським Союзом проекту модернізації української газотранспортної системи вже не стоїть так гостро, як ще кілька років тому.

Про це розповів економіст, керівник відділу енергетики та досліджень Центру європейських політичних досліджень А. Беренс в інтерв'ю Dw.de.

«Євросоюз, звичайно, надає Україні багатосторонню підтримку: політичну і економічну також. Але треба брати до уваги те, що газовий ринок від 2009 р. докорінно змінився. Ринки є більш ліквідними, на них зайшли нові сильні гравці», – аналізує він.

За словами енергетика, нові перспективи також відкривають потужні російські газогони.

«Імпорт блакитного палива у ЄС теж більш диверсифікований, у тому числі, як це не дивно, і завдяки російському газу, газопроводам “Північний потік”, який вже функціонує, і “Південний потік”, котрий ще має бути введено в експлуатацію. Тобто сьогодні з'явилися нові аспекти, які необхідно брати до уваги і яких 2009 р. не існували», – зауважив економіст.

На думку А. Беренса, саме тому терміновість фінансування такого проекту модернізації української ГТС вже не стоїть так гостро, як, можливо, ще кілька років тому: «Вважаю, що сьогодні існують інші погляди на газовий ринок».

Енергетик також зазначив, що Європі не слід так впевнено орієнтуватися на сланцевий газ.

«У США – це історія успіху. Але думаю, що у Євросоюзі ситуація зовсім інша. Ми досі не знаємо, які саме поклади сланцевого газу є у надрах країн-членів ЄС. Прогнози постійно знижували. Це недешева справа. До того ж законодавство та регуляція видобутку дуже різняться від країни до країни», – говорить він.

За словами керівника відділу енергетики та досліджень, серед громадськості сприйняття цієї ідеї також інше, ніж у США: «Я переконаний, що Європа і у довгостроковій перспективі залежатиме від російського газу. Звичайно, сланцевий газ теж робитиме свій внесок, але це не матиме впливу на

формування енергетичної безпеки в Європі. На сьогодні це досить ризикований проект – і політично, і економічно. Звичайно, справи ще можуть змінитися. Але зараз підстав для сланцевої революції у ЄС я не бачу».

Російський погляд

Аналітик ринку також прокоментував семимільярдний рахунок, який «Газпром» наприкінці минулого місяця виставив Україні за недобір газу.

«Перегляд газових угод означав би для Росії скорочення прибутків, а оскільки десь половина російського бюджету тримається на надходженнях від експорту енергоносіїв, то це мало б наслідки державного масштабу. Саме тому я і вбачаю в цих контрактах наявність політичної складової. Враховуючи таку недиверсифіковану економіку, ці грошові надходження мають велике значення для “Газпрому” і для Росії», – наголосив євроекономіст (***Російські газогони серйозно послабили інтерес ЄС до української ГТС, – євроекономіст // iPress.ua***

(http://ipress.ua/news/novi_gazovi_gravtsi_poslabyly_interes_yes_do_ukrainskoi_gts_ievroekonomist_15535.html). – 2013. – 12.02).

***

Меморандум с Туркменией может повлиять на переговоры Киева и Москвы в вопросе создания консорциума для управления украинской ГТС и снижении цены газа.

Об этом отмечает источник в Минэнергоугля Украины, сообщает Цензор.НЕТ со ссылкой на «Коммерсант-Украина».

«Газпром» настаивает на том, что снижение цены до приемлемых для Украины 280 долл. за 1 тыс. куб. м может произойти только по «белорусскому сценарию».

«Российская монополия предлагает нам скидку в 150 долл. за 1 тыс. куб. м, но только в размере своего взноса в уставный фонд консорциума. А значит, действовать она будет три-четыре года», – сказал собеседник издания.

В таких условиях Украине выгоднее закупать газ в Туркмении, договорившись с Россией о транзите и полностью отказавшись от российского газа.

«Мы сказали, что если цены не будут снижены, то рано или поздно Украина откажется от дорогого российского газа и заменит его европейским, азербайджанским и собственным сланцевым. Если “Газпром” будет блокировать транспортировку туркменского газа, то консорциума не будет», – отметил источник.

Собеседник также заявил, что даже если Россия даст постоянную скидку, туркменский газ лишним не будет.

«У нас есть трейдеры, которые могли бы реэкспортировать его в Евросоюз», – сказал он.

Как известно, Emfesz Д. Фирташа располагает лицензией в Венгрии *(Украина откажется от российского газа, заменив его европейским, азербайджанским и сланцевым, – СМИ // Цензор.НЕТ (http://censor.net.ua/news/233108/ukraina_otkajetsya_ot_rossiyiskogo_gaza_zame_niv_ego_evropeyiskim_azerbayidjanskim_i_slantsevym_smi)). – 2013. – 14.02).*

***

В. Боровик:

Технология гидроразрыва, которая используется для добычи сланцевого газа – традиционная технология добычи традиционного газа. Такое заявление в ходе пресс-конференции в «Обозревателе» сделал председатель правления Альянса «Новая энергия Украины» В. Боровик.

По словам эксперта, поверхностные воды залегают на глубине 70–200 м, артезианские источники «очень редко находятся на глубине 1–1,5 км». В то же время залежи сланцевого газа находятся на глубине 3–5 км. Таким образом, для того, чтобы гидроразрыв достиг поверхностных вод, необходимо осуществить взрыв мощностью, эквивалентной ядерному взрыву порядка 10 килотонн.

В. Боровик также рассказал, что гидроразрыв широко применялся во время добычи природного газа в Советском союзе, пик использования таких технологий пришелся на 1959 г. «Это нормальная процедура, это традиционная технология добычи традиционного газа, поэтому никаких тектонических сдвигов, никаких землетрясений не будет», – заверил он.

Эксперт также подчеркнул: компания Shell, которая будет заниматься добычей сланцевого газа в Украине, имеет «процедуры и регламентирующие документы, более жесткие, чем наше законодательство». «Если такая компания, не дай бог, допустит заражения питьевой воды, это сразу же приведет к удешевлению их акций – они больше потеряют, чем заработают».

Он добавил, что каждая скважина подвергается «достаточно серьезному уплотнению» с применением металла, цемента и изолирующих материалов.

Напомним, 8 февраля премьер-министр Украины Н. Азаров заявил, что добыча сланцевого газа несет определенные риски для экологии *(Т.Гайжевская. Эксперт о добыче сланцевого газа: гидроразрыв – это нормально // Обозреватель (<http://finance.obozrevatel.com/economy/70193-ekspert-o-dobyiche-slantsevogo-gaza-gidrorazryiv-eto-normalno.htm>)). – 2013. – 14.02).*

***

Лидер партии УДАР В. Кличко надеется, что добыча сланцевого газа обеспечит львиную долю потребностей Украины.

«Сейчас активно обсуждаются возможности расширения внутреннего рынка добычи газа и обеспечения его за счет сланцевого газа. Мы надеемся, что те контракты, которые были подписаны, в перспективе смогут обеспечить львиную долю потребностей Украины, и это снимет очень много вопросов, в том числе политические, заберет карты у наших оппонентов, которые используют газ как

политическую, а не экономическую составляющую», – сказал он в интервью агентству Интерфакс-Украина.

При этом он подчеркнул, что добыча сланцевого газа должна соответствовать экологическим нормам и требованиям: «Необходимо убедиться, что никакого ущерба экологии региона не будет, это принципиальный вопрос».

Напомним, союзник УДАРа по оппозиции «Батьківщина» внесла законопроект о моратории на добычу сланцевого газа в Украине. Категорически против добычи сланцевого газа выступают также «Свобода» и Компартия (*Источник: ЛВ. Кличко поддержал добычу сланцевого газа // Пульт Кієва (<http://economics.puls.kiev.ua/markets/155174.html#1360841490>). – 2013. – 14.02).*

***

Д. Марунич:

К 2017–2018 гг. Украина будет иметь сланцевый газ по приемлемой цене. Об этом в ходе пресс-конференции в «Обозревателе» рассказал директор Института энергетических исследований Д. Марунич.

Говоря об экологической безопасности промышленной добычи сланцевого газа, эксперт сказал: «Любая деятельность по добыче углеводородов так или иначе рискованна и влияет на окружающую среду».

Вместе с тем он заметил: при соблюдении необходимых норм и стандартов добычи эта технология не несет никакой опасности. Так, как сообщил эксперт, компания Shell, которая будет заниматься добычей сланцевого газа в Украине, «в развитых странах работает с соблюдением всех экологических стандартов. Они пользуются огромным сборником документов по охране труда и экологии при работе на месторождениях – в Украине ни одна нефтедобывающая компания не имеет таких стандартов».

Как убежден Д. Марунич, добыча сланцевого газа в Украине – достаточно перспективное направление, которое необходимо развивать. «Нужно просто требовать, чтобы все потенциальные участники этого процесса в полной мере придерживались технологий и применяли именно те стандарты, по которым они работают за рубежом – грамотно зацементированные скважины не дадут возможности жидкостям, используемым в гидроразрыве, контактировать с грунтовыми поверхностными водами», – заявил он.

По прогнозам эксперта, «на рубеже 2017–2018 годов мы получим сланцевый газ по приемлемой цене».

Напомним, 8 февраля Премьер-министр Украины Н. Азаров заявил, что добыча сланцевого газа несет определенные риски для экологии.

Напомним также, ранее эксперт заявил, что гидроразрыв – это нормально (*Т. Гайжевская. Эксперт рассказал, когда в Украине появится сланцевый газ по приемлемой цене // Обозреватель (<http://finance.obozrevatel.com/economy/13962-ekspert-rasskazal-kogda-v-ukraine-poyavitsya-slantsevyij-gaz-po-priemlemoj-tsene.htm>). – 2013. – 14.02).*

***

Росія устами представника «Газпрому» висловила все, що думає про наявність у сусідньої (транзитної) країни власного родовища сланцевого газу. У Москві до перспектив енергетичної незалежності України ставляться скептично, пояснюючи це прикладом однієї з держав-членів ЄС.

Можливості «газової революції» за прикладом США не лише в Україні, а й у Європі в цілому на сьогодні не існує. Про це заявив керівник «Газпромекспорту» О. Медведєв.

За його словами, свідченням цього є не дуже обнадійливі результати пробного буріння в Польщі.

«Україна межує з Польщею, я не думаю, що результати будуть кардинально відрізнятись від експериментальної розвідки у Польщі», – сказав О. Медведєв.

«Газпром» же наразі має намір зміцнити свої позиції на європейських газових ринках на найближчі 10 років, не плануючи серйозних цінових поступок усупереч посиленню конкуренції. За словами О. Медведєва, компанія уклала довгострокові контракти на продаж у Європі 4 трлн куб. м в газу на суму понад 1,5 трлн дол. за поточними цінами.

Нагадаємо, 24 січня було підписано угоду між компанією Shell і українською компанією «Надра Юзівська» про розподіл продукції від видобутку сланцевого газу на Юзівській ділянці в Харківській і Донецькій областях. Прогнозні ресурси родовища оцінюються в 4,054 трлн куб. м газу.

Як повідомляв «Економіст», згодом члени опозиційної парламентської фракції «Батьківщина» А. Аваков, А. Кожемякін та М. Томенко внесли до Верховної Ради законопроект про тимчасовий мораторій на пошук, розвідку та видобуток вуглеводнів нетрадиційними методами, а в Донецьку один за одним відбулося два мітинги проти видобутку сланцевого газу, де екологічні наслідки розробки Юзівського родовища назвали гіршими за Чорнобильську катастрофу (*Росія висловила все щодо наявності в Україні власного газу // Економіст*(<http://ua-ekonomist.com/1445-rosya-vislovilas-schodo-nayanost-v-ukrayini-vlasnogo-gazu.html>). – 2013. – 14.02).

***

Євросоюз спостерігає за газовим конфліктом між Україною і Росією, однак не втручається, тому що ситуація політично мотивована. Про це заявляє А. Беренс, співробітник Центру європейських політичних досліджень, експерт у галузі енергетики та охорони навколишнього середовища.

«Навскидку важко сказати, хто правий, хто винен, адже всі ці газові договори непрозорі. Ясно одне: тут є політична підоснова. Випадковий це збіг чи ні, але Україна щойно підписала контракт на 10 мільярдів доларів з концерном Royal Dutch Shell. І тут же російська сторона виставила рахунок. Ще один аспект: «Газпром» провів переговори про перегляд цін на газ з партнерами в Західній Європі, проте для України ціни залишилися колишніми. Так що приводів для конфлікту достатньо», – вважає експерт.

Він зазначив, що ситуація в Україні завжди була в полі зору Євросоюзу, проте з часів «газової кризи» 2009 р. ситуація докорінно змінилася: Євросоюз ужив низку заходів для забезпечення поставок і диверсифікації постачальників.

«Утім, це не означає, що нас не цікавить енергетичний сектор України. Просто поки на газових переговорах між Москвою і Києвом зберігається політична підоснова, європейцям важко прийняти ту чи іншу сторону», – підкреслив А. Беренс.

«В останні роки газовий ринок змінився. Пропозиція збільшилася, з'явилися нові постачальники, починається видобуток сланцевого газу. Каналів поставок теж стало більше, у тому числі і з Росії. Вже діє газопровід “Північний потік”, скоро з'явиться “Південний потік”. Тому модернізація українських газопроводів сьогодні не так актуальна, як ще кілька років тому», – підсумував він (*Джерело: Deutsche-Welle. ЄС не втручається в газовий конфлікт через його політичний характер, – експерт // День (<http://day.kiev.ua/uk/news/140213-ies-ne-vtruchaietsya-v-gazoviy-konflikt-cherez-yogo-politichniy-harakter-ekspert>). – 2013. – 14.02).*

***

На акцію протеста против добычи нетрадиционного газа в Харьковской области, которая прошла под стенами Дома советов 13 февраля, вышли люди, которым заплатили за это.

Такое мнение в передаче «Час влади» высказал губернатор Харьковской области М. Добкин.

«Я не считаю, что люди вышли на акцию протеста. Вышли те, кому заплатили. У нас сегодня появилась дополнительная профессия “митингующий”. Причем этому “профессиональному митингующему” все равно против и за кого митинговать. Главное, чтобы платили вовремя. Одни и те же люди очень часто митингуют по политическим, экологическим и социальным вопросам», – отметил М. Добкин.

По его словам, этот пикет на платной основе организовали несколько депутатов горсовета.

«Люди на самом деле не митингуют. Тех, кого действительно интересует судьба области, их семьи, пытаются разобраться в том, что произойдет. Они интересуются различными мнениями и слышат аргументы», – подчеркнул М. Добкин.

Напомним, что пикет, в котором приняли участие около 70 человек, был организован пророссийским движением «Украинский выбор». Одной из целей движения является вступление Украины в Таможенный Союз. Логично, что эти политики и отстаивают в Харькове интересы российского газового монополиста «Газпрома», который не хочет потерять энергетический контроль над Украиной (*Добкин считает, что пикет против деятельности Шелл, был оплаченным // Городской дозор (<http://dozor.kharkov.ua/news/politics/1136488.html>). – 2013. – 15.02).*

***

Экс-президент Украины Л. Кучма убежден, что прежде чем решать вопрос добычи сланцевого газа в Украине, необходимо проанализировать выводы экологов.

«Газ нам нужен, но не любой ценой», – заявил Л. Кучма журналистам в Киеве, отвечая на вопрос, не приведет ли добыча сланцевого газа в Украине к экологической катастрофе.

Вместе с тем он высказал мнение: «Прежде чем принимать решения, нужно иметь выводы наших специалистов, прежде всего, экологов, что нам это даст».

Как сообщалось, Украина в 2012 г. провела три конкурса на заключение Соглашения о разделе продукции (СРП): по Юзовскому (Харьковская и Донецкая область), Олесскому (Львовская и Ивано-Франковская область) и Скифскому (глубоководный шельф Черного моря) участкам.

Победителями конкурса на разработку Олесского участка стала американская Chevron, Юзовского – англо-голландская Shell, Скифского – консорциум во главе с американской ExxonMobil (40 %, оператор), Shell (35 %), австрийской OMV в лице румынской «дочки» Petrom (15 %) и НАК «Надра Украины» (10 %) (***Сланцевый газ нужен, но не любой ценой, – Кучма // Экономические известия (http://news.eizvestia.com/news_economy/full/slancevyj-gaz-nuzhen-no-ne-lyuboj-cennoj-kuchma). – 2013. – 15.02).***

***

«Газпром» отверг призыв Киева обсудить заново условия контракта на поставку газа, утверждая, что Украина должна выплатить ему 7 млрд долл. за неиспользованный газ, пишет Financial Times.

«Бескомпромиссная позиция вызывает опасения, что спор между контролируемым российским государством энергетическим гигантом и его крупнейшим иностранным клиентом может привести к своего рода торговой войне, вызвавшей перебои в поставках российского газа в Европу в 2006 и в 2009 годах», – отмечает автор статьи Г. Чейзан.

А. Медведев, заместитель председателя правления «Газпрома» и глава его экспортного подразделения, сказал в интервью, что Украина обложена штрафом за недобор газа, в соответствии с пунктом своего контракта за 2009 г. «бери или плати».

«Я не могу себе представить в своих самых смелых фантазиях, что Украина откажется выполнить свои обязательства, – сказал он Financial Times. – Принцип “бери или плати” заключается в том, что даже если ты не хочешь это брать, тебе все равно надо заплатить за это».

Он добавил, что штраф в 7 млрд долл. и соглашение об эксплуатации обильных украинских ресурсов сланцевого газа, подписанное Украиной с Royal Dutch Shell в прошлом месяце, «совершенно не связаны между собой». Соглашение интерпретировалось как попытка Украины сократить свою зависимость от импорта российского газа (***Financial Times. «Газпром» отвергает призыв Киева к пересмотру контракта // Newsru.ua (<http://rus.newsru.ua/press/15feb2013/gazprom.html>). – 2013. – 15.02).***

***

Україна продовжить збільшувати видобуток власного газу й скорочуватиме його споживання.

Про це заявив Президент України В. Янукович на зустрічі з кандидатами на посади голів районних державних адміністрацій, повідомляє прес-служба глави держави.

«Ми почали скорочувати споживання газу, заміщувати його іншими енергоносіями та підняли видобуток власного газу. Це єдиний шлях, і ми цим шляхом пішли», – наголосив В. Янукович.

За словами Президента, ціна, за якою Україна сьогодні купує газ є занадто високою. «Ми маємо найбільшу ціну у світі на газ. Якщо ми будемо цю ціну вкладати у собівартість нашої продукції, наші підприємства будуть неконкурентоздатними. Наша продукція, яку ми експортуємо, не буде знаходити ринків збуту», – зазначив він.

Крім того, за словами глави держави, нині в Україні реалізується низка проектів щодо заміщення газу вугіллям вітчизняного видобування. «Ми почали займатися заміщенням газу на вугілля і вугільні суміші. Ми прибрати газ з енергетики. Ми майже прибрати газ з металургійної галузі. Цього року почнемо будівництво виробництва синтетичного газу з вугілля», – сказав В. Янукович. Він додав, що у зв'язку з цим рівень видобутку вугілля в Україні значно підвищено (*Україна збільшуватиме видобуток газу й скорочуватиме його споживання – Янукович // Укрінформ (http://www.ukrinform.ua/ukr/news/ukrainna_zbilshuvatime_vidobutok_gazu_y_skorochuvatime_yogo_spozivannya___yanukovich_1797727). – 2013. – 15.02).*